

భూషణము

శ్రీ కృష్ణ

ఎంగల్లి

కృష్ణము

ప్రాణస్తోయ త్రిపూరి దేవాంగాను

భారతంలో నీతికథలు

రచయిత
ఉపాధీన

ప్రమరణ
కార్యనిర్వహణాధికారి
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి
2008

BHARATHAMLO NEETHIKATHALU
(Moral Stories from Mahabharata)

By
Ushasri

© All Rights Reserved

T.T.D. Religious Publications Series No.354

Re - Prints : 1999, 2003, 2005, 2006, 2008

Copies : 5000

Published by :
Sri K.V. RAMANACHARY, IAS
Executive Officer,
T.T. Devasthanams,
Tirupati - 517 507.

Printed at :
Gayathri Art Printers
Hyderabad.
Ph : 2767 0210

ముందుమాట

భారత రామాయణాలు భారతజాతికి ప్రాణాలవంటివి. అందులోని కథలను అంతే ఇంతే ఎతుగని భారతీయుడుండడు. ‘మహార్యాత్ భారవర్యాచ్చ మహాభారతముచ్యతే’ అని పెద్దల మాట. అందే మహాభారతం మహాత్మ్యమూ, అర్థగొరవమూ, కల మహాత్ముగ్రంథ మనుమాట! “యదిహస్తి తదన్యత యన్నేహస్తి న తత్ క్యచిత్” అనే నుచి పరమ సత్యం. అనగా ఇందుల్ లేని విషయం ఎందుల్ లేదనీ, ఇతరగ్రంథాల్లో లేని విషయాలు ఎన్న ఈ జయేతిహసంలో వున్నవని సారాంశం.

వ్యాసభగవానుడు మహాభారతాన్ని సంస్కృతంలో ప్రాశాదు. సంస్కృతం తెలియనివారికి అది అందుబాటులో లెకపోవడంవల్ల తరువాత ఎంతే కాలానికి కవిత్రయంవారు దీనిని తెనిగించి తెలుగు జాతికి మహాప్రకారం చేశారు. ఆ అనువాదం పండితులకు మాత్రమే ఆర్థమయ్యే రీతిలో నెలకొని వున్నది. ఆ కారంణంగా కవిత్రయ భారతంలోని సారం సుకరంగా ఆస్వాదించే ఆవకాశం అందరికి అందుబాటులో లేదు.

కనుక విద్యాభ్యాసం చేసే బాలబాలికలకు, యువతరానికి భారతంలోని నీతులు, ధర్మాలు, ఇంకా పలు విషయాలు అందించడానికి ఆమఫుగా సరళమైన భాషలో “భారతంలోని నీతికథలు” అనే ఈ చిరుపుస్తకం ‘ఉపాశ్మి’ గారిచే రచింపబడింది. బాల్యంలో సేర్పిన విద్యలు, అలవరచుకొన్న అలవాట్లు మానవణ్ణి అలాగే అంటిపెట్టుకొని వుంటాయి అనదం నిజిం.

ఈ నాటి బాలబాలికలు, యువకులు భావిభారత పొరులు గనుక ఈ పుస్తకం వీరిని సత్యసంఘలుగా, ధర్మపూర్వకులుగా, సన్మానమర్యాదలుగా తీర్పి ద్వారా లడవడున నిస్సపదిహశు.

ఇందులో ఇంచుమించు ఇరువది నీతికథలు చేటుచేసికొన్నాయి. ఈ కథలన్నీ - ఒకక్కి ‘ఆన్వదాన మహామ’ తప్ప - భారతంలోని తోలి ఇదు పర్వాలనుండి ఎంపిక చేయబడ్డాయి. ‘కణిక నీతి’ వంటి ఒకటిరెండు కథాంశాలు సంస్కృతమూలపనుండి స్వీకరింపబడినాయి.

ఈ పుస్తకంయొక్క పూర్వముద్రణ ప్రతులు చెల్లిపోయినందున పోతకుల ఉపయోగాగ్రమై పునర్యుద్ధిస్తున్నాము. ఇలాగే, భారతంలోని తరువాతి పర్వాలనుండి కూడా చక్కని నీతికథల్లి వుచ్చటగా సమకూర్చు ప్రచురించే ప్రయత్నం కొనసాగుతున్నది.

తిరుమల తిరుపతి దేవస్తానంవారు ఆర్థధర్మ ప్రచారం సిమిత్రం చేపట్టిన బహుముఖ కార్యక్రమాల్లో ధార్మిక గ్రంథ ప్రచురణ విజ్ఞప్తమైంది. ఈ పుస్తక ముద్రణ -- ఎప్పటిలాగే -- సహృదయమౌదాన్ని ప్రచయిగలదని మా ఆకాంక్ష

కార్యాలయముదాఖతారి
తి.తి.దేవస్తానములు, తిరుపతి

విషయ సూచిక

ముందుమాట	...	
జ్ఞానదీపాలు	...	1
1. కణిక నీతితో కార్యాలు సాధించాలి	...	5
2. విద్య గురుముఖతః నేర్పుకోవాలి	...	9
3. అహంకారం వినాశపేతువు	...	12
4. గరుడ గర్వభంగం	...	16
5. అన్వదాన మహిమ గొప్పది	...	20
6. ఉత్తమ సంసారి ఇలా ఉండాలి	...	24
7. వాతాపి జీర్ణం	...	28
8. శిథిచక్రవర్తి దాతలలో సాచిలేనివాడు	...	32
9. గజకష్ఠప సంగ్రామం	...	35
10. చిరంజీవులు	...	38
11. ధర్మపురులను పరాభవించవద్దు	...	41
12. భర్తను ఎలా వశం చేసుకోవాలి	...	44
13. విదురసీతి పాటించి సుఖించండి	...	48
14. వివేకమార్గంలో పోవాలి	...	53
15. నారదుని ఉపదేశం వినండి	...	56
16. కలియుగం	...	60
17. మేనక	...	64
18. సాక్ష్యంలేని ప్రేమ కష్టాన్ని కలిగిస్తుంది	...	68
19. జూరం తగదు	...	77
20. గురుసేవ సత్పులితం ఇస్తుంది	...	91
21. కులంకాదు గుణం ప్రధానం	...	95
22. సుందోషసుందులు	...	100
23. విద్య వివేక పోతువు	...	104
24. విద్య దీక్త	...	110

భూన దీపిాలు

భారత రాష్ట్రాయికాలను గురించి ఇటీవల దాలా మీమాంసలు రేగుతున్నాయి. అచి ఈరిగాయా? కట్టుకథలా? అని కొండరు.... ఏది నిండా అసందర్శాలు ఉన్నాయని మరికొండరు.... ఎవరి బ్లైట్ ఆసు కూలంగా వారు వాదిస్తున్నారు. ఈ వాచాలతో నిమి త్రం లేటుండా మాస వాళి మాకామహు, విశాఖపుత్రాయిస వ్యాప వార్షికు లందించిన ఆ నిధుభాసు ప్రత్యుషని ఆసుభవించేవారు అసంభ్యకులు. వారందరికి క్షాణ సేక్రాయ భారత రాష్ట్రాయికాలు.

ఈ క్షాణసేక్రాయట అంజన్స్సాయం వాటిలోని ఉపాధ్యాపాలు.
భారత - రాష్ట్రాయికాల పరమార్థం -

భారతం ఆనీమాట వినిపించేవంకి -

ఎమున్నది భారతంలో :

కృష్ణామ నంకి ర్తనం ....

ధర్మాశ్రు ప్రవోధం ....

కుర్మిత్ర యుద్ధం ....

యుద్ధరంగంలో గీతాలోధ ....

ఆనీవారు కొండరు.

దేశంలో వదువురాని వారు ఎక్కువ ఉండటం వల్ల వారందరికి ఇది పురాణ కాలాశివంగా, శోలబోమృతాటగా వసిపివచ్చి శల్లమందుల శాశ్వత శోభాదింది - అని కొండరు మేధావులు ప్రదారం చేశారు.

అశ్వరాఘవ అంటే వాయగు అశ్వరాయ వ్రాయరం, వాయగు వంత్తుల తదవశం, ఎది తిక్కుల పేయదు అని ఇంగ్లీషువారు లోభింపడంతో అటే విద్యావిభావం అయింది. దానితో ఆసు వాయగు కాటు ఉండుము.

ఆది పాటు యుచ్చును. అవి తెల్లగా ఉండుటు. అరడిచెట్లు ఆటల వేయును, అనే పాటాలు వదవడానికి ప్రాథమికదళ అంతా వ్యర్థం అను తోంది, వదిల్లు వచ్చేవరకూ.

మధుస్సుకి ధారశక్తి ఉండే వదిల్లు, తల వల వలక, ఎలవం పాఠాలే శరణ్యం అయి అది మొద్దు కారి లోకున్నది.

అలాకాటండా విద్యటు ప్రధాన లక్ష్యం చిత్తనంస్మారం, మనో వికాశం అని భావించిన ఈ ఖాతి భారత రామాయణ కథా ప్రవచనంతో దాయిదశమండి ఈ త్రమ జీవన విధానాన్ని లోధించేది.

అబాలగోపాలం చెపు లఘుగించి పిసే కథలు ఆధారం చేసుకుని ఆ కథలనే వంచడార పాకంతో ఈ త్రమ జీవన సంస్కారం ఔషధప్రాయంగా అందించే భారత రామాయణ గాథలు వింటూ విద్యాగంధం అందుకున్నది ఈ ఖాతి.

అందుకొన్నంత కాలం ఈ ఖాతిలో రావడ, దుర్మృఢసుల వంటి పాశవిక బుద్ధుల పట్ల అవహ్యం పెరిగి వారిని పమాజంలో దుష్టగణంగా దూరంగానే ఉంచేవారు.

రాముడు, ధర్మరాషు వంటి ఆదర్శ పురుషులకు గురువీరం ఉండేది.

రామాయణంలో రాముడు దేవుడని కానీ, భారతంలో ధర్మరాషు వరమేళ్యరుడని కానీ, లోధించలేదు. నక్య వాక్యంనకో దుష్టశిక్షణయ నటుం కట్టిన పూర్ణ పురుషుడు ప్రశ్నరాముడు.

అలానే ధర్మవోదంలో సర్వ పాశవిక ఈ త్రులనూ అఱవడానికి ధర్మరాషాదులను నన్నుద్దం చేసినవాడు కృష్ణుడు.

స త్యం ధర్మం ఈ దెండి విశ్వమానవాణి శాంతిమార్గ సాధనా లాసి, అపే ప్రశాంత జీవన వదాంసి లోధించాయి భారత, రామాయ ణాలు.

ఈ విషయాన్ని విశురించి అవస్థి మునుమ్ముల ఒసుచోక కథ లాసి, వాటి సింహా ఖాతిని నిర్మించం వేసి నద్దమందు నందీగా ఐన్నాయిసి అనేవారు, క్షుకథలూ, విష్ణుకథలూ విని అచోప వద్దవారే అనక

తవ్వము. అటు కారతం కానీ, ఇటు రామాయణం గానీ, మూలం చది విఠ ఎపరికైనా పాటి వరమార్గం మానవ కీవితానికి రాంకినీ, మవస్యు వికాసాన్ని, ఇచ్చేవే ఆని బోధవడకరోదు.

అఱుకే వాడిలో ఆ కాలానికి, సమాఖ్యానికి సంశంధించిన అధ్యక్ష నర్సింహేశాలు ఒకటి, రెండు ఉండవచ్చు. ఆ రెండు మూడు నర్సింహేశాలనే గ్రహించేవారు అఱుకులు వదిలి బొల్లుబోట్కువారే.

బొల్లుబోట్కుని అఱుకులు నమిలికే తీవీ దొడుకుతుంది.

ఆ తీవీని అందుకో దాచినవారు యివ్వచీకి ఉషయ ఉన్నారు. కాకిలో అఱువంచివారి సరవన నిఱవదలిచిన వారికి వారి పారి కావంలో వారి పారి స్తోయి నమునరించి ఎప్పుడి కప్పుచు ఈ భారత రామాయణా లను వద్దురూపంలో, వచనమాపంలో కప్పులూ, రచయికలు, అందిన్నానే ఉన్నారు. వాడిని వదివి లాష్టలాది యువకులు కృత్తి వదుకూనూ ఉన్నారు.

ఆ దృష్టికోనే ఈ కరం యువజనానికి అందుబొఱులో ఉండేలా, వారి ఆన్తర్జ్ఞానికి అముగుణంగా భారత, రామాయణాలు రెండూ తెలుగులో వ్యావహారిక వచనంలో అందించాను వ్రష్టతం -

పూర్వి లేనిదే మేడ నిలఱిదదు.

భూమి లోతులకు వేరు చొచ్చుకురోని వృక్షంచిరకంం పెరగదు.

అలానే కాకి నిర్మిశాలను విడిచిపడికి దారికేది పై పై పూర్త ఇంగారమే.

గధిలో దిగి ఇంగారం తీసుకుని దాన్ని కుద్ది శేషుకుని కరిగించి మళ్ళీ మవటు కావలసిన ఆశరణంగా రూపొందించుకోవారి.

అలా రూపొందివచే వది కాలాలు మిగులుకాయి.

వాడిని తయారుచేసే ఇంవ దిశాలే భారత రామాయణాలు.

[భారతం అనగానే అది మనం మొయ్యలేవంత పుత్తకం అని కొండరి శయం. దాని విందా వర్ణాక్రమ ధర్మప్రదారం ఉండుందని మరికొండరి ప్రదారం. ఈ కాలానికి ఎందుకూ కొరగాని పురాణగాథ అని విసుగు ప్రదర్శించేవారు ఇంకాందరు.

మీరందరూకూడా భారతం చదవకుండానే ఇటువంటి ప్రదారానికి సాహసిందారు అని ఆ ఇతిహాసాన్ని చదివినవారు అనేమాట. ఈ వాడ ప్రపత్తిహాదాంతో నీచి తీర్థించా అఱుదేట్లు దాటి చదహరో ఏడు రాని వారందరికి ఆసక్తి కలిగించే సీతింధు చేసే చిన్న కథలు కో కొల్లిలుగా ఉన్నాఁను భారతంలో. అచి అందివ్యక్తానికి ఈ ప్రయత్నం. ఇవి చదు చుతూంటే ఇలాండి కథలు భారతంలో ఉన్నాయా. సీతివంద్రికలో ఉంటాయిషుట్టుంటాం అనిపిస్తుంది.

అందుకే భారతంలో లేరిది ఎక్కుడా లేదు, ఎక్కుడ లేరిదయినా భారతంలో ఉంది అంటారు. చదవండి.]

కడికనీతితో కార్యాలు పాఠించారి

(ఈ కథ లభిషయం చేసిది)

హిస్తాపురాణి పారించే ధృతరాష్ట్రీ మహారాజుకు ముగ్గురు మంత్రులున్నారు.

అందులో ప్రధాని విదురుడు. ఈ విదురుడు విద్యాంసుడు, ధర్మ వరుడు, సీతికోవిదుడు.

రెండవవాడు నంజయుడు. ఈయన రాయుదూర కార్యాల నీర్వా పాష్ట్రా, నిరంతరం ధృతరాష్ట్రీని అంతరంగిక నుంపుదారుగా ఉంటాడు.

మూర్ఖ వాడు కడికుడు. ఈ కడికుడు కూడా సీతి కుశలుడు. అంటే మౌనంతో కుబ్రిలతో క్రతుఫులను ఎలా నాశనం చేయాలో చెప్పగండు. అటువంటి కుదిల సీతివరుడైన కడికుడు ఈన మహారాజుకి చెప్పిన కథ మీరు చదవాలోనున్నారు.

మహారాజా :

అవగా అనగా ఓ మహరణ్యం.

ఆ అశవిలో ఎన్నో క్రూరమ్మగాలు, యథిచ్ఛగా విహంస్తు న్నాయి.

అక్కడ ఓ వక్క ఉంది.

అది దాలా తెలివైనది.

ఈన చమంస్త్రీ ఇకరుఱచేక చేయించుకుని, వసి హృతికాగానే వాటిని మౌనంచేసి వాయిగా ఆ వలాన్ని అషుభవిష్టుంచేది.

ఈ వక్కకి వయగుడు స్నేహితులున్నారు. పురి, కోడేయ, ముంగిన, ఎఱక. వీడిలో కలిసి మెరిసి ఉన్నట్టు వలిష్టు సుఖంగా తీవి స్తువ్వుది.

ఆరోఘంలో ఒకవాడు —

నిక్కంటిని నవనవలాదుతూ హాయిగా గంతులేష్టా, చెంగుచెంగున దూడుతూ రోమే లేడి దాని కంటబడింది. ఆ లేడి ఈ మిత్రశ్యందాన్ని దూరంసుంచి చూఫింది. చూస్తూనే వాడికి లహుదూరంగా పారిరోయింది. దాన్ని తిఱాలని నక్కకు కోరిక కలిగింవి. ఎంత వ్రయిత్తించినా, దాన్ని వట్టడం సాధ్యం కంపదంలేదు.

దాగా అలోచించింది నక్క.

మిత్రులము చుట్టూ కూర్చో చెట్టుకుని:

“స్నేహితులారా! ఈ లేడి ఎంత ఆందంగాఉందో, దాని మాంసం అంత రుచిగా ఉంటుంది అయితే దానితో పరుగెత్తే క్రతి మనకెవరికి లేదు. కనుక దాన్ని చంపదం మనకు సాధ్యంకాదు. ఇవ్వుడు మనం ఒక కుట్టువన్ని దాన్ని చంపాలి. అవ్వుడు హాయిగా దాని మాంసం మనం అరగించవచ్చు” అని నాలుక చవ్వరించి, అది ఎంతరుచిగా ఉంటుందో చూఫించింది.

అన్నితో నోరూరింది.

“ఆ ఉపాయం నువ్వే చెప్పాలి నేస్తం” అన్నాయి అని ఆట రతతో అడిచూస్తూ.

అది కొంతసేపు ఆలోచన అభినయించింది.

“ఆ! ఇవ్వుడు ఆలోచన వచ్చింది.”

“కాగ్రతగా విని మీ అవ్యాపాము చెప్పండి. ఈ లేడి మెలట వగా తిరుగుతుండగా మనం పట్టుకోలేం. అంమతేక ఇది అలినిరోయి నుఖంగా నిద్రశాయే నమ ముం కనిపెట్టాలి. అవ్వుడు చవ్వుకు కాటుండా పాటుకొమ్మే ఈ ఎలక్కావ దాని కాట్టు కొరకి పారేయాలి. అదే అద నులో పురి వెళ్లి దాని మెడ విరిచివేయాలి. అంకే! అంది.

దాని తెలివికి అని ఎంతో ఆనుదించాయి. ఆ లేడి నిద్రశాయే నమయం కోసం ఎదురుచూశాయి.

అడవిలో గడ్డి ఏపుగా పరిగిన ప్రాంతాలో చెంగు చెంగున గంతు లేస్తూ, వచ్చికమేని, సెంయేటి ఒడ్డున నీరు త్రాగి, రాగా అలిని విశాంతిగా కాటుణాపి నిద్రశాయి లేది.

నక్క పంచే ప్రకారం అలికిడి కాటుండా ఎంకవెళ్లి దాని కాబ
కటుక్కున కొరకింది. బాధకో అది లేవాలోకుండగా పురి తన వంశాలో
దాని వెష్టుమీద క్షోభ్య మెడ కొరకైసింది.

నక్కతోపాటు దాని స్నేహితులు నలుగురూ వంతోషంకో తేది
చుట్టూ కూర్చున్నాయి.

అప్పుడా నక్క :

“స్నేహితులారా! ఇంత రుచిగం మాంసం మనందరం హాయిగా
కినారి. ఇప్పుడు మీ శరీరాంశ్శీ దుమ్ము ధూతో ఉన్నాయి. అందు
వేర ఆ కొండలోయలో సెలయేటికి పోయి స్నేహం పేసి రండి. అప్పుడు
కినవస్తు” అంది.

అవి నాలుగు వుటోషంకో స్నేహానికి వేళ్లాయి.

అందులో అందరికండే ముందుగా వరుగు వరుగున వద్దింది
పురి, ఆ లేది మాంసం కినాలని.

నక్క బొఱబోచా కస్తీచ కారుస్తూంచే చూసిన పురి:

“రావా! ఎందుకు విచారిస్తున్నావు? అంది.

“ఏం చెవ్వుమ పురిలూవా! ఆ ఎలక లేదూ! అది ఏమస్తుడు
కెలుసా! ‘పురి ఎంక పెద్ద జంతువై కే ఎం లాఫం. నేను కాట్ట కొం
కికి గాని అది ఏమీ చేయలేకబోయింది. నా తెలివికో వద్దిన లేదిని
కినధానికి వస్తుంది సిగ్గులేకండా,’ అని శేకోళం చేస్తే వాట రాద కి
గింది, అంటూ నక్క కస్తీచ విడిచింది.

పురికి బొఱువం వద్దింది.

“మిత్రమా! ఎలక నా కట్ట తెలిపించింది. ఈ రోజు మొదట
నా క్రీతో నా కిండి వంపాదించుకుంచాను. ఒకరిమీద ఆధారపడసు.”
అంటూ పెద్ద పోయింది.

అంతటో ఎలక రాగా -

“విన్నావా, ఎంకరావా! ఈ లేదిని పురి ముట్టుకుండి కవక ఇది విషహారితం ఆయింది. దీన్ని నేను తినను. నా ఆకరి శిరదాగికి ఎంకు తినేస్తా అంటూ ముంగిన బయలుదేరింది. అవగా ఎలక వఱక్కున కన్నంలోకి పారిచోయింది.

మరికొంతసేవకికి తోదేలు వచ్చింది. “విన్నావా! పురికావు సీ మీద కోపంవచ్చి, రిన్ను తినేస్తానంటూ ఒ మయలుదేరింది. దాని భార్యతో కలిసి నిన్ను తింటుందట”, అనదంతో తోదేలు దౌయ తీసింది.

ఆప్యుడు ముంగిన రాగా, చాలా ఆశగా వచ్చావు. వాళ్ళ ముగ్గుర్ని చంపి దూరంగా పారేళాను. సీకు బలంఉంటే నన్ను తీచించి ఈ లేది మాంసం తిము” అవగా అది తోక ముడిచి పారిచోయింది.

హయిగా ఆ లేదిమాంసం ఆరగించింది నక్క.

విన్నారా! మహరాణా! తెలివితో వంచవతో మనకార్యాలు చక్క తెట్టుకోవాలి అన్నాడు కడితురు. ఇదే కడిక సీతి.

విద్య సురుముళత: వేర్పుకోవాలి

(ఈ కథ ఆర్ణవర్యంలో ఉంది)

హర్యంభరద్వాజుడని మహర్షి ఉండిఎాడు. అమును ప్రాణస్నేహుడు రైభుయుడు. వారిఱుపురూ, సూర్యోదయునికి ముంచుగానే లేచి కంకృత్యాంశుగించి, నదిశ్శుకుంచేసి, నిర్మలచి త్రంతో పరమామృధ్యాంశునుకుంటూ అడవిలో దారికి పరలాలకో కీవయూరు సాగించేవాడు. అలా ఉండగా వారిలో భరద్వాజునికి యవక్రికుడనే కుమారుడు కలిగాడు.

రైభుయునికి అర్యావసుషు, పరావసువు అని యిద్దరు కుమారులు పుట్టారు. వారు పెరిగి పెద్దవారయ్యారు.

భరద్వాజుడు ఎవ్వుయూ ధ్యానసమాధిలో ఉండి కుమారుని విద్యా విషయాలు వట్టించుకోలేదు.

రైభుయుడు తన కుమారు రిష్టరిసీ విద్యాంసులుగూ కిర్పు దిద్దు కున్నాడు.

వారుభయులూ వివిధప్రాంతాలలో వర్యాశించి తను విద్యతో అందరి ప్రశంసణా పొందుతున్నారు.

ఇదిమానివ యవక్రికులికి విదారం కలిగి వారివలె కాసుకూడా విద్యావంతుడై విశేషాయి సంపాదించాలనుకున్నాడు.

ఆదే ఈహతో తవస్సు ప్రారంభించాడు. యవక్రికుని శ్రీవరిష్ఠము గ్రహించి దేవేంద్రుడు వచ్చి:

“స్వామీ! విద్య అనేది గురుముళతః అద్యయం తెయ్యక తవ్వదు. ఆప్యుడుకాని వేద వేదాంగ విశ్వాసంతో మఫస్సు వరివక్యం కాదు. ఈ ప్రముత్కుంమాని ఇతమగురువును ఆక్రయించు” అన్నాడు. ఆ మాట యవక్రికులికి నవ్వలేదు. తవస్సు చేస్తూనే అన్నాడు. ఇచిత రితిని వీరికి ఇవదే కించాలని ఇంద్రుడు ముఖలి ప్రామృషపేషంలో వచ్చి గుల్మిడికో యివక కీసి వదిలో పొస్తున్నాడు. యవక్రికుడు వదిస్తూనా సికి వచ్చి ఏమిటివాి! ఎందుకు చేస్తున్నాపి! అని అడిగాడు. వృద్ధుడు వచ్చుకూ:

“తునదికి అశ్చంగా గోద కయతున్నాము” అహ్నాడు.

యవక్రితుడు నవ్యి:

“ఇంతటి నదికి గుప్పెయ గుప్పెయ యివకో గోడక్కుటం యా కీవిటంలో సాధ్యమా!” అన్నాడు.

అప్పుడాప్పుడ్లు -

“నాయనా! గురుత రూపలేకుండా వేదవిద్య అంతా నేర్చుకోవాలటకోవడం కండి నేను చేపేది అవివేకంకాదు.”

అని జవాబిధ్యాదు.

“ఓహో నుకపీ! మీరు ఎలా అయినాసరై నాట వేదవిద్య అనుగ్రహించి విషయాకి కలిగించాలి” అని ఉపాధీంచాడు.

ఎన్నిచెప్పినా ప్రయోజనంలేదని ఇంద్రుడు అనుగోపించాడు.

యవక్రితుడు వర్యవేదకాష్ట విద్య విదుశయ్యాడు. మర్కుణంతో తహాదీక్కువిధిచి తండ్రిదగ్గరకు వచ్చి జరిగిన విషయాంస్నీ వివరించాడు.

అప్పుడు భరద్వాజుడు: “నాయనా! ఈ విధంగా విద్యసాధించడం వల్ల ఆది అహంకారం కలిగిస్తుంది. అహంకారం ఆత్మనాశనకారణం, నాయనా!

ఇంత చిన్నవయస్సులో శ్రీవరచన్సుచేసి వరాణ పొందడం మరింత అహంకార పేతు వన్నటుంది. అయినా ఒక మాట విషు.

ముఖ్య ఎప్పుడు రైత్యసి ఆక్రమ వరిసరాలకు వెళ్లాడు. ఆయన కుమారుంతో వైరం తెచ్చుకోకు అన్నాడు. యవక్రితుడు వివిధ ప్రదేశాల వర్యాలించాడు. అలా ఉండగా ఒకనాడు - ఆది వనంతమానం. ఆరణ్య మంత్ర ఫూలపానవనంతో, ప్రకృతి అంతా వరమరమణీయంగా, ఉల్లాస కరంగా ఉంది.

అయివంటి నమయంలో యవక్రితుడు రైత్యసి ఆక్రమప్రాంతాభిసి వద్దాడు. ఆక్రమంలో ఆ మహ్యా కోడఱ ఒంశిగా కషుపించింది. యవక్రితుని మనసు తెదిరింది. ఇంద్రియాలు వశం కప్పిపోగా ఆ యిల్లారిని బలాత్మారించి ఔగించి తెచ్చిపోయాడు.

ఆ.ఎమార్కిట వచ్చిన మహాముని ఆ కథవిని శ్రీవ్రకోధంతో ఈన కిరస్సు నుండి రెండు జటాలీని హోమంజేసి ఒక నుందరాంగిసి, ఒక రాళ్ళనుసి వృష్టిందాడు. వారిద్దరూ మహార్షి ఆదేశం ప్రకారం యవక్రితుని నమీపిందారు.

ఆ నుంచరిమడి ఈ కోరహాపుతో చిరునవ్యతో లావణ్యదేహప్రదర్శనతో యువక్రితుని లాంగదిసి, వాసి చెతిలోని వచ్చిత ఒంపూర్చుమైన కమండలవు శీసుటు వెళ్లిరోయింది.

అంతకో వారికి నశించగా ఆ రాళ్ళనుడు ఈ రూపంతో యువక్రితుని తరిపి పొడవటోయాడు.

వరిగా భరద్వాజుని ఆశమద్వారందగ్గరే వాసిని నంపరిందాడు.

అదిచూచి భరద్వాజుడు : “నాయునా ! ఆహాయాసంగా లభించిన విద్య ఇటువంచి అనర్థాలే తెచ్చుందని చెప్పినా విన్నావుకువు.”

అని గోఱ గోఱన వింపించి, ఆ శ్రీవ్రచేవనలో రైత్యుని కపించి, శామటూ అగ్ని రోచుకి ప్రాణత్వాగం చేశాడు. శావగ్రస్తుదైన రైత్యుడు ఆయన కుమారుని చెతుంలోనే మరడిందాడు.

అప్పుడు అర్యావనువు సూర్యుని ఉపాసించి తన తండ్రిసి, భరద్వాజ, యువక్రితునూ ప్రార్థికిందాడు.

పునరుళ్ళివితుదైన యువక్రితుడు, తన ఎదురుగా ఉన్న దీవతంము ఉద్దేశించి : “నేమటూ ఈ రైత్యునివలినే తనప్పుచేపి, వేదవేత నయ్యాముకదా అయినా ఈ మన నాకంచే గావ్యవాదీలా అయ్యాడు;” అనగావారు :

“నాయునా ! ఆయన గురు తత్తువాలైకాంతో వేదవిద్యము సాధించాడు. కనుక అంత ఈ క్రితాలి అయ్యాడు. అది లేటండా సువ్య సాధించాపు. ఆ క్రితికు రామ. విన్య గురుముఖః సేర్పుకోవారి నాయునా !” అనివారుచేశారు.

అహంకారం వివాళహేతువు

(ఉద్యోగప్రయంలో కథ యిది. కృష్ణుడు రాయబారానికివచ్చి తమ చెప్పణిని పొతు చెప్పాడు. అనంతరం ఆ నథలో ఉన్న మూర్తి పరశురాముడః చేసిన పొతథోధ)

నాయునా! దుర్భ్యదునా!

సీకూ, సీ వారికి సర్వప్రవందానికి మేలకరిగి విషముం చెపుతున్నాను. ఆవేశపదటుండా సావధానంగా విషు.

చాలారోజుల క్రితంమాట.

దంఠోద్యువుడు ఆసేపేరుగల రాజు ఉండేవాడు. ఆయన ఈ భూమండలం అంతహే పాలించేవాధు. ఖండంలంలో వరాక్రమంలో ఆయనకు సాదివచ్చేనారు లేదు ఆ రోజుల్లో. అంతటి మహామోధు దాయిన.

ఆయవరోజూ ఉదయంలేచి, కాలకృత్యాగు హృత్రికాగానే ఔగ అలంకరించుకొని రక్కుకిరిటం ధరించి, కోదెక్కాయవంది కరవాంచేర ఒట్టి నటాశవనానికి వచ్చి బంగారుసింహసనం అధివసించేవాడు.

వంది మాగధులు ఆయన బలవరాక్రమాలను గావం చేస్తూంచే, కోరమీనం మెర్రిక్రిప్పుతూ ఆనందించేవాడు.

అనంతరం తన కొలువులో ఉన్న వారందరిసీ చూస్తూ:

ఈ భూలోకంలో ఎవడయినా నాతో యుద్ధం చేమగల మహావీరు దున్నాడా! గదా, ఖద్ద ప్రొసాది ఆయుధాలతోకాని, ఆగ్నేయ, వారు, వాయవ్యాది అస్త్రాలతోకాని నమ్మి ఎదుర్కొన్న వీరుడుండే చెవుండి. అంతేకాదు మల్లయుద్ధం చేమగలవీరుడు ఉన్న వాడిని క్షణంలో కడ తేరుస్తాను.

అని గడ్యంగా మహ్యతూ ఖుఱాలు ఎగురవేసేవాడు.

ఆయన బలవరాక్రమాలిరిగిన వారెవరూ యుద్ధానికి దిగేవాడు.

ఆంతకో ఆయన ఆహంకారం నావాళికి పెరుగుతూ వచ్చింది నా ఆంతవాడు లేదనే గర్వంతో ఆయన విజరవీగుతూ తిరుగుతున్నారు.

అటువంటి ఆహంకారం ఉన్న రాజుకి ఆనువరులుకూడా అటువంటి అవివేటులే దొరుకుతారుకదా !

వారు రోళా ఆయన లలవరాక్రమాలను బొగురుతూ ఉండివారు.

అలాండగా ఒకనాడు ఆయనను చూడబానికి సభాశాఖలు వచ్చిన దూరదేశియులైన విష్ణులు -

మహిరాజా : మీరు సింగా మహిచీరులే. లంవరాకము వంపన్నలే.

ఆయకే -

గంధమాదనవర్యతంమివ వర నారాయణులని ఇద్దరు తీవ్రనిష్టతో తవన్ను వేస్తున్నారు. వారిని జయించగల వీరులు మారులోకాలరో లేరని విన్నాము. తమకు కోరికంటే వారితో యుద్ధం చేయవచ్చు అన్నారు.

ఆ మాట వినదంతో ఆయన ఆగ్రహంతో క్రతి ఒపించి సేఱమీద పొదంతో కొక్కిస్తాడు :

ఎంతకావరం : నమ్మియించిన యోధులా వారు, అంటూ సేవలు వన్నద్దం చేసి ధముర్మాచాల తీసుకుని ఒయులుదేరాడు. గంధమాదన వర్యతం చేరాడు.

ప్రకాంతంగా ఉన్న వనంలో వారు తవన్ను చేసుకుంటున్నారు.

వారిని హామ్మానే శాశగ్రామి యుద్ధానికి ఏరిది, నష్టుతూ కోరమీపం మెరిక్రిప్పాడు.

వర నారాయణులు తమ ఆక్రమానికి వద్దిన మహిరాజికి అటిటుక్కారాయ ఒరువలోగా :

ఇవస్తీ అనవనరం, యుద్ధం, యుద్ధం అని అట్టపోవం చేశాడు.

అవ్యాదు వారు:

ఎవరితోనూ నంబంఫంలేకుండా కట్టుమూసుకుని యా ప్రకాంత ప్రవదీశంలో తపన్చు చేసుకునే ముఖులంం. మాతో యుద్ధం చేయాలనే కోరిక ఎందుకు కలిగింది మీకు, అన్నారు.

వినశిద్దు మహారాజా.

యుద్ధం చెయ్యకతప్పను, అన్నారు

అంటూనే కొడం కొడుగుతూండే చూదిన నరుడు నష్టుతూ ఒక దర్శపుల్లతిసిః;

ఇదిగో ఈ గద్దివరక సీ సేవను నిలచెయతుంది అని వదిలాడు.

ఆ రాజు కొడవర్ధం టురిపించాడు. ఆ గద్దివరక అన్ని బాణాలనూ ముక్కులు ముక్కులు చేసింది.

తులోగా సేవలోని వారందరూ ముక్కులూ, చెపులూ ఉడిటోయి రోదనం ఆరంభించారు.

రాజకి తం తిరిగింది.

సేవలు వలాయునం చెస్తున్నాయి

చూసిన రాజకి గుండె కారింది.

ఆయుధాంస్త్మి ప్రింవచ్ఛి, తలవంది నర బారాయిఱుల పాదాలమీద ప్రారిః

అర్యః! నన్ను క్షమించి అసుగ్రహించండి. నా గర్వానికి ప్రాయ శ్చైతం అయింది, అని దినంగా ప్రార్థించాడు. అవ్యాదు వారు నష్టుతూ!

మహారాజా!

సిరి పంచదన కలవారు పేద సాదలతు దాన ధర్మాల పేణి గాన్ప వారు కావారి.

అలాగే ఒక వరాక్రమాలు ఉన్న వారు దుర్మార్గం బారిమండి వ్యక్తము ఉను రక్షించడానికి తమక్కుని విరియోగించారి. అంతేందీ, అహం కారంతో తిరగరాడు.

ఇరుగు బొఱగులకు ఈవకారం చేయిని వాడి ఒన్నవ్వర్షం -
అన్నారు.

మహారాజు వారి లోధివిరి, ఆవాడినుంచి అహంకారం విడిచి,
ఆంచరి ప్రైయున్నాన్ దృష్టిలో ఉంచుకొని తన నంవదలను బీదలకు
దానం చేస్తూ, తన ఐలంతో దుర్మార్గులనూ, క్రూరులనూ శిక్షించి,
న్యాయమార్గాన పట్టవసేవనచేసి వేరు వ్యవాయకుల బొందాడు.

కథక, దుర్యోధనా !

అహంకారం, ఐలగర్యం ఎవ్వుటూ పసికిరావు. అవి ఎవరి
ఉంటాయో వారినే నాకనం చేస్తాయి, అన్నాడు వరకురాముడు.

గరుడ గర్వభంగం

(ఉద్యోగ పర్యంతాలో రాయబార సచయంలో కణ్ణమార్కీ చెప్పిన ఒఫ)

“నాయనా దుర్యోధనా !

దీవలోకానికి అధివతి అయిన దేశేంద్రుని పేరు విన్నావు కదా ।
ఆయన రథాన్ని నడిపి సారథి పేరు మాతరి.

ఇంద్రుని మనసు గ్రహించి రథం నడిపించే మాతలికి ముల్లోకాల
లోనూ సాటిరాగల సారథులు లేదు. అటువంటి సేవాధర్యం ఎరిగిన
మాతలి కాంత స్వభావంతో, నద్దులు సంపదతో అందరిపేతనూ వ్రశంసులు
హొందినవారు.

ఆయనకు గుణకైకి అని ఒక కూతురు. గుణకైకి ఎంత
అందగత్తుయో అంతకంటే గుణవతి, శీలనంపన్ను, విద్యావతి. తల్లి
దంట్యుల శైఖిలో ఆమె వంశ నంపుదాయాన్ని, ఆదార పుర్యాచరులనూ
చక్కగా అపవరుతొని పదిషుండిలో వినయగుణవతిగా పేరు హిందింది.

బాల్యదశ దాటి వదహారేయల యవ్యనవతి అయింది. అంటే
పివాహ చోగ్యమైన వయసులో అడుగుపెట్టింది. వరాస్యేషణ ఆరంభిం
చాడు మాతరి.

ఉన్నత వంశంలో పుట్టి, చక్కని అంద వందాంతో గుణవంతు
రాలు, విద్యావతి అయిన ఆడబిడ్డకు చోగ్యదైన వరుడు దొరకదం
చాలాక్షేపం.

విద్యాంటే వినయం ఉండదు. విద్యావినయాలుంటే రూపం
ఉండదు. ఈ మూడూ ఉంటే నంపద ఉండదు.

విద్యా వినయ గుణరూపాలున్న వరుడు దొరుకుతాడేయో అని
మాతలి దీవలోకం అంతా తిరిగాడు. భూలోకం కూడా గాలించాడు.

ప్రయోజనం లేకపోయింది. అయినా ప్రయత్నం విరమించ
తుండా తిరుగుతునే ఉండగా, ఒకనాడు నారదముని కనిపించి, మాతలి
భాధ విని ఆయనకూడా తోడుగా బయలుదేరాడు.

ఇరుపురూ కలిసి పాతాళంలో వరుఱలోకం చేరాడు. ఆలోకం లోని వింతలూ, విశేషాలూ వివరంగా చెప్పాడు నారదుడు. అస్త్రి విధి మాతరి!

దీనమునీ:

నేను దేవతల ప్రథమవైస ఇంద్రుని సారథిని కదా! ఈ లోకం రాక్షసులకు నీలయం. వీరితో భాంధవ్యం నాట తుదరదు, అన్నారు.

గదుడ లోకం తిరిగాడు. ఇక్కడ కూడా యోగ్యుడైన వరుడు దొరకలేదు. రసాతలానికి వెళ్ళారు.

ఆ లోకం ప్రజలందరూ లోగమయ విలాస కీవితం గదుపు తున్నారు. అది మాతరికి రుచించలేదు.

అవ్యుదు నాగలోకానికి చేరాడు. ఆ లోకానికి రాజధాని భోగవతి. ఆ రాజధాని నగరంలో అన్యేషణ ఆరంభించాడు.

నాగ వంశ ప్రముఖులంబంగా గుణగాలనూ నారదుడు వివరిస్తూ వారిని చూపిస్తున్నారు.

వింటూ వింటూన్న మాతరి కనులు ఒక సవనుందరాంగుని మీద విచిత్రించాయి.

అది గ్రహించి నారదుడు మాతరి:

సాగలోకంలో అరావత వంశం ప్రహృష్టమయుంది. అందులో పెద్ద ఆర్యకుడు. ఆయన తమారుడు దిక్కురుడు.

సువ్యు చూపే యువతుడు సుముఖుడు. ఈ సుందర గుణ వంపువ్యుతయిన సుముఖుడు దిక్కురుని ప్రియ పుత్రుడు, అని చెప్పాడు. తరువాత ‘కుంపెద్ద’ అయిన ఆర్యకుసేతో:

‘సాయిశా! ఈయన ఇంద్రసేరథి మాతరి. ఈయన తమార్థ గుణకేం. ఆమె దూపంలోనే కాక గుణవంపదలో కూడా ఎందరికో పాతాలు నేరుగాలి. ఆ బిద్ధమ మీ ఇంటి కోదయగా వంపాటని మా వంకల్యం అన్నాడు.

అర్యతుడు 'దేవమునీ': విన్శావందపుడైన గరుతృంతుడు మా హగ్గాతిని ఆహారంగా తీసుతుంటాడని మీ రెంగుదురు. మొన్నెనే మా దింతరుడు ఆయువకు ఆహారం ఆయూదు. అప్పుడే చెప్పాడాయన -

తరువాయి వంతు సుముఖులిది, ఆని. ఈ విషయం తెలిపి ఈ విపొతుం జరిపి మీ ఆడబిడ్డను కీవికాంతం దుఃఖముద్దంలో వడం మంటారా!' అన్నాడు.

అప్పుడు మాతలిగి పెంటబెట్టుకొని నారదుకు క్రీమన్నారాయణుని పచ్చిపించి, చేతులు కోడించి, విషయం వివరించగా ఆయున సుముఖులికి ఘోరాయుద్దాయం అస్త్రగ్రహించాడు.

ఈంగి వచ్చి మాతలి తన బిడ్డను నాగలోకం కొని వచ్చి సుముఖులికి విపొతం జరిపించాడు.

వారుభయులా అనురాగంతో ఆనందమయ దాంవత్యం సాగి మ్మన్నారు.

ఈ వార్త గరుతృంతుని తెబిలి పడింది.

క్రీత్రంతో నాగలోకం చేరి

'పతుర్ధక భువనాలకూ అధివక్తి అయిన మహా విష్ణువు భారాన్ని నేను తప్ప ఇతరుడు భరించ లేదని తెలియడామీతు! అంతచి క్రతికల సమ్మ మీరు అవమానించాడు, నామాట వినటండ ఈ విపొతం జరిపించి' ఆని ఆహంకార గర్వంతో తన క్రతి ప్రవదర్పనకు ఉపక్రమించ వోటుండగా గ్రహించిన మహావిష్ణువు అక్కడకు వచ్చి మందహంతో:

'నాయునా! విన్శావందనా! నా భారం అంతా మోయగల క్రతిమంతులిఫి కదా! ఎది, నా చెయ్యి ఉక్కాలి సీపిష్టమీద ఉంచు చూసు, చూడు,' అని గరుతృంతుని మీద తన చెయ్యి ఉండాడు.

అంతే: ఇంతకాలంగా క్రీమన్నారాయణుని వాహనంగా ఉన్న గరుతృంతులికి ఆ చెయ్యి ఒరుపుకి తఱ్పు కింగి, కాఱ్పు వట్టుతప్పి, రెక్కులు గజగజలాడి, నోరుపంచి నాటక నిషపత్తింది.

అవ్యాదు మహావిష్ణువు కన చేతికో వెంచ్చుదువ్యా ఆక్యాసించి;

‘పాయునా! గర్జం, ఆహంకారం, ఎప్పుడూ కొరగాలిని. విన యంకో, పరోపకార దృష్టితో శివించే వారికి ఈ త్రమ గతులు ప్రాప్తి స్తోయా’, అన్నాడు.

అవంతరం గటుదవాహశం మీదనే ఆయన వై తుంకం వెళ్లాడు.

‘మూర్ఖా, దుర్యోధనా! గర్జం ఎటువంటి ఆవదులు తెల్పి ఎడుకుందో! కనక అది విడిచి పెట్టాలి’ అన్నాడు కణ్ణమహార్షి.

అవ్యుదావ మహిమగొప్పది

(ఈ కథ ఆశ్వమేధ పర్వంలోఉంది. నైశంపాయనునిచే జనమేజయునికి చెప్పణడంది.)

ధర్మక్షీలమైన కురుక్షీల్తంలో అందరులూ, మహిరథులూ ఎందరో కన్నమూళారు. వద్దెనిచిది అణ్ణోపాఱులనేనలో కురువ్యంలో ఆశ్వము కృతవర్ణ, కృపాచార్యులు మిగిలారు. ఇటు పాంతవులయిదుగురు, కృష్ణుడూ, సౌత్యకి మిగిలారు.

ధర్మరాజుకి పట్టాల్చిపేకం జరిపించారు. అంవశమ్యమీద ఈన్న భీష్మానితామహాదు సర్వధర్మవిషయాలూ తోధించి ఈ తరాయిజ పుణ్య కాంం ప్రవేశంవగానే యోగమార్గాన దివ్యలోకాలు చేరాడు.

జరిగిన సంగ్రామంలో ఆప్తులు, ఆత్మియులూ అందరూ మరణించారనే రాథ ధర్మరాజు మనస్సున్ని వికలంబేస్తూనే ఉంది. ఈ మహిపాపార్థి ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకోవాలని భావించగా ఆశ్వమేధం సాగించమని విద్యాంసులు నిలపే యిచ్చారు.

వారి ఆదేశానుసారం ఆశ్వమేధయాగం ఆరంభించాడు.

దీశ దేశాలనుంచి వ్రకవర్తులూ, విద్యాంసులూ ఎందరో వద్దారు. విచిథ సగరాలపుంది, జనవదాలనుంచి లక్ష్మిలాది ప్రమాణ ఆ యాగం కింగింపదానికి వస్తున్నారు.

చూడవచ్చిన వారందరికి వస్తుదానంతోపాఱు సిర్యిరామంగా అన్న దాసంగూడా జరిపించాడు.

యోగ్యత్తునవారికి నువ్వు, మజి, రత్నదానాలు పేశాడు.

ఆక్కుడకు వచ్చినవారిలో సంతృప్తివదటండ్ర ఈన్నపాఱు ఒకడూ లేదు.

అలాపర్యషస నంతృప్తికలిగించిన ఆశ్వమేధయాగం చూచిన దేవతలు హూతపాన కురిపించి ధర్మరాజుని అభినందించారు.

అలా ఆపందించే వమయంలో ఆ యాగాల పమిపార్థి ఇక ముంగిన వచ్చింది.

వారంవరూ ఈ రాంలోకి ముంగిన ఎలా వచ్చిందా : అని ఆశ్చర్యంతో చూస్తున్నారు.

అప్పుడా ముంగిన నవ్వుకూ :

‘దేవతలుకూడా అభినందించే యాగమా యిది’ అంది.

తెల్లినోయారు అందరూ.

దాని శరీరంలో ఒకటాగం బంగారు కాంకు శీషుతోంది. రెండవ టాగం మామూలు చర్చంతో ఉంది.

‘పత్తు ప్రస్తుది ధర్మ బుద్ధితో ఓరిస్తే యా యాగశాంలో జరిగిన దానం ఏమాత్రం’ : అంది.

అందరూ తెల్లినోయారు.

దానినిచూస్తూ :

‘ఎవరా మహానీయుము ! ఏపిలొయన కథ’ : అన్నారు.

ఆలా వారు ఆకురతతో ఆడుగగా :

‘సావధానంగా విషంది’ అని ఇలా చెప్పింది ముంగిన.

‘ఈ ధర్మభూమి అయిన కుఱిక్కితంలో భాలాకాలం క్రితం స్తుతిప్రస్తుతమే పేరుగం గృహయకమాని ఉండిఎాడు.

అముసు ఒకే కుమారు దుండిఎాడు. ఆ ఆశ్చర్యయికిహూడా విపాపాం అయింది. వారు నఱాగురూ సర్వభూత కోదిని దయతోచూస్తూ, కాముకోధాయ విదిచి తనుప్పి చేసుకుంటున్నారు.

కాదుకూ, కోదఱా ఆ వృద్ధులను సేవిస్తూ ఉండిఎాడు. ఎవ్వరిపీ ప్రాణిచేముకుండా ఏ హూతు ఆ శ్రాంక దొరికివడాన్ని కిని తృతీగా శీవితం గటుపున్నారు.

వరప్రాణ్మీదమే మనస్సునీరిపి శీవితం సాగించడానికి ఆహారం శీముకుసేవారు. ఆ శీవితంకూడా వరమేళ్లురంధ్యానానికి అంగించేవారు.

ఆలా ఉంటగా ఒకహారు :

వారు రమ వరిపర ప్రాంతాలలోని చెంలో లింగి, అక్కడ రాలిన ధాన్యపుగింజలు ఏరితెచ్చుకుని, దంబి, పండిచేసి, వంకుకుని వలగురూ పమంగా వంచుకున్నారు.

తినదానికి సిద్ధమవుకున్నారు. ఆయవంది పమచుంలో, ఒక వృద్ధుడు వద్దాడు. ఆయనకళ్ళలోకు పొయాయి. పమకు ఈయట వండుకున్నాయి. దొక్కులు మాడి ఉన్నాయి.

ఆకరి, ఆకరి అని సీరసంగా అడిగాడు.

ఆయనను ఆదరంగా తీసుకునివచ్చి, తన వక్క కూర్చు పెట్టుకుని

అర్చాయి. తమయు కుళలమే కవా. మా ఆకిథ్యం స్వీకరించి, అనుగ్రహించండి. ఏ ప్రాణికి హని కలుగుండా, ఏ పొపొనికి ఒడిగట్టుండా మేంతెచ్చుకున్న ధాన్యపుగింజల పిండితో వందిన ఆహారం యిది. దీనితో మీ ఆకరిషాధ సివారించుకోండి! అని గృహయిజమాని తపశాగం ఆయు వటు వద్దించాడు.

అది ఆరగించి తనకింక ఆకరిగాఉండి అన్నాడు.

ఆ మాట వింటూనే ఆయనకూర్చు తపశాగం యిచ్చింది.

ఇంకా ఆ వృద్ధుని ఆకరిషాధ తీరిందనికలిని కొదుకూ, కొదలా ఉడా వారి ఆహారం ఆయనటు పెట్టారు.

అంతా ఆరగించి, ఆయన అసందంతో -

‘సాయునా! మీ అంతినక్కారం, అన్నదానం సాట తృతీ కలిగించాయి. సితోపాటు సీకుబుంబంలోని వారంకా ఎంతో ఆకరితో భాద్ర వండుకుటూడా మీరు తిసటయే ఆహారం దానంచేసి, పుఱ్ణం సాధించాడు. మీ దానయుద్దిని వర్యలోకాలు మొచ్చుకుంచాయి.

ప్రవంచంలో ఆకరితో ఉన్న మరిని ఎటువంది పొపొన్నికైవా ఒకి గడకాడు. అన్నంకోనం ఎన్నోదారుకాలు తేస్తాడు మాపుడు.

అటువంటి దశలో మీ దానయుద్ది ఎంతగొప్పదో దేవతలుకూడా గ్రహించారు దయగలగుండి కలవారే ఆట దూరం అపుకారు. ఈ రెండూపున్న మీకు దివ్యలోకాలు లభిస్తాయి.

ఆకర్త అఱమదించే ప్రాణికి యంక అన్నంపెళ్ళడంకంటే ఏ దానమూ గాప్పుడికాదు. ఆటవంటి అన్నదానంచేసిన పుణ్యశ్యులు మీరు' అంటూండగా దేవవిషాం వచ్చింది. వారందరూ ఆ విషాం ఎక్కు వెళ్ళారు.

ఇదంకా వింటూ చూసినసేమ పారు వెళ్లిన అనంతరం ఆ ప్రాంత ములో ఆ అతిథిపాదాలు కడిగినదోష తిరిగాను. తిరిగివువ్కు ఆ పాదాలు కడిగిన సీటికడి తగిరిన నా దేవంలో ఈ భాగం బంగారు మయమయింది. దానం అంటే ఆదే.

అనంతరం ఎన్నెన్నో దాన, ధర్మాలుశాగి ప్రదేశాల తిరిగినా ఈ రెంతవువ్కు దేవం యలూనే ఉండిపోయింది. ఇక్కడమూ అంకి. నప్యుతూ వెళ్లిపోయింది ముంగివ.

ఉత్తమ పంచారీ ఇలా ఉండాలి

(ఈ కథ ఆదిపర్వంలో ఉంది.)

“మహిమునులారా !

జరక్కారుడనే మహార్షి పేరు మీరు వినే ఉంటాడు”

అని సూకుడు కథ మొదలుపెట్టాడు.

“జరక్కారుడు బ్రహ్మవర్య సిమమాలు విధువుండా తరోదీక్తా^३ అరణ్యాలలో తిరుగుతూ బ్రహ్మవర్యం చేరదానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు.

అలా ఆయన తిరిగి రోజులలో ఒకనాడు ఒక అదవిలో ఒక విచిత్రం చూకాడు.

క్రింద పెద్దగొఱ్ఱు. దాని ప్రక్కగా ఒకే ఒక్క పేరు ఆధారంగా ఉన్న ఒక రకం చెట్లు.

దానిమీద తంక్రిందులుగా గ్రవేలాడుతూ తనున్న చేసే బుమల.

ఆశ్చర్యంతో వారిని సమీపించి:

‘అయ్యా ! మీరింత తీవ్ర తనున్న ఎలా చేస్తున్నారు. నాకు కూడా దిని విధానం తోధించండి అన్నాడు.

నాయనా ! మేము వరమ విషాదంతో యిలా ఉన్నాం. మా వంకంలో జరక్కారుడనే వాడు పుట్టాడు. వాడు వివాహం చేసుకుని వంశ వృద్ధి చేయటండా ఉండటం వల్ల ఈ దీన దశలో ఉన్నాం.

ఈ చెట్లుకు మిగిలిన పేరు కూడా జరక్కారుని మరణంతో తెగ పోతుంది. మేము ఈ నరకతువంలో వడకాం. వాడు వివాహం చేసుకుని సంకాసవంతుడై కే మాతు దివ్యతోకాలు దొరుకుతాయి’ అన్నారు.

అప్పుడా ముని:

‘అర్ఘ, నేనే ఆ జరక్కారుడను. మి క్రైమున్న కోసం సేఱు వివాహం చేసుకుని వంశవృష్టాన్ని నిలబెచ్చుకాము’ అని తనకు తగిన కార్యకోసం అస్వేచ్ఛ ఆరంభించాడు.

తనకు కాబోయే శార్య కూడా తన పీఱుతోనే ఉండాలని ప్రకటిస్తూ పీఱుగుతున్నాడు.

ఈ వార్త విన్నాడు నాగశాఖ ప్రముఖుడు కానుకి.

తన చెల్లిలు జరక్కారువును తీసుకుని ఆ మహాముని దగ్గరకు వచ్చి వమన్మరించి:

‘మహాముని! ఈమై నా సౌదరి. దీని పీఱ జరక్కారువు. మీరు ఈమైను వివాహమాడి మన ఉథయ వంశాలా ఉద్దరించండి’ అని ప్రశ్నించాడు.

అందుకు అంగికరించాడు జరక్కారువు.

ఒకనాక సుముహార్తంలో వివాహం జరిగింది. మొదటి రాత్రి గదిలోకి వచ్చిన శార్యసో –

‘ధర్మదారిటి! ఈ రోజు మొదటి నా మనస్సుకి వ్యక్తిరేకంగా మన్మయ నిషిస్తే ఆ క్షణంలో నిన్ను విచిత్రి చెట్టిపోతాను. ఈ నియమాన్ని మరువుకు.’ అన్నాడు.

జరక్కారువు ఆ నియమాన్నికి అంగికరించి, నిరంతరం వథిపేవతి కీవితం గదుపుతున్నది.

అలా ఆచున మనసుకి అముగుఱంగా మేలగుతూ, ఆచున అనురాగం బొంది దాంపత్య కీవితం సాగిస్తూ, గ్రూపి అయింది.

రోజులు గదుపున్నాయి.

ఒకనాడాయిన లింగి లింగి వచ్చి ఒక చెట్టు సీదన, తన శార్య కొడమీర తల పెట్టుకుని నిద్రిశోతున్నాడు.

సూర్యుడు వదమటి కొండకు చేరాడు.

ముసింద్రుడు గాఢంగా నిద్రిష్టున్నాడు.

అప్యురామై ఆలోచనలో వచింది.

శంధ్యావమయంలో జరపాలపిత పేదపిహిత కర్మంకు లోపం రాకుతదు కదా! ఇప్పుడియనను లేపికి కోవం వస్తుండిమో! లేవకశికే

ధర్మలోపం జరుగుతుంది. ఆయవకు కోపంవ ప్రస్తుతి అది నేపు భరించారి. కానీ ధర్మలోపం జరగరాదు కదా - అని సిక్కయించి సిద్ర లేపింది.

ముఖనిద్రటు భంగం కలిగించినందుకు ఆయవకు కోపం రాశే వచ్చింది.

‘ఎందుకు నాకు సిద్రాభంగం కలిగించావు?’ అని తీవ్రంగా అడి గాదు.

‘స్వామీ! సంధ్యాపుయం అయింది. మీరు విధ్యుత్కర్మయ జరపాలి కదా!’ అంది.

‘ఎంత పెరిదాసివి. నేపు సిద్రహితూండగా ఆప్తమించడానికి మార్యుడికి ఎన్ని గుండెలు కావాలి! ఈ మాత్రం గ్రహించలేక నన్ను అవమానించావు. కనుక నా సియుమ ప్రకారం నిన్ను విడిచి పెదుతు న్నాను. అయితే యింత కాలం నువ్వు చేసిన పరిచర్య నాకెంతో నంతో పము కలిగించింది.

‘ఇవ్వాడు నువ్వు గర్వపతివి. నూర్య వమ ప్రశాపణైన కుమారుడు సీత. కఱగుతాడు. వాటు ఉభయవంశాలనూ ఉద్దరిస్తాడు. మువ్వు నిర్య దారంగా మీ అన్నగారి దగ్గరకు వెళ్లు’ అని తన కమండలువు తీసు కుని ఆయన వెట్టినోయాడు.

విచారంతో జరాక్కారువు తన అన్నగారి దగ్గరకు వచ్చింది.

జరిగిన విషయం విన్నాడు వాసుకి. సౌదరిని ఉదార్పు, ఆదరంతో చూసుకుంటున్నాడు.

సెలు సిండిన అనంతరం జరాక్కారువు మగలిద్దను కన్నది.

వాసుకి వరమానందంతో వారుభయులకూ ఉచిత పేపల పేయించాడు.

ఎరిగిన కుమారువికి ఆప్తికుడని పేరు పెట్టాడు.

ఆ బాయిదు ఎరిగి పెద్దపాడై, పర్య చిద్యులూ సేర్పి పటుపరం ప్రకంపు బొండాడు.

“ఈ ఆస్తికుడే ఈనమీజయ మహారాజ ఆరంబించిన వర్పయాగాన్ని ఆపి తన తల్లి చుట్టాలయిన శాగణాళిని మహా వివశ్వముద్రం మండి రక్షించి ప్రశ్నాకి రొందాడు.” క్షానులయినవారు సంసార కూవంలో మునిగిట్టిక తమ క్రత్వం పూర్తిచేసి విరాగు లభారి.

వాతావి జీడ్రం

(శః కథ అరణ్యపర్వంలో ఉంది.)

దాలా రోజులక్రితం మాట.

ఆగస్తుయదనే వేరుగల ల్రిహ్యదారి ఉండేవారు. ఆయన శ్రీవిష్ణుతో తపస్సు చేస్తూ సర్వ ప్రాణి కోదిసీ దయాహృదయంతో చూసే వారు.

ఆయన తబోదీక్ష మహామహాలెందరికో ఆశ్వర్యర్థి ఆసందార్థి కలిగించేది. ఆలా తపస్సు చేసుకుంటూ ఆరణ్యంలో కిరుగుతూందగా వారి పిక్క వికామహం కనిపించి:

‘సామునా, యోగ్యరాథయిన కన్యను వివాహం చేసుకుని నువ్వు పుత్ర సంతాపం బొందాలి. లేకబోతే మాతు ఈత్తమ లోకాల దొరకపు’ అన్నారు.

కులవృద్ధుల మాట శిరసావహించి అగస్తుయు తనకు తగిన భార్య కోసం ఆస్తేషణ ఆరంభించాడు.

ఓఱి ఓఱి విదర్ఘుదేశం చేరాడు.

అరాజగారి యింట మెరపు తీగెవంటి లావణ్యంతో, నిర్మల పరోవరంలోని నల్ల కలువ వలె పెరుగుతూన్న లోపాముద్రము చూశాడు.

అంద చందాలలోడి కాదు వివయగుణ శీలాలో కూడా ఆమె యోగ్యరాథని గ్రహించాడు.

ఆ మహిరాజు అగస్త్య మహర్షి రాగాసీ ఆయనకు స్వగతం వలిపి, అర్ప్యపాదాయంతో పూజించాడు.

వారి వరిచర్యలకు వంతోషించి ఆ మునివంద్రుము:

‘మహిరాశా! మా వంశార్థి ఉద్ధరించే ఈత్తమ సంతాపం కోసం సీ కుమార్తెను నా భార్యగా కోరుతున్నాము’ అన్నాడు. మహిరాజు గుండి దశ దశ లాచింది. మనస్సు ఆందోళనలో వడింది. చీరి

చీవాంశ రాలతో మడిరత్న భూవిజాలతో, హంసతూరిక తల్గెంపీద రాజరవవంలో వండలాది దాసీజనాం సేవలందుకుండా ఇంద్రజితోగం అసుభవించవంసిన తన కూతురు, ఈ ముసీక్యరుది శార్యగా వనవాటం పేష్టూ వటకటీరాలలో నార చీరలు ధరించి, కందమూల వలాలు కిండూ కీవింవగలదా : అనే వందీహంలో వద్దాడు.

ఈ వార్త విరి మహిరాజి విచార సాగరంలో మునిగింది.

ఆది చూసి లోపాముద్ర చిరుసప్యతో తండ్రిని పమీనించి :

‘ఎ వల్ల మీరు కష్టాలపాటు కానవవరం లేదు. సేసు సంతోషంతో ఈ ముసీక్యరుని శార్యగా, ఆమున సేవనేసి వారి అసుగ్రహం కొందుతాను’ అంది.

విధివిపీతంగా లోపాముద్ర వరిఉయం జరిపించాడు మహిరాజ.

లోపాముద్ర తన ఆశరణాలు, చీని చీవాంశరాలు విధిది నార చీరలతో సామావ్య మునిపత్తి పేషంతో ఆయన వెంట అరణ్యరికి వదిగు సిరంతరం వతిపేవలో ఆమున హృదయాన్ని చూరగాన్నది.

గంగానది శీరాన రమటిము వనంలో వట కుటిరంలో రాజపుత్రిక సార చీరలతో చరిగాలులు, వేదిగాక్కులు లెక్కచెయ్యుకుండా ఎంతో కెరిమితో సేవలు చెయ్యుదం ఆ మునిని ఎంతగానో అఱించింది.

అయినా ఆమున తన బ్యాపిథర్మాన్ని విషువుండా పేదవిపిత కర్మలే కొనసాగిస్తున్నాడు. రోజులు సాగిబోతున్నాయి. కంపక్రం తిరుగుతున్నది.

ఆ విధంగా కొంతకాలం గదిదాక ఒకసాదు లోపాముద్ర బ్యాకు స్నానం పేసి వర్యాంగ కోరతో అక్రమ ప్రాంగణంలో వదయాడు కుండగా మహర్షి మహమ్ము వరించింది.

ఆమెను తేరచిరిచి, చెయ్యపుచ్చుటుని; బగ్గ ముద్దాదలోగా ఆమె మందపాశంతో వెషుదిగింగి:

‘స్వామీ! అక్కమ భర్తామ సారం మనం ఈ పట తుటిరంలో దర్శి కయ్యంచీద చీవితం గదుపుతున్నాం. ఇవ్వడు మీటు పంసార నుఖం కావాలండి, నేను మానాన్న గారింట ఏ భోగళాగ్యాహతో బండి దానినో అవి సమకూర్చగలిగితే, నుఖంగా ఆ పంతోషం మీటు అందివ్య గలను’ అని క్రిందం ఆగి, మీ వంది మహా తపహ్వికి అవి సమయార్థిదం సిమిపాలలో వని. నా యితుకాలం హూర్తి కాటుండా అవి సమకూర్చండి’ అంది.

ఆలోచించాడు, ఆ మునిక్యరుడు. ఈ సాంచారిక నుఖంకోసం తపశ్చక్తిని వ్యాఖ్యం చేసుకొంటే లేక కోయింది.

ఏ మహారాజు నయునా అర్థించాలని బయటదేరాడు. వెట్టి ముగ్గురు మహారాజులను దర్శించి:

‘ఎవరికి కష్టం కలగుండా మీ ఆదాయంలో నా కెంత దానం చెయ్యగలరు’, అని అడిగాడు.

వారందరూ తమ ఆదాయ వ్యయాలు పమంగా ఉన్నాయన్నారు.

వారి సూచనామసారం ఇల్యులుడనే దానవరాజు దగ్గర కావలసివ సంవత్సరాన్ని ఉన్నాయన్నారు. ఆయన ఈ రాజులను నేంటబెట్టుతుని అడి బయటదేరాడు.

ఈ ఇల్యులు వాకాపిసోదరుడు. వారిద్దరూ ఒక అరణ్యంలో ఉంటూ ఆ దారిని వచ్చేవారిని భోజనానికి ఏలుస్తారు. వారు రాగానే వాకాపి మేకలా మార్చించాడు.

ఆ మేకను ఏంచి వంది పెదతాడు, ఇల్యులు. వారు వేయాగా భుజించాక ఇల్యులుడు?

‘సోచరా, వాకాపి’! అని నీంవానే వారు రొట్ట చీఱ్చుకుని ఉయటవడగానే అన్న దమ్ముల్చిద్దరూ ఆ అతిథిని వంచుకు తెంణారు.

అది వారి కీపన విధానం.

అగస్త్యుడు తనతో రాజులమ వెంటిపెట్టుకురి రాగానే విషయంగా వెళ్లి వారికి స్వాగతం వరికి ఆశ్రమానికి తీసుకు వెళ్లారు.

శారి ఎదురుగానే మేకను వంచిపెట్టలోగా ఆ రాజులు భయంతో మురిపై వు చూశారు.

ఆయన వారికి అశయమిచ్చి వంచివదంకా ముందు సాకు వర్ణించు. మిగిలికి వారి విషయం చూడ్దాం' అన్నారు.

సరిగ్గా అది నమయానికి ఇల్యాయాడు -

పోదరా : వాకానీ' : అని అరిదాడు.

అదివిని అగస్త్యుడు: 'ఇంకా ఎక్కడ వాకాపి : వాడింక కిరిగి రాయ', అని నవ్యగా ఇల్యాయాడు భయపడి:

'స్వామి! క్రుమించండి' మీటు నా పర్యవంపదలూ యి స్త్రాము, అని తన వర్ధ మన్మ మచిరక్క మహర్జ రాసులు రథంచీద ఉంచి ఆయనకు అర్పించాడు.

ఆయన కదంబోకుండగా ఆయనమ శంహరించబోగా మహార్షి వెను కిరిగి వుంకరించాడు. ఇల్యాయాని దీహం గుప్పెలు బూడిద అయింది.

మహాముని ఆ వంపదతో ఆశ్రమానికి వచ్చి:

'ధర్మదారిణి! లోకంలో అందరిలా ఉండి పుత్రులు, అసంశ్య కంగా కావాలా : గుణశీల వంకుదయిన తమారుకు ఒకడు కావాలా : అని ఆడిగారు.

ఆవిశ గుణవంతు డౌరకు దాయవంది.

అసంతరం ఆ దంపతుల సంసార యూక్రా వలంగా దృశదస్యుడనే మహాతపస్య ప్రతిపించాడు.

వాకాపిశీర్ఘం శీర్ఘం శీర్ఘం వాకాపిశీర్ఘం అనే బాపుది ఈ కథ వాల్ పుర్ణింది. ఇది భోజనాసంతరం ఉచ్చం త్రై తిన్నది బాగ శీర్ఘమచుందచి పెద్ద ఉంఱారు.

శివిచక్రవర్తి దారంలో పాటలేవివాదు

(అరణ్య పర్వంలో రోషిక మహార్షి ధర్మరాజుతో చెప్పిన కథ)

ఈ శివరుడనే మహారాజండేవాదు. ఆయన కుమారుడు ఓరి. ఈయన మహాదాతగా లోకలోకాలలో ప్రభ్యాకి బొందాడు.

అంతటి కీర్తి వచ్చిన శివి వక్రవర్తి దాన విశేషం ఏమిలో వరి క్షీందాలని ఇంద్రుడు, అగ్ని బంధులు దేరారు.

అగ్ని హోత్రుడు పొవురం రూపం ధరించాడు.

దేవేంద్రుడు దేగలూ ఒచ్చులుదేరాడు.

ఆ పొవురాన్ని తరుముతూ దేగవస్తున్నది. పొవురం గజ గజ వణుకుతూ ఎగిరి ఎగిరి అలసటో శివివక్రవర్తి దగ్గరకు వచ్చివచి, ‘శరణాశరణా, మహారాజా’! అని ప్రార్థించింది.

అప్పుడు అక్కడే ఉన్న రాజపురోపాతుడు :

‘మహారాజా! ఈ పొవురం ప్రాణధముంతో నిన్ను శరణపేచింది. ఏ శివికయినా ప్రాణమంత ప్రీతికర మయింది మరొకటి లేదు. అలాసి ప్రాణరక్షణ కండె ఈ తను కర్మలేదు.

కాని - పొవురాలను చేరదియడం మృత్యు నూచక మంఱన్నారు విద్యాంసులు. దానికి ప్రాయశీత్తం తప్పదు’ అన్నాడు.

అది విని ఆ పొవురం :

“మహారాజా! ఆ దేగటు భయవది నిన్ను శరణ వేదాను. నేనాక మహాముగ్గిని. ఆ రూపం విధిచి యిలా కిరుగుతున్నాను. దిషులకూ, అనమర్ములకూ మహాకే రక్షణదిని వేదాలు పూచిపున్నాయి కటుక నిష్టున్న శరణ వేశటున్నాను” అంది.

అప్పుడి కక్కడు చేరిత శేగసి:

‘మహారాజా! ప్రతి శివికి ఎన్నో రూపాలు ప్రాత్మిస్తాయి. ఈ పొవురమై నిన్ను శరణ వేచింది. అయికి పొవురాలు దేగలకు ఆపారం

ఆని మరిచిభోకు. ఈ నైతి దగ్గర ఆహారముయిన ఈ పాపురాన్ని విరిది పెట్టి నా ప్రాచాలు కాపోదు” అంది.

ఆ వశ్వరం మాటలు వింటున్న ఓప్పి తక్కవర్తి మనస్సు ఆందోళనలో వడింది.

‘ప్రాచ లీతికో పచ్చి కరఙు వేడిన వారిటి ఆశయమివ్వని రాజు మొక్క దేశంలో వానలు కురియక, వంటలుమాడి క్షుమదేశత విలయ శాండవం చెస్తుంది. వయగా ఆటువంటి రాజ్యంలో ప్రజలకు రక్షణలీక నానా దూరులు వడతారు. అందువల్ల మహారాజు నరకంలో వడతాడు.

మరి - ఈ దేగ ఆకలితో ఉంది. దాని ఆహారం పాపురం. దాని నోటిముందు అన్నం తీసెయ్యడమూ పొపమే. ఇప్పుడు నా కర్తవ్యం ఏమిది? ’ అని ఆలోచించి, ఆలోచించి రాజు -

‘ఓ దేగా! సీతు యింకకండి రుచిగా ఉండే, బఱం కలిగించే ఆహారం యిప్పిస్తాము. దీన్ని విడిచిపెట్టు’ అన్నాడు.

దేశః మహారాజా! ఈ పాపురంమాంసం కంటే రుచికరముయిన ఆహారం మరొకటి లేదు. ఏ వక్కి దొరకనప్పుడు పాపురాంనే మాతు ఆహారంగా యిద్దారు గ్రహించినప్పుడేనుడు.

శిలి: ఓ దేగా! కరఙు వేడిన ఈ పాపురాన్ని విడిది ధర్మపాఠి చెయ్యును. నా ప్రాచాలు వరులు కుండాను కాని ఆశయమిచ్చిన ప్రాణి పాని జరగనివ్వను. ఈ విషయం లోకాలన్నిటికి తెలును. అందుచేత సుప్య పాపురాన్ని విడిది ఏముయా అయిను.

శేగః మహారాజా! నుప్పు అంతచరుచూప దరిదీనట్టియికై నా మాట విషు. సీతుకితాడ చీర్చి దానిలోని మాంసం తీసి ఈ పాపురం ఎరువుతో నమంగా తూచి ఆ మాంసం నా కియ్య. ఆగగిస్తాము.

అది వింటునే ఓప్పి తక్కవర్తి, క్రాము తెప్పించి ఒక వయపు పాపురాన్ని ఉంది, క్రూరో తప్పాడ కోటి మాంసం కట్టిపడలో ఉండాడు. ఎంత మాంసం పడుతున్నా పాపురం ఎరువుకి తమం కావతం లేదు. రెండవుడ, చెయ్యకోపిపెట్టినా అది తూగలేదు. అంతకో ఓప్పికాపే క్రాములో ఉఱ్పున్నాడు.

దేగఁ : చాలు. నేను వెయుతున్నాము, అని ఎగిరిపోయింది.

ఆది దూషి శిబివక్రవర్తి :

‘ఓ పొవురమా ! నువ్వువరవు. నిమిటి సీ కథ ?’ అని అడిగారు.

‘మహిరాణా ! నేను అగ్నిహాత్ముదు. ఆ దేగఁ దేవేందుడు. నీ కీర్తివిని, సీ శరణాగత రక్షణ చృష్టినీ, దాన శక్తినీ పరిశీలించాలని వచ్చాం. నువ్వు విజయం హండావు. సీ మశక్షంద్రికలు ఈ ఖువన భవనం అంతరా వ్యాపిస్తాయి. సీతు కలిగే తుమారుడు కూడా నీ కీర్తి నిలబెడతాడు’, అని అచ్చక్కుమయింది.

ఈ విధంగా శరణావేదిన ప్రాణికోనం తస శరీరాన్నే దానం చేసిన మహిషురుమడు కసకనే ఈ నాటికి శిబి చక్రవర్తి పేరు ప్రశ్నాత మయింది. దాతలపేరు చెప్పేటప్పుడు ఆ పేరు తవ్వని లరిగా చెప్పు తుంగారు.

గణకచ్ఛవ సంగ్రామం

(ఆదివర్యంలో ఎన్నో చిత్రవిశ్లేష కథలున్నాయి. ఆంధులో ఒకటి గంభీరంగా తప్పనిటిని విశ్లేషించాలనికి నాగులకోరికిమీద 'ఆమృత కలకం' లేవడానికి బయాలేరుతాడు. దారిలో ఈన ఆకర్షించేదారి చెప్పమని ఈండి అఱున కళ్యాహ ప్రహారిని అడిగాడు. ఆయుం చెలుతున్నాడు.)

నాయనా!

ఈక్కడకు సమీవంలోనే ఒకసాక దివ్యమైన సరోవరం ఉంది. అది కలువరంతో, కమలాపతో, వివిధరకముల జలవట్టులతో నయనాసపదకరంగా ఉంటుంది. ఆ సరోవరంలో ఒకపెద్ద కిందృష్టం(తాబేలు) ఉన్నది. కొండు ఒడ్డుజే ఒక మత్తగం ఉచ్చరి.

ఈ ఏనుగు తన పొయగాలీ తొందంతో ఆ తాబేలమువట్టిలాగి పొం సిప్పుండేవి. తాబేలు ఏనుగుకాటువట్టి లోపలట ఈద్ది పొంసపెట్టు ఉండేది.

ఆలా అవి ఎన్నో ఎత్తుగా కొట్టుకుండున్నాయి. ఆ రెండు జలకు పులూ సీకు ఆహారంగా సరిపోతాయి అన్నాడు.

అదివిని గయత్రంతుయి:

'నికృష్టాయి! వాటిమధ్య రేప్రషారణం ఏమిటి? ఏనుగుతో తాబేలకు పోరాటం ఎలా పంచవం!' అని ప్రశ్నించాడు.

కళ్యాహ:

"నాయనా! ఆ ప్రాణయి దెంచూ పూర్వుజన్మాలో చూస్తాడు. ఆ ప్రాణయి తమ్ములగాప్పాయి. పెద్దవాడు విధానుడు. రెండోవాడు సుప్రతికుడు.

ఇద్దయ విత్యం ప్రాతః కాలంలో లేఖి స్నానపనంద్రాచిలి ముగించి, సియమవ్రత వరాయుచుంచి పరప్రహ్నాము ఆరాధించేవారు. అయితే వారికి కొంత ధనపనంవద ఉంది. ఆ ధనంలో ఈనవంతు ఈవకు వంచిపెట్టి మన్నాడు మహాత్మితు.

అన్న విభాసుదు ?

‘తమ్ముడూ ! ప్రలోభంపుద్దినవారు పంచలు పంచుకుంణారు. మనం అన్నదమ్ములం. మనకు లోభంపనికిరాదు. పైగా ధనవ్యామో హంపల్ల ద్వేషం పెరిగి కలహి వస్తాయి. అప్పుడు ఇరుగులు పరిప్పారం చెయ్యడానికివచ్చి ఈ భేదభావాలు రెచ్చగొడతారు : అందు పల్ల మనం సర్వవాశనం అపుతాం. కనక పంచాలమాట ఎప్పుడూ మనస్సులోకి రాసివ్యక్తు. ఇంటి పెద్దకొడుకు తండ్రికో సమానం. నువ్వు నా బీడ్లవందివాడవు’ అని సముదాయించ దోయాడు.

సుప్రతికుడు వినలేదు. ఏమయినాసరే పంచాలు జరిగి కిరాణ్ణాడు.

అంతలో విభాసుడికి ఆగ్రహం వచ్చి —

‘అన్నగారి మాటమీద గౌరవంతేటండ్రాన్ననువ్వు మహారఙ్యంలో ఏనుగు గ్రానపడి, గజజన్మఎత్తు’ అని కపించాడు.

సుప్రతికుడు మరింతకోవంతో — ‘అదే ఆరఙ్యంలో చెరువులో కాబేలువైపుడకావు నువ్వు’ అని కపించాడు.

ఇద్దరూ పవిత్రమానవ శరీరాలు విడిచి జంకువు లయ్యారు. అది మొదలుగా ఆ ఏనుగు గట్టమీదనిలిచి ఫీంకరిస్తుంది. కాబేలూ సీదిమీద తేలి అంలు రేపుకుంది. యుద్ధం ఆరంభ మనుకుంది.

ఆలా ఆవి నిర్విరామంగా బోరాడుకుంటున్నాయి ఆ చెరువులో.

ఆ ఏనుగు ఎత్తు ఆరు యోజనాలు, బొడవు పన్నెండు యోజనాలు.

కాబేలు చుట్టుకొలక వది యోజనాలు, మందం మూడు యోజనాలు.

ఈ రెండు జంకువుల వంగ్రామంలో ఆ నరోవరం, దాని వరిసర వనం గగ్గేలయి కోతున్నాయి.

ఆ చెరువులో సీరు తాగదానికి అవకాశం లేదు.

ఆ వనంలో ఏ మృగమూ పోయిగా ఆహారం తీసుకు కిరగదానికి అవకాశంలేదు.

ఆ రెండుజంతువులనూ నువ్వు ఆహరంగా తీసుకుంటే ఆప్మదు ఆ చెరువూ, వపమూ, మరికొన్ని ప్రాణులకు ఆధారపువుకాయి. ఆ ప్రాంత ములో వట్టలూ, జంతుఫులూ స్వేచ్ఛగాతిని, తాగి, కిరుగుకాయి. వెట్టు, సీకు తథం” అని తండ్రి ఆశీర్వాదించాడు,

గరుత్కుంతుడు తండ్రికి నమస్కారంచేసి సెంపు తీసుకున్నాడు.

ఒకసారి ఆకాశానికి ఎగిరి, వరాసరి ఆ పరోవర ప్రాంతానికి వదిగి మారాదు.

తాండ్రం ఎత్తి ఏనుగు ఫీంకరిస్తున్నది. కాబేట అలలు రేపున్నది.

ఒక్కపూవులో క్రిందికిదిగి గరుత్కుంతుడు ఒక కాలిగోళ్కు కాబేటటు తగిరించి, దెండవ కాలిగోళ్కుతో ఏనుగును అందుతుని విశాంపైన వర్యత శిఫరానికి బోయి హయిగా ఆరగించాడు.

ఈ విధంగా ఆ అన్నదమ్ములబోరు ముగిసింది.

ఈ కథను విన్నవారే దీర్ఘకాలంసాగే బోటించూ, బోరాటాలనూ గజకచ్చవనంగామంతో బోయస్తాంచారు.

చిరంజీవులు

(అరబ్బావర్గంలో మార్కుండేయుడు చెప్పిన కథ యిది)

పాండవులు అరబ్బావాసం చేస్తున్న రోజులలో వారికి మార్కుండేయ ముని దర్శనభాగ్యం లభించింది.

ఆయనకు అర్థాయి పాండవుల పూజించారు. తుండ్ర ప్రక్కలు సాగినవి. పాండవుల వంటి ధర్మవరులకు కలిగిన క్లైంటు ఆయన కొంత పేపు విచారించి, యింతకండి దుఃఖాల పాలయిన తీరామవందుల కథ, నందముమంతుల కథ వివరంగా చెప్పి కొంత టీడార్పు కలిగించాడు.

అలా వారికి ఏవేవో పురాతన రాజవంశాల గాథలూ, మహర్షుల విషిష్టాలూ దెవులున్నాడు.

ఒకసారు ధర్మరాజు వినయంగా, చేతులు కోదించి:

‘మహర్షి! నా కొక ప్రక్క వచ్చింది’ అని అడగడానికి నంకు బంచాడు. మార్కుండేయుడు చిరునప్పు నచ్చి:

‘తెలియని విషయాల తెలుసుకోవడం దోషం కాదు నాయనా! సీ సందేహం ఏమిటి, అడగు’ అన్నాడు.

‘మహాముని! మాకు తెలిసినంత వరకూ మీరే చిరంజీవులు. మీరు కాక మరెవరయినా చిరంజీవులున్నారా’ అని అడిగాడు.

మార్కుండేయ ముని చిరునప్పుతో, తన తెల్లని వండు గడ్డం సవరించి, ‘ధర్మసందసా! మంచి ప్రక్క అడిగావు. తప్పకుండా తెలుసుకోదగ్గది. సాపథానంగా విషు’.

ప్రాచీన కాలంలో ఇంద్రదుయమ్ముడనే పీరుగల మహారాజు ఉండి వాడు. ఆయన ఎన్నెన్నో దానాలు చేశాడు. ప్రపంచంలో అంతర్లీ ధర్మ పురుషుడు లేదని భాయితి కొండాడు. రాజ్యాగా పీరుపొంది ప్రజలందరి మన్మసలూ కొండిన ఆ పుణ్యపురుషుడు కాలం చెల్లగానే వ్యవ్యం చేరాడు.

అక్కడ కొన్ని వంపత్పరాల గదిచాయి. అవ్వటికి ఆ మహారాజ పుణ్య కర్మలలో సాధించుకున్న వలం హర్షిగా అయిచోయిందని శ్రిందికి వంపేశారు.

థులోకానికి వస్తుండగా నేను కనిపించాను. కనిపించగానీ వస్తు మాచి: ‘మహాప్రా! మీరు వస్తు ఎరుగుదురా!’ అని అడిగారు.

అవ్వటికి నేను చిరకాలంగా తీర్థయాత్రలలో, పుణ్యకర్మలలో, ఈ వావ ప్రతంతో కృతించి ఉన్నాను. అందుచేత ‘నాకు గుర్తులేదయ్యా’ అన్నాను.

‘స్వామీ! మీకండి ముందు పుట్టిన ప్రాణి ఏదయినా కింది ఉన్నదా?’ అని అడిగారు.

‘పామాలయ వర్యత ప్రాంతంలో పొవారకర్మం అనే పేరు గంగుద్దగూళ ఉంది అది నాకండి పెద్దది. కొంచెం క్రమ వడికి దానిని చూదగలవు,’ అన్నాను.

‘ఇంద్రదుయమ్ముడు నమ్మ చెంటబెట్టుకుని పామాలయానికి వచ్చి ఆ గుర్తుగూళను వేరి: ‘మహ్య సమ్మ ఎరుగుమా!’ అన్నాడు. తఱయడని తల ఉపింది, ఆవస్తి. ‘అయితే సీకండి ముందు పుట్టిన వారిని ఎవరి నయినా ఎరుగుమా?’ అని అడిగారు.

‘అయ్యా! ఇక్కడతు యోజనాల దూరంలో ఒక సరోవరం ఉంది. దానిని ఇంద్రదుయమ్మ నరోవరం అని చిఱస్తారు. ఆ కొండులో పాచి జంమమనే పేరు గంగ కొంగ ఉంటుంది. అది నాకండి పెద్దది,’ అంది.

ముగ్గురూ కలిసి ఇచెరుపు దగ్గరకు చేరారు. ఆ మహారాజ మామూలు వ్రక్క అడిగారు. అవ్వుడా కొంగి:

‘ఈ కొండులోనే ఆకూపారం అనే పేరు గంగ జాతీయ ఉంది. అది నాకండి ముందు పుట్టింది’, అని జవా లిధ్యింది.

ఆకూపారాన్ని విరిచి యిదే వ్రక్క పేచుగా, అది ఈ స్నేహ విషమ్మ:

‘ఆయ్యా! ఆమన వెయ్య మారులు యజ్ఞం చేసి వెయ్య యూవ ప్రంభాలు వేయిందాడు. ఆమన దానం చేసిన గోపుల రాకరోకలతో శూమి దిగబడి యింత పరోవరం అయింది. ఇది ఆమన చలవ’, అంది.

ఆ క్షణంలో దీవతలు ఆమనను స్వర్గం తీసుకు వెళ్లారు. అందే మన కి త్రి శూలోకంలో ఉన్నంత కాలం మనం స్వర్గంలో ఉంహాం.

ధర్మవరులను వరాభవించ వద్దు

(కః కథ అరణ్యవర్యంతో ఉంది)

పొండవులు జూదంలో ఓడిబోయి, అడవులకు పద్మారు. వారికి పొటు ఎందరో వేదవిదులు కూడా అనుష్ఠానించి రాగా, నీరందరి బోషణ భారం ఎలా నిర్వహించగలనా అని ధర్మరాజు విదారంలో మునిగారు.

ఆప్సుదు వారి పురోహితుడు ధౌమ్యుదు:

‘ధర్మనందనా! రాజవంశియుడు తనను ఆక్రయించిన వారికి అన్న పొనాలు సమకూర్చు వారి యోగక్షేమాలు చూసుకుంటాడు ఉండారి. మీ ప్రాచీను లంచిరూ ఈ ధర్మ నిర్వహణ సాగించారు. తవన్నుతో, యోగక్రితో వారు తమ ప్రజలకు ఈ రంధ్రాల సాగించారు.

అంతకండే ముఖ్యంశం ఉంది:

ఈ స్వస్తి ప్రారంభం వేళ జీవకోడి అంతా ఆకరిణాధతో కటకాలాడుతుండే ఆది చాసిన సూర్యభగవానుడు తాము ఉత్తరంగా వయ నీఁచి ఘూమిలోని సారాన్ని గ్రహించి, అశంకరం దక్షిణంగా ఉఱగుతూ ఆ సారాన్ని మళ్ళీ ఘూమికి అందిచ్చేవాడు. అదే సమయంలో వంద్రుయు మేఘ రూపంలో ఉన్న సూర్యకేషస్సును వర్ణంగా మార్చి, ఆ జలధార ఎతో చెప్పుటను అందించేవాడు. ఆ ఓపథులలోని ఆరు రసాయా మృతు చులుగా జీవకోడికి ఆపోరం అయాయి.

అందే సర్వ జీవకోడికి వెలగునిచేపే సూర్యుడి అన్నదాత. ఆయ వను ప్రార్థించి నీ కోరిక నెరవేర్పుకో’ అన్నాడు.

పురోహితుం ఆదేశపొరం ధర్మరాజు అరుదోదయూనికి లేది గంగా కీరానికి వెళ్లి, స్నానం చేపి వచ్చిత హృదయంతో సూర్యుని అరాధించాడు.

ఆ నిర్వం హృదయుని తరోదిక్కు నంతోచీంచి సూర్యుడు ప్రవ శుద్ధి వాని కోరిక ప్రకారం ఒక కాము పొత్త లుచ్చి:

‘ధర్మవందనా! ఇది అక్షయ పొత్ర. ఎండరి కయినా ఇది అన్న పొనులు పమచూరుస్తుంది. అయితే, సీ భార్య పొందాలి ఠోజనం చేసి, ఈ పొత్రను వరిశుద్ధం చేసిన అనంతరం ఆ హూటకు మరి ఠోజనం రాదు. అంటే అతిథి హూటలు హూర్తి చేపే వరకు, ఆవిధ భుజించదు కదా! అందు చేత సీ కోరిక తీరింది. ఇది తీసుకు వెళ్లు’ అన్నాడు.

అవరిమితావందంతో ధర్మరాజు తిరిగి వచ్చి, ఆనాది సుండి తనతో వచ్చిన వారికి కాక, అతిథి అభ్యాగతులకు కూడా అన్నదానం చేసి కిర్తి బొందుతున్నారు.

ఈ కటురు విన్నాడు దుర్యోధనుడు.

ఆ సమయానికి అక్షయకు చేరిన దుర్యాసలుహృద్భిని ఆరాధించి పొండనులను ఏ విధంగా నయునా వరాభవించాలని కోరాడు.

దుర్యాస ముసీంద్రుడు అంగికరించి ఓయలుదేరి వచ్చాడు.

విషయం తెలిసిన వాడు కముక పొండవులూ, పొంచాలి కూడా ఠోజనం చేశాక వారిని చేరి, కుశల వ్రక్షులు ముగించి:

‘నా లోప్యులతో పొటు నాట ఆతిథ్యం యివ్వాలి అన్నాడు.

ధర్మరాజు సంతోషంతో ఆ వార్త పొందాలికి చెప్పాడు.

వంట యిల్లు కయగుతున్న ఆ ఇల్లాలి గుండె గతుక్కుమంది.

‘సదిస్న్యానం చేసి రాగలం. ఈ లోపున వర్యం సన్నద్ధం కావాలి’ అని వరికి ముసీంద్రుడు వేళ్ళాడు.

ద్రువద రాజవందన రెండు చేతులూ కోదించి వాను దేవుని ప్రార్థించింది. నిర్వుల చిత్తంతో ఆమె భ్యానించే వరికి దీనఃన శరణ్య దైన వాసుదేవుడు చిరువుర్యకో ప్రత్యక్షేత్రమై:

‘అమ్మాయా! ఈ నాది కాక పొకాంలో ఏ లేకమైనా ఉండి వా చేతిలో వెయ్యి’ అన్నాడు.

‘అక్షయ పొత్ర కూడా త్థి చేశాను. కృష్ణా! ఎందుకి వరిక్కి! ’ అంది.

‘కాదమ్మా! నా మాట విని ఒక్క మారు ఆ పొత్తలోకి చూడు,
అన్నాడు.

ఆయన మాట కాదనలేక, అత్తయ పొత్తలో చెయ్య పెట్టింది.

దాని అంచున ఒక అవిక ఆట దూరికింది. అది కీసి కృష్ణని
చేతిలో ఉంచగా ఆయన దానిని నోట ఉంచుకొని:

‘ముల్లోకాలకూ తృప్తి! ’ అని పెట్టిపోయాడు.

శ్రద్ధవద రాజవందన అభిఘూమించినం ఎదురు చూస్తున్నది. ఎంచ
సేపయినా వారు రావడం లేదని భీముని వంపారు.

ఇక్కడ వాసుదేవుడు ‘ముల్లోకాలకూ తృప్తి’ అన్న క్షణంలో
దుర్యాసునికి, ఆయన శిష్యులకూ, కదుపు నింయగా భుజించిన ఆయూసం
కలిగి వారు అడి పెట్టిపోయారు.

సది కీరానికి వచ్చిన భీమునికి అక్కడి మునులఁ:

— ‘సాయనా! దుర్యాసుల వారు శిష్యు నమేతం స్నానం చేస్తూ దే
నుష్టగా భుజించిన తృప్తితో ప్రేస్తుకుంటూ పెట్టిపోయారు.’ అని
చెప్పారు.

భీముడు కిరిగి వచ్చి ఆ వార్త చెప్పగా అంచరూ ఆకృంగపోయారు.

(‘ధర్మవరులను పరాశవింతదానికి ప్రయుక్తిపై ధర్మ రక్షకుడు
వారినే పరాశవం పొఱళచేస్తాడు, అని మాతుడు భారతకథను విని
పించాడు.)

భర్త మన ఎలా వశం చేసుకోవాలి?

(ఈ కథ ఆరణ్య పర్వంలో ఉంది)

భారతంలో కూడా ఈ భాషామటి ఉన్నదా : అని ఆకృర్య వడి వారు లక్ష్మిలకు పయిగా ఉంటారు. కాని లక్ష్మి కోకాల మహా భారతంలో ఈ నత్యభాషా ఉండేది అయిదారు నిమిషాలు. ఆ కొంచెం సేపులోనే ఆవిధ మన మనస్సును వట్టుకుంటుంది. మారండి.

ఈకుని ఆడిన మాయ జూదంలో ఓడిన పొండవులు ఆరణ్యవాసం చేస్తున్నారు. కొద్ది రోజులలో అది హర్షార్తి అయి ఆళ్ళాక వాసానికి వెళ్లారి.

అటువంటి పమయంలో చుట్టుపు మాపుగా వచ్చారు వానుడేవుడు. ఆమన వెంట నత్యభాషా కూడా వచ్చింది.

ఆక్కుడ నాలుగయిదు రోజులు గడిపారు. ఒకనారు పొండవవల్లు దేవదిదీవి వికాంతిగా ఉన్న వేళ, ఎపూలేనిదోట, నత్యభాషా ఆవిధ దగ్గరకు చేరి, కొంతపేసు లోకాల్పిరామాయణం ఆయూక -

‘వదినా ! ఇక్కమాట ఆడగాలని ఉంది. ఏమీ అముకోటుండా, దాచుకోటుండా చెపుతావా ? అంది.

ప్రమాద రాజవందన చిరునవ్య నవ్యి :

‘అదేమిది వదినా ! సీ దగ్గర దావరికం ఏపుంటుంది నాట’, అంది.

నత్యభాషా : వదినా ! ఇన్ని రోజులుగా చూస్తున్నాము. ఒక్క నాడు సీ అయిదుగురు భర్తలలో ఎవ్వరూ నిన్ను వరుషంగా వంక రింవరం కాని, కన్ను లెర్క్రసేని మాడదం కాని కిపించదు. అందరూ అమరాగంతో ఆప్యాయంతోనే నిన్ను చూస్తున్నారు. ఈ విద్య ఎలా సాధించావు ?

ఏ మంత్రం వేస్తే, ఏ మందు పెడితే, ఏ ప్రతం వేస్తే, ఏ వడి స్నానం వేస్తే యింతటి అమరాగాన్ని భర్తుంది పొండవచ్చునో చెప్పు,’ అంది.

ద్రేషది దేవి అంతా విని, మందహసం చేసి

‘వదినా! ఎంత ఆమాయతులాలిమా? లోకోత్తర పురుషు
డయిన మా అన్నయ్యు భార్య వయిన సీకు ఇటువంటి ఆలోచన ఎలా
పచ్చిందమ్మా? అయినా ఆడిగావు కసక విను.

సువ్యు చెప్పిన వ్రతాలూ, నోములూ, స్నానాలూ, మంచులూ,
మాకులూ, మంక్రూలూ, తంక్రూలూ మనకు కాదమ్మా.

వఃివత్తా ధర్మాలు తెలియని కులబులూ, సీచులూ అటువంటి వాటి
కోసం ఆలోచిస్తాయి. మనమానస్సులో ఆ వెంటి ఈహ పుట్టినే కూడదు.
పుట్టినా మరుషుణలో దానిని పారదోరి మనస్సును వఃిసేవలో లగ్గుం
చేసి సిర్పులంగా ఉంచుకోవాలి.

శర్త్రుము వశవరచుకుంచుకు ఈ విధంగా మంచులూ, మంక్రూలూ
ఉపయోగిస్తున్న సంగతి వారికి తెలిసిందంటి యింక చెప్పాలా!

పాముదూరిన యింటిని ఎలా చూస్తారో అలా చూస్తారు. వారి
మనస్సు అకాంకితో నిండి, మనమీద ఉన్న ప్రేమ కూడా పోయి ద్వేషం
పుదుతుంది.

ఎవరో ఏదో సుందు తెల్పి తిగిపించమంటారు. దానివల్ల కొండరు
మరడించారనీ, కొండరికి వివరించంగా రోగాలు వ్యాయామినీ, మరికొండరు
పిచ్చివారయి ఎందుకు కొరగాకుండా పోయారనీ విని ఉంటావు.

ఈ మందుల వల్ల నడి వచునులోనే మనసలితనం వస్తుందనీ,
కొండరికి మాట వదిచోయి మూగవారు అవుతారనీ, కొండరు తెవిధివా
రయారనీ వినే ఉంటావు. అందుపేత ఆ ఆలోచన మదుకో.

నేను ఎలా సాధించావంటావా! అది బాలా సుంశం వదినా!

ముందుగా అహంకారం వదిలేకాము. దురభిమానాన్ని దూరంగా
తరిమాము. సాధ్యమయివంతా వెదవి చెప్పి మాల్లాడము. తప్పని పుం
అయితే చిరువ్యుతో మృగువుగా మాల్లాయుకాము. ఏవారూ కరకుగా,
వరుషంగా మాల్లాడి ఎరగను. మాటలోనే కాదుంమ్మా మనం ఎదుచోఱ
హృదయాన్ని ఇయింపేది!

ఇక -

నిరంతరం వారి మను గ్రహించి దానికి అమగుడంగా వదుచు కుంటాను. మాకు వరివయం లేనిఁ కొత్తవారితో అనఱ మాటల్లాడను. ఎక్కుడకు పడికి ఆక్కుడకు వెళ్ను. ఆనవసర విషయాలలో జోక్కుం కరిగించుకోను.

వీరు ఏ పనిమిదనో అటూ ఇటూ వెళ్లిపుస్తే, వారు రాగానే నవ్యతూ ఎదురు వెళ్లి వారిసేవ కోపం ఎదురు చూస్తాను.

పీరి ఆవసరాలన్నీ సేను స్వయంగా చూసుకుంటానే తప్ప, అది మా దావదాసీజబానికి విధిదిపెట్టమను.

వారు నాకు ఏ విషయం చెప్పినా అది వర ఉపస్యంగా దాచు కాను. ఎంత చిన్న విషయమయినా సరే, ఆ మాట యుతరుఱకుచెప్పమను.

ఈ యింట్లో ఎవరికి ఏది యిష్టమో నాకు లును. ఆ పదార్థాలు స్వయంగా వండి, నేనే ఎక్కించి, నవ్యతూ మాటల్లాడుకూ వారి చేత పయాగ రోజవం చేయిస్తాను.

సోమరితబానిన్న నా డరిదాపులకు రాసివ్యమను. మా గృహం నిక్కం వరిత్తుంగా కలకల లాడుకూ ఉండేలా చూసుకుంటాను.

వారితో మాటల వందర్ఘంలో ఆవసరమైకి నవ్యతామను. అంతే తప్ప వెచిరినవ్యతి నవ్యతూ నిలండను.

ఇంద్ర ప్రస్తుంలో యువరాజ వీంచీద వారిని ఎంత గారవంతో బూఢానో, యిం వనవాసంలో కూడా అలానే చూస్తున్నాను. ఆ రోజులలో మా అత్తగారు కుంకిదేవి ఎవరితో ఎలా ఉండేశారో నేనూ అలావే నిండున్నాను. ఏశాడూ ఆవిషమాటకు ఎదురు చెన్నేదీదు.

తెల తారు కూండగా సిద్రలేచి, సిర్పుల మయిన మనస్సుతో నా వసులు సేనే వేసుకుంటాను. ఆక్కుడ ఉన్న రోజులలో మా దావదాసీ జనం యొక్క తప్పసుభాయ స్వయంగా చూసుకునేదానిన్న.

అంకేకాదు, మా రాజభవనంలో వేదవేత్తలా, వారి శిష్యులూ ఉండేవారు. ఇందరి రోజువభాగమాలూ వరిగ్గా సాగుతున్నది లేదిది

చూసే పరి ఎవ్వదూ మరిచికోలేదు. అందరూ నుంగా నిర్దించే వరకు నేను పడక గదిలో కఱ పెట్టసు.

మా కోకాగారంలో ఎంక ఉన్నది, అది ఎలా వ్యయమవుతున్నది నాచ తెలుసు. ఆవాయం - వ్యయం ఎలా ఉంటున్నాయో చూసుకునే పని నాదే.

పరి పాటా లేతండా ఎవరి యిందికి వెళ్ళకూడదు. అనవనరంగా కంట్టిపానికి చేరి వారిని వీరిని నిందించే వారిని దరిషీర నివ్వరాదు.

మరొక ముళ్ళు విషయం -

కస్తు కొడుకుతో ఆయునా సరే ఏకంతంగా పురుషులో ఉండ కూడదు, భర్తో కవ్వ.

ఎప్పుడూ చిరునష్టతో, పూలుముడిచిన జాట్లతో, వరితుభమయిన వస్త్రాలు ధరించి, అలంకారాలలో, భర్తసేవకోనం ఎదురు చూస్తూ ఉండాలి. మన బంధువులలో వీరికి దగ్గర వారెవరో, శ్రస్తువు లివరో, స్నేహితు లెవరో తెలుసుకుని వారి వారికి తగినట్లు నయుచుకోవాలి.

నిత్యం సంతోషంతో ఉండాలి. అనంత్ప్రతి అనేది కంలోకికూడా రాశుడు.

ఈ సూక్తాలు ఆచరించిననాదు ఎటువంటి భర్త ఆయునా భార్య మీద అమురాగం వర్షిస్తూ వ్రాణ పథిగా చూముకుని సుఖపెట్టి సుఖం బొందుతాడు వదినా :

ఇవన్నీ సీకు తెలుసు. కని నేను ఎలా ఉంటున్నావో చెప్పా నంటి : అంది వ్రద్ధాపది దేవి.

విదురపీతి పాటించి మథించండి

(ఈ కథ ఉద్యగవర్యంలో ఉంది.)

వెళ్లాడు.

వద్దాడు సంజయుడు.

తష్ణిప్రియాలతోవెళ్లి, శూన్యహస్తాలతో తిరిగివద్దాడు. వస్తూసే ధృతరాష్ట్రీమహరాజును దర్శించి, రాయుకూరం వివరమయించి, విశిష్టా అన్ని మరువడి ఉదయం మహానభలో టురు, గురు, వృద్ధుకూంధవమంచ్రి, సామంత, దండనాఖులందరూ ఉండగా వివరంగా తెపుతానని వ్యగ్యహ నికి వెళ్లాడు.

సంజయుడు వెళ్లుడంతో మహారాజు మనసు మథునవడసాగింది. తుటుంబకలహం ఏ వరిచామాలకు దారితీస్తుందో ఆనే ఆందోశనతో ఆ వృద్ధ రాజు హృదయంలో కల్గొలం పుట్టింది. రాక్రికి రాక్రి మనక్కాంచి కలిగించే ప్రియవాక్యాలు వింటూ నిద్రాలోదామని మహమంచ్రి విమర్శనికి కటులు చేశాడు. కౌరవసామ్రాజ్యానికి సింధుగారవంతెచ్చే మంచ్రి వదవిని సింధంరంగా సిర్యపాంచే సిరపంకారుడు, నిక్కాలమనస్కారైన విదురుడు మహారాజు పిలుపును రాక్రివేశ అందుకోవడంఆదే మొదటి సారి.

మొదటిసారే ఆయినా ఆ ధీవిశారదుడు నిక్కాలచి త్రంతో రాజుమంవారానికి విచ్చేసి తనరాకము ద్వారపాంతునిద్వారా మహారాజుకి తెరిము చేశాడు.

తళ్లం లోవలకు రమ్మని అమ్మజ్జ ఆయింది.

విదురుడువచ్చి నమస్కారించి, రాజుక్కాసుసారం ఆసీను ఉయ్యాడు. అవ్యాయ ధృతరాష్ట్రీము తనకు నిద్ర వట్టటంలేదని, హృదయానికి కాంచి కలిగించేమాటలు చెప్పువసిందని ఆఱిగాడు.

‘మహారాణా! మీకు నిద్రవట్టటంలేదండే నాటు చిత్రతంగాఉంది. ఈంవంతునికి విరోధంతెచ్చుకున్న దుర్ఘాలులు, ఇతరుల నంవదము పూరించిపొరికి, కామంపెచ్చు పెరిగివారికి, దాంగలకుమాక్రమే రాక్రి

నిద్రవళ్లదని శాస్త్రీయ పూషిష్ఠన్నాయి. ఈ అక్షాంశీన్ మీకున్నట్లు వే నెరుగుదుషు. అఱువంటన్నాడు మీకు నిద్రవళ్లకరోవదానికి కారణం ఏమిదో నా కవగాహవ కావడంలేదు'.

అని ఎదురుప్రశ్న వేయడంతో ధృతరాష్ట్రీదు కొంచెం చికాగ్గా - 'సేపు నీ ముఖంనుండి ధర్మప్రవవవనమే కోరుకున్నాను' అన్నాడు.

'మహారాణ ! ఈ తమగుజాలూ, ఈ వ్యక్తాశయాలూ, ఈ దాత్ర ధర్మాలూకం ధర్మరాజు క్రితికాఢితుడు కాగలదు. కాగలిగిన క్రితి కాన్నా ఆ కుంతిషుతుడు మీ మాటలైన్నదూ ఎదురు చెప్పలేదు. అయినా మీరు వారిని కారడపుంకు వంపారు. మీకు బుద్ధిలేదని, ధర్మాలుగారసి అవలేం. అయినా వాదిని అనుపరించేవ్యాప్తి మీకు లోపించింది. వారికి రావలనిన రాజ్యశాగంకూడా వారి కివ్యలేని స్థితిలో కాన్నారు మీకు.

దుర్భేధన, ముక్కావన, కటుని, కర్మది అయోగ్యాలపై అవరిమిత మైన విద్యాపం ఉంది ఈ సామ్రాజ్యశారం అంతా వారిపేషుంలో ఉంచారు.

అలా ఉంచి శాంతిని వాంధించడం వివేకమా మహారాణ !

సాత్త్విక శ్వాసమూ, ఈగోగ్యయత్నమూ, క్లీశఫూషమూ, ధర్మబద్ధ దృష్టికం పురుషుడు ఎన్నదూ వందితుకాయి. ఇఱువంటి విద్యాంములు దుష్టుంకు దూరంగా ఉంటారు. మహారాణ ! ధర్మర్థాంము అముపరిష్టూ, లోకప్రయాపారం గ్రహిష్టూ, లోగదింతలేకుండా పురుషోద్ధారణ పేవిష్టూ, అప్రస్తుతప్రవంగాలు చెయ్యుకుండా, దుర్దలాలు వాంధించుండా, పోయినవాడికోసం కోశించుండా, ఎఱువంటి విపత్తులువద్దిష్టా, శైర్ముర్ముర్ము ర్ఘంకోల్పుండా, ప్రారంభించిన వసిని నిర్మిష్టుంగా వరిపమా వ్రం, చెయ్యినిది వికువకుండా, పోమరితహాల్చి దరికీరివ్యకుండా, మనస్సును స్వీరిషంలో ఉంచుకోగఁపాడె విద్యాంముడు.

అదరిపై అనందిష్టూ, అభాదరానికి అగ్రహం పొందడం విద్యాంముల అక్షాంశాదు. వారిప్పుదయం గంభీరంగా గంగాపది శర్వకంగా ఉండుంది. విద్యాంముండ్రి విద్యుతు అముపరిష్టుంది. విద్యుత్త వారియద్దిశా. పి. 4

అదుపులో ఉంటుంది. వివ్యా వివేకమూ, లేకుండా గర్వంతో వరించే వాడు మూర్ఖుడు. దారిద్ర్యంతో కొట్టుమిట్టాడుకూ, లీనిబోని ఆశు పెట్టుకునేవాడూ, అంతే.

స్వియం ధర్మం విడిచి, యితరుల మార్గాలసాగేవాడూ, స్నేహితులో ఆసంంఛ్యంగా వరించేవాడూ, క్రుషువులో సఖ్యంగా ఉంటూ, బల వంతులితో వైరంపెంచుకునేవాడూ, మిత్రుకూస్వయుడూ, ఎదుదీవారు కోర కుండానే సంభాషించేవాడూ, కృతమ్ములను విశ్వసించేవాడూ, వరులలో దోషాలే చూచేవాడూ, అకారణంగా ఆవేశానికి లాంగేవాడూ, అనర్థులకు ఉపదేశార్థిచేవాడూ .... వీరందరూ మూర్ఖులే ప్రభు !

విద్యా, దాశాలు ఎంత విరివిగా ఉన్నా, ఆ రెండింటిలో అహంకారం లేకుండా ఉండివాడే విద్యాంసుదు.

తనబోషణలో ఉన్నవారికి భోజనభాజాలు సమకూర్చుకుండా తన బొట్టనింపుకునేవాడు పరమమూర్ఖుడు. విషంఉన్నదే - అది వ్రాగినవారిసి ఉపస్థుంది. వాడిమొన కలిగిన రాణం గుమ్ముతన్నవాడే ముమసదనం చేరుకూడు. మరి ప్రజలో ! ....

ఈ ప్రశాసనమూహం ప్రభువును వద్దుఫ్పురిచేసి, వరలోకానికి వంపగలదు.

విధి నిషేధాలు

మహారాజ !

ఏకాకిగా - అండే ఒంటరిగా భోజపంచేయ్యకూడదు. విషమ సమ వ్యాలు ఎదురయినవ్యాకు తనకుశాస్త్ర నిశ్చయాలు తీసుకోడాడదు. ఒంటరిగా ప్రయాణం చెయ్యకూడదు. అందరూ నిద్రిస్తూంటే ఒక్కుడూగా మేల్కొని ఉండరాదు.

సహనక క్రికలవారిలో అపుర్ణక ఉంటుందని అంటారు. కారి, అనమర్థులలో సహనం ఉండనే ఉండదు. క్రుమ కంకే ఓలీయ మయిసది శేడు. అది పురుషులకు అఱంకారంటూడా.

అప్పటిలనూ, అదే వసిగా ఆచోచించే వారినీ, త్వరత్వరగా నీడుయాయి మార్చివారినీ, ప్రొక్ట పాకటిలనూ కత్తాన్య నమాలోచనయ అప్పునించ కూడదు.

కుటుంబంలోని వృద్ధులనూ, దారిద్రుంలో వడ్డ ఇన్నుక కుటుంబి కులనూ, అఱువంచి దక్కనే అసుఖవించే స్నేహితులనూ, నంతాన విషి నర్ము, శర్తను కోర్చుయిన సోదరినీ, ఆదరించి అక్రమయమిద్ది కొచించారి.

నమ మం, నంవర్గం లేకుండా కోపం తెచ్చుకునేవాడూ, పేవ కుల కష్ట నుఫాలకో నిమిత్తం లేకుండా వారిచెక పేవ చేయించుకునే వాడూ, వారి కృషికి తగిన వేటనాయా, బహుమతులూ యివ్వని వ్రథు పును అచిరకాలంలోనే వ్రజయ క్రిందికి దింపుచారు.

వ్రథా : వమ్ములు వనూలు చేయడంలో కూడా అభికారులు దాలా శాగరూకతకో వ్యవహారించారి. హూలదండులు కట్టివాడు మొక్కల్ని ఎ చెటు రాకుండా దానీన్న పెంచుతునే పుట్టుగా కోపేట్లు, వమ్ములు వనూలు చేయ్యాలే తప్ప, లోగ్గుంవ్యాపారిలా చెట్లు మొదలండా నరకాడదు.

గో, నారి, వివ్రజనులమీద, స్వంతనంమీద కౌర్యం వ్రకలించే వారు ఆరముగ్గిన వంచులా నీల కూలుకారు.

విశాం ప్రాంతంలో ఒక్కటిగా ఏరిగి చెట్లు గ్లై ప్రేక్షకో లంగా పెతుగవచ్చు. కాని, ఒక్క గాలివాస విశరిందో-మహిరాణా పమూలంగా సేంకూరి లోకుంది. అదే వృక్ష పమూలుం మధ్యలో ఉంకే - అప్పుడి అంత మంచంగా గాలికి వరిగిరోదు. అందు తేతనే పళ్ళములు వంఘంగా ఉండాలనీ, వారంతా వరప్పుర పహకారంలో తరించాలనీ, బధులు చెపుతూ ఉంచారు.

ఆకాశిన్న విడికిడి బోటులో వంచేట్టామముకునే వాడూ, ఇంద్రదశమ్ము తన శాహు లంంతో వంచుదామముకునేవాడూ, మార్గకిరణాలు దోసిం వశదామముకునే వాడూ, వీరందరూ మూర్ఖులే అంణారు స్వాయం తువముతుపు.

ప్రియం – హితం

మవతు ప్రీతికలిగి మాటలు చెప్పివారు అయాచితంగానే అనే కులు ఉపిస్తారు. కానీ, మన ప్రియస్వస్తిరి హితవు చెప్పివాడు దొరకదు. ఏవేడి హితవోధి చెప్పివారున్నా, విసేవా యండదు. థర్మదృష్టి వియవటండా స్వామియుక్క ప్రియాప్రియాలతో నిమిత్తం లేకుండా హితవు చెప్పగలవాడే ఈత్తమ సేవకుడు.

సేవకుల కీవనభారం గ్రహించి వారికి వేతనా లివ్యకరోయినా, మంత్రులు భోగపంచితు లయినా ఆప్రథము వచచ్యుతుడు కాక తప్పదు.

ప్రథమవాట పెడచెవినిపెద్ది యితర కర్యాలలో తిరిగి సేవకునీ, అహంకారంతో ప్రథమవుతు ప్రతికూలంగా చరించేవానినీ, మరుళ్ళడమే వదవి సుండి తొలగించారి. ప్రథమవుతుగల బలాలలో భాషుణలం మౌదిదిదే అయినా, దాన్ని మనంగా భావించరాదు. ఇక రెండవ బలం ఈత్తముదయిన మంత్రి. తరువాత ధనబలం. పిత్రు, పితామహప్రాత్ మున్నదే అదిసహజబలం. అన్నింటినీ మించినది బుధిబలం. స్త్రీ-సాథాగ్యకాలిని. కనుక ఆమె గృహంంకారం. అందుకే ఆమెను రక్షించుకోవడం పురుషుని విధి.

మహారాహ ! సర్వవద్ధుడి సంపన్నులూ, థర్మ మర్మజ్ఞులూ అయిన పొండవులతో విరోధం ఉచితం కాదు. అందుచేత వారిభాగం వారికిచ్చి నంతోషించండి', అన్నాడు.

వివేక పూర్వంలో బోధారి

మహా విద్యాంసుహు, రారణ శంక సామ్రాజ్యానికి ప్రభావమంచ్చి అయిన విదురుడు తన ప్రయత్న అవిజీకారిస్తే వేరిక్కి హాషులూ చెపు తున్నాడు.

ప్రథు : ధనమంతుడున్నాడే వాటు పోయిగా నుటపెటుతూ లోగమయ కీవితం గడుపుతూ ర్పుత్తి పడుకూడదు. ఎదిమందికి ఎద్ది, వేద వారికి దాన ధర్మాలు చేస్తూండూరి. దానం వెపేటప్పుడు చిరాతో, విను గుతో చెయ్యుకూడదు. నంకోషంతో వేస్తే పుట్టుపున్నవాడు కూడా ఆనం దిస్తాడు. దానివల్ల మన పుయం పెరుగుతుంది. అదే భాషానికి వఱం.

వేద వేదాంగాలు వదివినవా రుంభారు. వారు నిత్యం పక్కర్మలే చేస్తూ లోక కళ్యాణం కోసం పొటువడారి. శాస్త్రాలు వదివిన వారందరూ అందులో చెప్పిన పదాచారాలను కాము ఆవరించి ఎయితి చాపికి లోభిం దారి.

ఆత్ముంధం కనక ఉన్నట్లయికే ఎన్ని వింతులు పీదవర్ధా కట్టుకా గలం. అది లేని వాడు ఏ చిన్న కష్టం పరిపా క్రుంగిబోతాం.

ద్వేషాన్ని ద్వేషంతో జయించలేము. క్రోధాన్ని శాంతంతో జయించారి. రుష్మలఘు మంచి మాటలతో మరలించారి. లోభయాదీ ఉండే అది బోధానికి దాపగుణం ఆంవరసుకోవారి. అప్పాగ్నిన్న పర్యమే జయిస్తుంది.

దొంగలు, ఖాదులు, బోమరికోలులు, కాములు, కృతమ్ములు, వాస్త్రికలు-వీరందరూ అప్పాగ్నికివే హిందుకారు.

విద్యాంసుడు కానివాడి కీవితం నిరద్దకం. అలాసే నంజావం లేని దాంపర్య కీవితమూహు.

విక్రాంతి లీకుండా కిరిగి వారికి త్యరగా మునరితపం వస్తుంది. వదిమంది తేత అమాఖాల పొంయిన వారికి మనమ్మకి వార్ధక్యం ప్రొత్తి మ్ముంది. నిరంతరం మనవం చెపుకోక బోతి విద్య నిఱవము.

అన్నితికండ లోభం మహచెద్దది. ఎందుకంటే -

ఈ ప్రవంచంలో ఉండే ఒంగారం, మఱలూ, రక్కాలూ, ధావ్యాలూ, అన్ని లభించినా యింకా ఏదో దొరకలేదని ఏడుస్తూనే ఉంటారు లోభి. అందుప్పల్ల సే మానవుడు ముందుగా లోభ గుణాన్ని విధిచి పెట్టాలంటారు.

నద్దివంచి వని చేసేవాడికి ఏ లోటూ రాదు. సజ్జములతో సహవాహం చేసే వాడికి అవకిర్చి రాదు. వీరిద్దరూ సర్వ సుఖాలూ చొందుతారు.

గుణవంతులను దోషులుగా ప్రవారం చెయ్యడం కండి మరడం లేదు. ఇతరులను నిందిస్తూ ఉర్పొవడం కండి దరిద్రం లేదు.

విద్యార్థులయిన వారు సోమరితనాన్ని దరి చేర సివ్యకూడదు. వ్యామోహంతు లోంగరాదు. మదోస్వత్తులు కాకూడదు. చవలచిత్తులు కాకూడదు. సర్వ సుఖ ఠోగాలలో తేలియాడే వారికి చదువు రాదు. విద్యా భ్యాస కాలంలో విశయాన్ని, క్లైశ పుహాన్ని అంవరచుకోవారి. అప్పుడే విద్య అంటుంది.

ప్రభూ :

మరొక్కె ముఖ్యమయిన మాట. సావధానంగా వినంది. ఈ కరీం కాశ్యతం కదు. ఆత్మ మాత్రమే సిత్యం. అంమచేత దానిని గురించే యోవన చెయ్యాలి.

ధన ధావ్య సమృద్ధమూ, రక్కు మాడిక్కు సంవన్నమూ అయిన ఈ బుమండలం అంకణిసి పాలించిన మహరాజు కూడా మరణానంతరం తనతో ఒక్క గడ్డి పరక కూడా పట్టుటుపోలేదు అన్ని యక్కడ విధిచి పోవలనిందే.

ఈ విషయం పీపు తెలియనిరని చెప్పుతం లేదు. తెలిసిన వాదిని మళ్ళీ గుర్తు చేసుకోవడం మన విధి.

కష్టావది పెంచి, రోషించి, విద్యాబుద్ధులు వేర్పు, వందలస్తు యిచ్చిన కండి మరణి ప్సే, యిస్తు అమరచించే ఆ కాంకు ఏం చేస్తున్నాడు?

ఇంతసేపు ఏద్దిగై, వల్లకారీకి తీసుకుబోయి బూడిద చేస్తున్నారు. అంకేగదా! ఆ తరువాత హయిగా కీవితం సాగిన్నాయి. ఇది లోక వ్యవహారం.

ఆ మరణించిన వాడి పిరి నంపదంబ్బి ఒంధువులు వంచుకు తింటున్నారు. ఆ శరీరాన్ని బూడిద చేస్తే వంచ భూతాంలో కుఱిపొకుంది.

పాతిపెడికే సక్కులూ, గ్రంఢులూ తింటున్నాయి.

పుస్యులూ, కాయలూ లేని చెట్లమీదికి వథ్చు కూడా చేరు. అలాసి మరణించిన వాడితో ఎవరూ బోరు.

ఎటోచ్చి - వాయ చేసిన పుస్యు, పాపకర్మం వంం మాత్రం కూడా వెదుకుంది. కషుకెనే దాన ధర్మాలూ, పుస్యుకార్యాలూ చేయుటాని ఏద్దఱ చెబుతున్నారు.

మనం చేయువలనిన వనులు మనం చేసుకుంటూ పేదసాదంటు అవరంతో చూస్తుండారి. వతికులము రక్షించడానికి ప్రయత్నించారి.

గురువులమందు రక్తికి కలిగి గ్రంఢుతో నారి లోధయ వింటూ, పారిని పెవించుకోవారి.

ఎవ్వుదూ వక్కమే వలకారి అవక్కు భాషానికి అవకశం యివ్వు కూడదు.

ధనవంతులు దానధర్మాంతో క్యాగబుద్దిరి ఎలా అంవర్యుకుంటారో, అలానే ఐఅవర్మకమాయ కంహారు ఎదుడి వారిని పాంశించడానికి దాఖిలి వినియోగించరాదు.

దుర్గులలకు సాయువడడానికి వీరులు కృషి చెయ్యారి.

ఆన్ని దానాం కంతి గ్రైష్మమయునది అవ్వుదావం.

ఆదే కదా ప్రాణానికి ఆధారం.

అలాసి కీవితంలో ప్రధాన మయునది భర్త మార్గాన నడవడం.

అంతకండ ఏమీలేదు.

వారదుని ఉపదేశం వివంది :

(వారదుడి పేరు ఏనే సడికి చాలామండి ఫక్కాలన నష్టుతారు. ఆయన విదూషకుడని, కలహ ప్రియుడని రాజు అభిప్రాయానికి కారణం యిటీలి కాలపు నాటకాలు, సినిమాలు మాత్రమే. భారత, భాగాలు, రామాయణాలో కనిపీంచే వారదుడు దేవముని, భక్తితత్త్వమైత్రీ, మహాజ్ఞాని. ఆటువంటి మూడుపూనికి విదూషక రూపం కల్పించిన పుణ్యార్థులకు నమస్కరం.)

ముహోతారతంలో నారద మహర్షి దర్శనం మొదటిసారి నథావ్యంలో లభిస్తుంది.

ఇంద్ర ప్రస్తుంలో ధర్మరాజు మయుషా భవనంలో సింహపనం మీద ఉండగా ఆ ఉత్సవం చూడడానికి వచ్చాడు వారదుడు.

ఆ ముసింద్రునికి ఎనురేగి స్వాగతం యిచ్చి, ఆననంహాపి, అంటి మర్యాదలు ఇరిపాడు, పొందవాగ్రజాడు.

అప్యుదా ముసింద్రుడు ఆనందంతో ఆశీర్వదించి:

‘ధర్మసందనా ! నిన్న సింహసనంమీద చూడడం పుతోపంగా ఉంది. అయితే యింతకు పూర్వం ఈ సామ్రాజ్యాన్ని పొలించిన సీతండ్రి కాకలందరూ ఏ విధానాలు అవలంబించారో ఆ మార్గాలను విరసాడ కుండా ఉంటున్నావా ? సీరాజ్యంలో ప్రజలందరినీ సమాసదృష్టికోచూనుకుంటున్నావా ? ధనలోభానికి లొంగి కొండరిని ప్రేమకోనూ, మరికొందరిని ద్వేషంతోనూ చూడడం లేదుకదా ! అదిచాలా ఆవర్ణాలకు దారి తీస్తుంది. చివరకు రాజుకి ముహ్య తెస్తుంది.

ఏ మానవుడయినా, ఉదయంహాట ధర్మకార్యాలు కొనసాగించారి. మధ్యహ్నా సమయాల్లో ధన సంపాదన మార్గాలు ఆలోచించారి. రాత్రి హాట కామాగాలు అనుభవించారి.

ఈ విధంగా సామాన్యాల నడవాలంబి మహరాజు వారికి మార్గర్థకంగా ఉండారి.

ధనం ఉన్నదే-ఆది ఎత్కువయికి దురభ్యసాంకు వారికిస్తుంది. దానికి లొంగుతున్నామంచి సర్వాశనమే.

వగదిశ్చాట నిద్రభోవడం, ర్మా వేణ మేలకొని ఉండడం అనారోగ్య కారణం.

మన మంత్రులు, కార్యాన్వ్యాప దత్తులూ, నిర్వాచ మనస్సులూ, కుట్టాగ్ర బుద్ధులూ, సిసోప్యోర్ధ జీవనులూ ఆయి ఉండాలి నుహూ!

ఉద్యోగాలు

వ్యక్తుల విష్య, వివేకంతో పాటు వారి శింస్యభావాలు వరిశిలించి వారిని తగిన ఉద్యోగాంలో నియమించాలి.

ఆధుములకూ, మధ్యములకూ ఉన్నత వదవులు ఇచ్చి, ఉత్తము అను దిగువ క్రైస్తిలో ఉంచరాదు. అంమయల్ల పెద్ద వదవులలో ఎక్కించిన వారికి బాధ్యతలు తెలియును. క్రిందికి దిగినవారు అవమాన భారంతో ఉంచి పాఠనా చుండ్రాంగానిన్న పాటుపేస్తారు.

మన బాధ్యతలు మనమే నిర్యతించాలి. అని క్రిందివారిమీవ విధిచిపెడికి వారు మనలను లోకువ చేసి మరి క్రిందికి దింపుతారు.

సీ సేవనోని వారికి ఎవ్వది కప్పురు జీకథాగ్యాలు సకాంలో అందకబోకి వారు తిరుగుతాటు తెస్తారు. మన రక్షణకోసం, శాంగాలు చేసే వారి బోషణ విష మంలో చాలా ప్రద్రు చూపాలి. అలా దేశ ప్రకాంక్రుణ కార్యాంలో ప్రాచాలు ఓలిపెట్టినవా రుఱారు. వారి కుటుంబ బోషణ అంతా మనమే శరించాలి.

.. అలా చెయ్యకరోకి మళ్ళీ ఏ సేనావళి మన కోసం సాహసించడు. దేశ రక్షణ పాదయిబోతుంది. కనక సేనలోని వారి బోషణ ప్రధాన కర్త వ్యం.

మరొక ముఖ్యాంశం.

మన కొలవులో ఎంచరో ఉద్యోగులంబారు. వారిలో కందరే మేరావులు. వీరు తమ ప్రతిరుతో మనకు పీరు ప్రతిష్టులు తెస్తారు. అటు వంటి వారికి పెద్ద పెద్ద వదవుల యిత్తుంచాలి. అంకి కాని అలాగి ఉంచికి వారి ఉత్సాహం పన్నగిల్లతుంది. దానివల్ల రాజ్యాన్నికి మూప్యా, అవభ్యాసి.

అలానే దేశంలో అద్విత సాహన కార్యాల చేపేశారు, మహి విద్యాంసులూ ఉంటారు. వారిని మనంగా ఫన్మానించారి. విద్యా వంతులూ, ప్రతిభాసంవమ్ములూ ఆయనవారు ఎవ్వాడు కొద్దిమందే ఉంటారు.

ఆఱవంది వాళ్ళు దేశానికి అఱంకారం. అందుచేత వారి శోషణ శారం ప్రభుత్వమే వహించారి.

దేశానికి రెండు రకాల ప్రమాదా లంటాయి. అందులో మొదటిది గారిపాపలూ, అగ్ని ప్రమాదాలూ, వరదలూ; వీటివల్ల కరువు కాటకాలూ వస్తూయి. ఇవి ప్రకృతి వల్ల వచ్చే ప్రమాదాలు.

రెండవ రకం -

దేశంలో తంఖ్యారం లేని మూర్ఖులు పెరుగుతుంటారు. వారిలో వచ్చికొన ఉంటుంది. రాజు బిలవంతుడై థిాలిగా ఉండి ఈ మూర్ఖులు మూర్ఖ మూర్ఖల్లో ప్రతికుతారు. అలాకాక ప్రభుతుకూడా మూర్ఖుడై కి వీరు ప్రషంసు హింసించి దోషుతు కినే స్తారు. ఒక్కసారి రాజుకి ధన లోటం పుడికి రాజు పేరుమిద వీరి దోషిది ఆరంబిస్తారు. అందుచేత ఆధికారంలోకి వచ్చేవారు ఈ మూర్ఖుల పంట్య పెరగకుండా చూడారి. చూడనివాడు వదవికి సీటు వదులుకోవారి. ప్రైగా నేరాల చేపేవారిని ఎప్పుడి కప్పుడు కరించంగా దండించకచోకి దేశంలో దొంగ తనాలూ, దొమ్మీలూ, హర్షాలూ పెరిగిశాయి. ఏ నమయంలోమా క్రోహంసు దండించకుండా విఠవరాదు. విద్రోహం మీద కనికరం చూపశం కండ తెలివితక్కువ వని లేదని మహ్మద్ వినే ఉంటాపు థర్మ నందనా!

దేశ ప్రషంసు అగ్ని ప్రమాదాల కాథ రాతుండా రాజు కాపోడారి. అలానే చారి ఆరోగ్యానికి అవశయమైన వదుపాయాలూ, వక్కాని మంలి సీకు దారికి ఏర్పాట్లు ప్రభువే చెయ్యారి.

దేశంలో విశలాంగులూ, అవాళులూ ఉంటారు. పీరంవరి రాజు, శోషణలూ ప్రభువే చూడారి.

చివరగా ప్రజలనుంచి వస్తువు ల వన్నాల తేసీ వారిని వరయిన వారినే వెయ్యారి. మంచి గంధపై తెట్టిను కట్టిల కోసం పొదిపే మూర్ఖుం వలె వస్తువు ల వింటండు. హూలమాం కట్టివాయి హూల తీగ కందటండ హూల కోసుకునేటట్లు మనం వస్తువు ల వన్నాల తేసుకోవారి.

దేశ దేశాం నుంచి మన దేశానికి వ్యాపారంకోసం వర్తకుల వస్తారు. వారిని వీడించి అదికండా వస్తువు గుంఁడి వారు మళ్ళీరారు. అలాకాక వారు వస్తువు ఎగగొట్టకుండా టూడా ఫాగ్రుత వడారి నుహా.

దేహం ఆరోగ్యండా ఉండాంతే కుచిగా వండిన ఆహారం మితంగా తీసుకోవాలి. దేహరోగ్యంకోపాటే మనస్సుకూడా నిర్వాణంగా ఉండాలంటే ఆసుభవ సంవస్తుఽయిన విద్యాంసులకే, సమృద్ధమంకో రోజుకొంతసేషు సక్కాంటేపాల చెయ్యారి.

ధర్మనందనాః ఇవన్నీ సీకు తెలును. అయినా చెప్పుడం మా విధి అన్నాడు వారముదు.

క రీ యుగం

[అయిదువేల సంవర్షాల క్రితమే వ్యాపమనీంద్రుడు ఆధునిక కాలాన్ని ఎలా ఉపాంచాదో చదివిశే ఆయుష దూరభ్యమై వివేకవంచులకు ఆశ్చర్యం కలిగిస్తుంది, కనక సావధానంగా ఏర్పాటించండి.]

అరణ్యవానం పొగిస్తున్న రోజులలో పొందురాజ వందములకు మార్గండైయ మహమునీంద్రుని దర్శన తాగ్యం ఉటించింది.

ఆ చిరంకీవి వారికి ఎన్నెనోన్న విశిష్టాలు, కథలు తెప్పుతూ కాను ఒకానాకమ్ముడు చూసిన కరియుగం ఎలా ఉన్నదో వినరిస్తున్నాడు.

“ధర్మనందనా !

కృతయుగంలో రాజు ఉండదు. సేనలు ఉండవు. ఎందుకండి ఆ యుగంలో అందరూ ధర్మవరాయుడులు, సత్యవాక్యంతులు, అహింసా స్ఫురదీఖితులు. అఱువండి శమయంలో సేనలూ, రాజులూ అవసరం లేదు.

గ్రేతాయుగంలో సత్య, ధర్మాలకు కొంత పూరి జరుగుతుంది. ధర్మం మూడు పొదాలే ఉంటుంది. అందువల్ల రాజు, సేన ఏర్పుతాయి.

ద్వావర యుగంలో సగం మంది అధర్మ వరాయుడే. ఈ యుగాంత చేతకే కరియుగ ఉత్సాహులు ఉడా ప్రవేశిస్తాయి. అయినా ద్వావరయుగంలో ధర్మరికే విజయం. సత్యవ్రత వరిశాలకలే ప్రభువు ఉపుతారు.

ఇక కరియుగం

ఈ కరిచాంంలో ఎవడు బాగా మోహం చెయ్యగడడో వాడు నీంహ నఠనం ఎక్కు. అధికారం చెలాయిస్తాడు.

అయివంటి వాడు అధికారులయినమ్ముడు విచేక వంకులకు, క్షూమ లంకా స్తోసం ఉండదు. అందువల్ల అవిపేకులూ, క్షూముల్యులూ ఉన దేశారిష్టు ధన కుంటాదన అరంబిస్తాడు.

వేదాధ్యయనమూ, ప్రక్కతుషులూ సాగించి వర్ణహైను ఆరా ధించుకోవలసిన వివ్రవరులు ఆ రెండూ విధిచి అన్ని రకాల పాశియులూ సేవిస్తూ, రకరకాల ఆహారాల కోపం ఎగబడతారు. లోకానికి పన్నాగ్రం చూవవలసిన వీరే యిఱువంటి దురాఢారాలకా, దుర్యుషనాలకూ లొంగికి వీరి ననుసరించవలసిన వారు ఏమనుతారో వీరే తెప్పాలా :

అపక్యవాదులూ, అల్పయుద్ధాయం కంపారూ పుషుంభారు, అంతికాదు, ఇవ్వదివలి ఆశానుశాఖలూ, శాశ్వతమాణదీహులూ పుట్టిరు. మరుగుళ్ళలు ఎక్కువపుతారు. నేల ఉసిరిచెట్టుకి నిచ్చెన వేసి ఎక్కువల సిన అంగుష్ఠమాత్ర శరీరాంపారు పెరుగుతారు. వీరికి కమహంధ ఎట్టువ. అంచుకోసం మద్యపొనం చిరివిగా సాగిస్తారు. మరో విలితం :

ఆహార వదార్థాంలో రుదిశఁడదు. అన్ని ఎండుగడ్డిలా ఉంటాయి. అసలు వీరి నాయకు రుచి తెలియును, దొరికిన వదార్థం తినడమే.

అంకకన్న ఆకృర్యం ఏమించి -

సుగంధ ద్రవ్యాలకు సువాసన ఉండదు.

ఆ యుగంకో మనుషులకు వరపూరేట్న రాటుండానే జట్టు తెల్లులడి బోతుంది.

ఏడెనిమిది సంవర్ణరాల వయనుకై కన్యలు గర్వవతులపుతారయ్యా!

మానవుడి పూర్వాయుద్ధాయం ఎంత ఉఱుందో తెలుసా !

వరపూరేట్న : అంతే :

అప్పదికి అన్ని కీరికోతాయి.

మర్యాదాంసాలు తివరిపారు కనిపించరు.

దానితో మద్యపొనం విలావంగా తయారపుండి. జూదరులు వాడ వాడలా పెరుగుతారు. ఇవ్విన్న మహకర్మాలగా లావిస్తారు.

ఏ రోజు తెల్లువారి లేదికా -

పశ్యులూ, దొమ్ములూ, దోషికిలు యిచే కనిపిస్తాయి. ఏటి గురించే చెప్పుకుంభారు.

గోట్టు, వెంకుతలూ వివరింగా పెంచుకుని రాజవీధులలో తిరిగి వారి శంఖ్య ఎత్తువగా ఉండుంది. అఱువంటి రోజులలో నాస్తి కుల కూడా ప్రహుతులారు కదా! అది ఒక వ్యాపారంగా ప్రహుతులారు వీరు.

బోసీ మముషులు ఎలా తయారయికి ఏం? అనుకుంచే – వీరు తమ ఆవురం కోసం సేళపాలా లేకుండా ఎప్పుడు వడికి ఆప్పుడు ఆవుల పొఱ ఏతకడం వల్ల అవి అనారోగ్యంతో మరణిస్తాయి. గోపువ క్షీరి స్తుంది.

గోపుల పొలే కదుటయ్యా! మానవులకు అమృతం. అది లేకుండా చేసుకుంటారు కలియుగ మానవులు.

ఆ వమయంలో అధికారులందరూ జలగలు రక్తా పీర్పినట్లు ప్రజలను పొంసించి వన్నులు ఏందుకారే తన్న వారి రక్షణ విషమం మారనే చూదరు.

పొచ్చి దట్టు కోపం అన్నదమ్ములు ఒకరికాకరు చంపుకుంటారు. తండ్రిదిని కొడుకు మన్నింపడు. భర్తులు కొర్కె ఎదిరిస్తుంది. ఇన్నవనార వంటి వాడితో తయారయిన వస్తార్థిలు ధరించి తిరుగుకారు.

కొన్నాడానాటు, విపాశులూ ఉండవు. వయసువచ్చివ ఆడవిల్లఁ తమకు వచ్చిన యిద్దరు ముగ్గురు యువతులో పొయిగా విపోరాల సాగిస్తారు. అదే దాంపత్యం.

కృకానాంలో దూరంగా ఉండవలనిన ఎముకలు తెచ్చి రకరకాల లాఘ్వములు చేసి గృహంలో అంంకరించి ఉంటేషిస్తారు.

ధర్మవందనా!

ఇప్పుడు విద్య సేర్కుకని వాడికి అన్నం ఐద్ది, సీదయిచ్చి, విద్య పేర్చి, అక్రమాలు చూపున్నాము. అలానే ఆకలితో కటువు చేకట్టి గుమ్ముంలో లింగి ‘దేహి’ అన్న ఏయిషు వివిధికి ఆదరంతో అన్న దాశం తేపి నంసారులు కనిపిస్తున్నారు.

కలియుగంలో అన్నదానం, విధ్యావానం ఉండవు. అన్నపూరాతా అమ్ముతుండారు. విధ్యుతూడా వ్యాసార వస్తువే అనుకుంది.

అన్నవిక్రయం, విధ్యవిక్రయం ఆరంభించాక యింక ఏం జరుగుతుందో ఈహించలేవు.

ఆలా కొంతకాలం కలియుగం గడిధాక అమావాస్య రాషుండానే సూర్యగ్రహణం, శూర్పిమ వ్రవేళించకుండా చంద్రగ్రహణం ఏర్పడకాయి.

వ్రజతకు వచ్చిని బొలాలూ, తోటలూ ఉంటే నది తీరంలోని వల్లిల మీవ మనసు విరిగిబోయి వట్టచాలకు చేరుకారు. అందరికి నగరవాస వ్యామోవామే! పల్లిల నిర్మనప్రాంతా లపుకాయి. వంటలు వశస్త్రాయి.

యుగాంత సాయంలో రుంచూమారుతం రేగుతుంది. అది విర్యరాషుంగా సాగుతుంది.

ఏదుసురు సూర్యులు ఉదయప్రారు. భగభగలాయతూ అగ్నిశ్యాంలు. ఆలా గడిధాక అంతా బూడిద అనుకుంది.

అప్పుడు కుండలోతగా కొంతకాలం వాన టరుస్తూనే ఉంటంది. అది యుగపంచి.

నెమ్ముదిగా ఈ బీఠక్కాయ చల్లారుకాయి. రవి, గురు, తంద్రులు ఇక్కెసారి కర్క్కాటకంలో వ్రవేళిస్తారు.

కాలానికి అవసరంగా వాపలు, ఎండలు ఉంటాయి. భూమి వచ్చువర్పని చెట్లతో, లకంతో, శల, పుష్పిథరితం అనుకుంది.

వ్రజతు జరా రోగపీడలు లేఖండా అన్నదాన, విధ్యావాపి సత్కార్యాంతో ముఖంగా ఉంటారు". అది కృతయుగం

అన్నదు మార్కుండేయుదు.

మేవక

(బహుర్థివిక్షాయమిత్రుడు రామాయణంలో వారముఖమయున ప్రతి నిర్వహిస్తాడు. భారతంలో విక్షాయమిత్రుడు బ్రహ్మర్థికవదానికి తపాదిశలో ఉండగా కపిషిస్తాడు. అదికూడా శకుంతలకథలో ఒక స్నిగ్ధవేశంలో ఈయన దర్శనంలభిస్తుంది: (వమ్మతకథ ఆదివర్షంలోనిది.)

వసిష్ఠమహర్షితో వద్దిన వైరంకారణంగా, ఆయనవలె ప్రహృష్టి చాపాంసేకోరికతో విక్షాయమిత్రుడు తీవ్రసియమాలతో తవస్తు చేస్తున్నాడు.

దీవేంద్రుడు ఆ శరీరిష్టకు తయవది ఏ విధంగానయినా దారికి థంగం కలిగించారని కాగా ఆలోచించి, ఆలోచించి ఏ మాసపురుషయినా కామిని, కంచనాంకు దాను దపుతాడని నిశ్చయించుటన్నాడు.

ధనంకండి మనిషిని సుందరిమణాలే మరింతగా వంచించగలఱి కావించి, అప్పురవనంకు తలమారికమయిన మేవకను నిలిపించి:

‘అప్పరోజనకోమడి :

ఇప్పుడు మువ్వుక దేవకర్యం సాధించవలపిఉంది. నా వ్రకాయుధం వశిచెయ్యినిహోట్ల సీ కంటహాపులు తీవ్రంగా వసిశేస్తాయని మేమెరుగుచుము. ఆ శక్తిని ప్రయోగించి కార్యం సాధించాలి.

విక్షాయమహర్షిపేరు విని ఉంటాడు. ఆయన గాధిరాజ వంచస్తుడు. రాజలోగాంస్తే అనుభవించి, వసిష్ఠులహారితో యుద్ధానికిపోయి, ఆ ప్రహృష్టముందు ఆగలేక రాజక క్రికండె ప్రహృష్టిమిలక క్రి మన మయినదరి గ్రహించి, దానిని సాధించవానికి తీవ్రంగా తవస్తు చేస్తున్నాడు. అదిమాతు వంతావం కలిగిన్నన్నది. ఆయన దీక్షకు థంగం కలిగింతం సామాన్యవిషయంకాదు. ఆయన శక్తికూడా అసాధారణ మయినది.

అయినా సీ రూపం, లాపుంగా, నాల్య విద్యా ప్రాపీణ్యం పీటలో ఆయన తవన్మాదికి థంగం కలిగించాలి’ అన్నాడు.

అమాసయ వింటన్న మేవక శరీరం ఆపాదమ స్తుకం కంపించింది గుండె సింగురం తగ్గింది.

‘ప్రథూ! మీమాటకు ఏనాడూ ఎదురు చెప్పుకుండా తంపంచి వేళు వసులు చేసుకువచ్చాం. కానీ, విశ్వామిత్రులవారి పీరు చించేనే మాట గుండె దద్దరిల్లాకున్నది.

ఆయన సామర్థ్యం మీ రెదుగిదికాదు. ఆయన తవస్సు, కైజన్సు ఎంతదివో అంతకండి పదిరెట్లు ఆయనకుకోధం. దినికైకడా మీరు భయ వదుకున్నారు! మీరే భయభ్రాంతులయేచోట మూగకి ఏం కావాలి?

వహిష్ఠులవారి కొడుకు లండరినీ సంహరించిన కోధమూర్తి ఆయన. తవస్సుకి అంతరాయం కలగుండా తన ఆక్రమ సమీవంలో నదిని ప్రవ హింపజేసుకున్న క్రతికాలి. మాతంగులిచేత యజ్ఞం చేయించిప్పుదు మీరు న్యాయంగా వేళు సోమపాసం చెయ్యుక తవ్వులేదు. వహిష్ఠులవారు కపించిన క్రించునిచేత యజ్ఞంచేయించి, ఆయనకోసం క్రించు న్యద్దం సిర్పించాడు.

ఆయన కన్ను లెర్రజిస్టైముల్లోకాలూ ఉన్నం అవుకాయి. కోపంతో భూమిమీద తనిన్నకే భూగోళం గజ గజ వఱకులుంది. మేరు పర్వతాన్ని గడ్డి వరకలా చూడగలదు. అంతది మహామహాని దగ్గరకు నన్ను వెళు మంచున్నారు.

నేను వెదకాను. అంతకుముంచు ఆయన ఇన్న వనం అంతా వనంకోఫతో, మరియువనాంతో, సుగంధ సిరథంతో అఱారు తుండాలి. నేను ఆ మహర్షి ఎమటకు వెదుకున్నప్పుడు వాయువు నా పైట చెరగును ఎగరవేసుకు బోవాలి.

ఇన్నిటిపాటు మన్మథుడు జాగరూకతతో తన పనిని కావసాగం చాలి. ఆప్మాదు మీ కావనాన్ని నేను నుక్రమంగా పారించగలగు కాను” అంది.

దీవేంద్రుడు చిరువ్యక్తో అన్నిటికి అంగికరించి వంపించాడు.

మేవక అమరావతి విడిచి విశ్వామిత్రుని తపోవన వాటికు వద్దింది.

అప్పరికి ఆక్రమ వరిపరాలలో లతలు మొగ్గ తొడిగాయి. చెట్లు హంతోభింది సుపావన లీపుకున్నాయి. గారి తర్లగా బోటకున్నది.

ఫా. సి. 5

పటులన్నీ అసురాగంతో ఒకదారినాకటి ముత్కుంతో ముఢ్ఱులారు కుండున్నాయి.

ఆఱవంటి వమయంలో ఆక్రమ వమీపాన తహిదిక్కలో ఉన్న విశ్వామిత్రునికి అల్లంతదూరంలో నిలఱది, అర్థమయంతో వేషులు కోదించింది మేవక.

అమె చేతిగాజలు, కాలిఅందెలమువ్యలు కదరి నన నన్నగా ధ్వని వేస్తా ఆ మహ్నా దెవులలో చేరుతున్నాయి.

ఆయన మైల్ మైల్లగా కమ్ములకెంచే వేటు అమె అంఛలి ఖంధంతో నాట్యం చేస్తున్నది. నరిగ్గా అదే సమారాగింగా గాలి విసురుతో అమె పై ట కంటువా ఎగిరి దూరంగా వడింది.

కన్నులు విప్పిచూకు విశ్వామిత్రులు,

చూస్తున్న విశ్వామిత్రులు తవస్యి.

చూసిన విశ్వామిత్రుని దీక్క నభరింది.

నమ్మదిగా లేదాడు.

అమె సిగ్గుతో వెషుదిరిగి పై టకంటువాకోసం ఆడుగులు వేస్తా వెషు దిరిగి చూస్తున్నది.

కసులు మించించాడిపున్నది.

గాలి మరింత రెగింది.

అమె ఫరికి చక్రంలా తిరిగి పై కి లేచింది.

విశ్వామిత్రుని మనుస్య వివకమయింది.

తన స్వాధిసం తప్పిన మనస్యులో కామవికారం పుట్టింది.

కామకోశాలను జయించి ప్రాహ్నాది వదం వేరాలనే వట్టుదలతో మానవ వంచారం లేని మహారణ్యంలో తవస్య వేషుకుండూ కూర్చువ్వు విశ్వామిత్రులు ఆ వనంలో ఏకాంతంలో పైతుళారిన సుందరిమణి కనిపించే వరకి నర్మమూ మరిచికోయి మనసులో మదశావం రేగగా మేవకను వేరవిరిధాడు.

మేనక సిగ్గుతో, భయపడుతూన్నట్లు రాజవంపలా నెమ్మదిగా
అయినులో అదుగువేస్తూ ఆయనను నమీపించింది.

విక్ష్యామిత్రుయ ఆమెను దగ్గరగా తీసుకున్నాడు.

వది నంపత్పురాప కాలం గడిచింది.

అంతా ఒక సిమేషంలా అనిపించింది, ఆ విక్ష్యామిత్రునికి.

అవ్వాలికి మేనక గర్వపతి అయింది.

ప్రసవ కాలం నమీపిస్తున్నది.

నాటక తెలిసింది, విక్ష్యామిత్రునికి

ఎమని ?

తను కామార్చి జయించలేదని.

అంకి మేనకను విడిచి ~~ఉత్తరాధిముఖంగా~~ వెళ్లిపోయాడు, తజో
దీక్షతో.

మేనక వ్రవచించి ఉఱవుమ మారిసి నదికీరాన ఒక చెట్ల ప్రింద
వడలి దేవలోకం చేరుతుంది.

ఆ అమ్మాయి పేరే శటంతం.

(ఎంతడి మహామహాలయాం ఒంటరిగ ఉన్నవ్వుయ త్రీంపు చేర
ని ప్రై పతనం తవ్వరని సీఱి)

పొళ్ళుం లేవి ప్రేమ కష్టాన్ని కలిగిస్తుంది

మేనకా, విశ్వామిత్రులు ఎవరి దారిని వారు వెళ్ళాడు. ఒక చెట్టు నీడలో శతుంతములు (వట్టులు) హోషిస్తున్నాయి పఫిపాపము.

అఱువైపు నదిస్న్యానానికి వద్దాడు కణ్ణమహర్షి. ఆయన కంట పదింది ఆ పాప. ఆమెను రెండు పేతులలోనికి తీసుతుని తన ఆక్రమానికి తెచ్చి పెంచుతున్నాడు.

శతుంతములు (వట్టులు) హోషించిన కారణంగా ఆమెకు శతుంతల అని పీరు పెట్టాడు.

ఆమె పెరిగి పెద్దదశతున్నది.

వక్కానిచుక్కలా, అప్పుడే విరిసిన పువ్వులా వదహరేళ్ళుప్రాయంతో శతుంతల ఆక్రమంలో తిరుగుతూ కణ్ణమహర్షిరి కన్నతండ్రిలా సీవించు కుంటున్నది.

ఆలా రోజులు గడుస్తూండగా ఒకనాడు దువ్వంతమహరాజు ఆ ఆర జ్యానికి వేటకు వచ్చాడు. వేట సాగుతుండగా ఆ మహరాజు కణ్ణమహర్షి ఆక్రమ ప్రాంతం చేరాడు.

పమీవంలో మహర్షి ఆక్రమం కనిపించగానే వరివారాన్ని దూరంగా ఉంచి, ఛంటిగా ఆక్రమంలో అడుగు పెట్టాడు.

ఎంతదో మహరాజయినా, ఆ రోజులలో వేదవిదులను, ముసు లను, మహార్థులను అప్పుడప్పుడు స్వయంగా వెళ్లి దర్శించి, వారి ఆశీర్వాదాలు హిందే సంప్రదాయం ఉండేది.

ఆ భావంతోనే ఆక్రమ వరినరాలలోని వ్రథాంత వాతావరణానికి ఠంగం కలగకుండా సేననూ, వరివారాన్ని దూరంగా ఉంచి వద్దాడు.

ఆక్రమం దగ్గర ఎవరూ కనబడలేదు. కొంచెం లోపలకు నడిచాడు. ఎదురుగా శతుంతల కనిపించింది.

ఆమె శరీర లావళ్ళుం, అవయవ కోట మహరాజు మనుషులు ఆకర్షించాయి.

మహారాజు చూస్తూనే ఆమె అభిధిమర్యాదలు జరిపింది. ఇఱ వురూ కుకంప్రక్కల వేసుకున్నారు.

ఆస్త్రాదు కుంతలః

‘ఆర్యా! తమరు మా అక్రమానికి ఏ వనిమీవ దయచేశారో సెం విస్తారా’ అంది.

‘వద్యముథి!

నేను అవిల మహారాజు కుమారుడను. నమ్మి దుష్టయంతుడని విఱారు. మహాయుషి కణ్ణులవారిని దర్శించి వారి ఆశీర్వాదం ఓంది వెళ్లాలని వచ్చాము. వారు కనిపించలేదు’, అన్నాదు దుష్టయంతుడు.

కుంతలః మహారాజా! మా పితృకృపాదులు ఫలాలు కైవచారికి వెళ్లారు.

మీరు కొంచెం విశ్రాంతి తీసుకొనేలోగా వస్తారు.

దుష్టయంతుడు: & లావణ్యులహరి! మారగానే మన్ము ఆకర్షించిన సి గురించి తెలుసుకోవాలని ఉంది. ఈ ఆరణ్యంలో ఆక్రమాలలో ఉండవంసిన అవసరం సి కెందుకు కలిగింది? సువ్యోవరి బిడ్డపు? ఈ ప్రక్కల ఎందుకడుగుతున్నానంచే కణ్ణమహర్షి ఇంద్రియాలను జయించి తపోదిక్కలో ఉన్నారని విన్నాం. ఆయనకు వంతానం కలిగి అవకాశం లేదు. సిన్ను నా తార్యగా గ్రహించి రాణ్యానికి తీసుకుపెట్టి వట్టమహిషిగి చేయాలని ఉంది.

కుంతలః ఆర్యా! కణ్ణమహర్షి నాకు గురువులు. వారి అనుమతి లేసిదే నేను ప్యతంత్రితించి ఏ వని చెయ్యాను. వారు రాగానే మీరు వారిని అడగంది.

మహాయంతుడు: అతిలోకసుంధరిః! బ్రహ్మవర్ణు ప్రవర్తిష్ఠలో ఉండి కణ్ణమహర్షికి వంతానం ఎలా కలిగింది?

కుంతలః మహారాజా! నేను మేనకా - విశ్వమిత్రుల బిడ్డను. నమ్మి చిన్నవాడి మంచి ఏంచి పెద్ద వేసిన వీరేనాకు తండ్రివండివారు.

దుష్యంతరుః : విశ్వామితుని ప్రతివయిన నువ్వు రాజ వంశానికి చెందిన దాపు కనక, రాజులకు ఉదితమయిన గాంధర్వ విషాహం మనం చేసుకోవద్దు. దానికి ఒకరి అముమతి అవసరంలేదు.

కటుంతః : మహారాజా! గాంధర్వం ధర్మబద్ధమయితే నేను మిమ్ము పెళ్ళి చేసుకుండాను. కానీ ఒక నియమం ఉంది. మీవల్ల నాకు కలిగిన తుమారుడు మీ రాణ్యానికి వక్రవర్తి కావాలి.

అంగికరించాడు దుష్యంతరు.

ఇద్దరూ కొంతసేపు సుఖించారు.

దుష్యంతరు ఆమెను అమనయించి రాజధానికి వెళ్గానే వకు రంగ బలాలను వంపి మహాద్భిగా తీసుకు వెడకానన్నారు.

దుష్యంతరు వెళ్గిన కొద్దిసేవదికి కణ్ణమహద్ది వద్దారు. సిగ్గుతో, భయంతో ఉన్న కపుంతల ఆయనకు యథాప్రతిరం ఎనురుగా వెళ్గ వమస్కరించి, చిరుసప్పుతో స్వగతం వలక లేదు.

కణ్ణమహద్ది : ఆమెనుచూసి ‘అమ్మా! ఆశీర్వాదం. ఏం జరిగింది కాలి? సిర్పుయంగా తెప్పు’ అన్నారు.

‘పితుపూజ్యా! దుష్యంత మహారాజు మన ఆక్రమానికి వద్దారు. ఆయనను నేను భర్తగా స్వీకరించాను. అనంతర కథ మీరు గ్రహించ గలరు’ అంది కటుంతల.

కణ్ణమహద్ది ప్రవన్న వదనంతో :

‘అమ్మా! బాలా వంతోచం. అనురాగ తరంగిత హృదయులయిన మీరు ఏర్పరచుకున్న నంటంధం ప్రతియులతు కగినదే. దినినే గాంధర్వం అంచారు. యోగ్యాశయిన భద్రను పొందావు.

అందువల్ల సీను ధర్మాత్ముడూ, మహాశరీరమైందు అయిన కుమారుని కని కి త్రిపొందుతావు. సీపుతుడు నర్యక్రు నంపారం తేపి భూమండలాన్ని వరిపొలించగలడు,’ అని ఆశీర్వాదించాడు.

రోజులు గడుపున్నాయి. నెఱలు దాటున్నాయి.

మహిరాజు సుండి కటురు లేదు. శకుంతల మనవంకా దుష్యంతుని మీదనే ఉన్నది. ఆకలి వెయ్యిదం లేదు. వరితుత్రంగా స్నానం తెయ్యాడు అనిపించడం లేదు. ఏ పూర్తి కాపూరు రాజధాని సుండి రథం వస్తుందని ఎదురు చూస్తున్నది.

ఉలోగా నెఱలు నిండి ఒకానాక తల ముహూర్తంలో ఆమె వ్రత వించింది.

కణ్ణమహార్ది ఆ భాయాదికి శాశక కర్మ జరిపిందాడు.

భాయాదు పెరుగుతున్నాడు. వాని చేతులలో చక్రాలు త్వకవ్రి రష్టాలని పటుగురు అంటూండే ఉప్పాంగిది శకుంతలోని మాత్ర హృదయం. ఆరేడు సంవత్సరాం వయసు వచ్చేవరికి ఆ భాయాదు స్థింహంవలి వరాక్రమించి, ఆక్రమ వరిసరాంతు వచ్చే పెద్దపులులనూ, నీంపోలనూ, మదగణాలనూ చెవులు వట్టి ఆచించే బాధు.

ఆది చూసి అక్కడి ముఖులు వాణికి సర్వదముడు అని పీరు పెట్టారు.

పెరుగుతూ ఉన్న భాయాదికి రాజవంశ సంప్రదాయానుసారం అన్ని విర్యులూ నేర్చుతున్నాడు కణ్ణమహార్ది.

వన్నెందు వంవత్సరాయ గడిదిబోయాయి.

అప్పుడోకమాదు కణ్ణమహార్ది :

‘అమ్మా ! ఇంతవరకూ మహిరాజు కటురు వంపలేదు. ఇప్పుడు నీ కొఱకు యువరాజు వదవి ఆంతరించవలసిన వయసులో ఉన్నాడు. ఎంతది వక్తివ్రకయినా తిరశ్శాలం పుట్టింటి ఉండకూడదు. భర్త దగ్గరే కషమయినా, ముఖమయినా. అముతవించరం భార్యకు ధర్మం,’ అని ఆమె కుమారుని దగ్గరగా తీసుకుని.

‘శాయినా ! వంద్రవంకియుడయిన దుష్యంత మహిరాజు ని తండ్రి. మహ్యమీ అమ్ముతో అక్కడకు వెళ్లి యువరాజు వదవిని ధర్మ దిక్కతో నిర్వహించారి’ అని తప శేష్యాలను విరిచి.

‘శాయనలారా ! వీరిద్వరిసీ తీసుకు వెళ్లి దుష్టంత మహారాజు దగ్గర విధిచి రండి’, అన్నాడు.

ప్రయాజ సన్నద్ధురాలై శకుంతల ఆయన పాఠాలకు అభివాదం చేసింది.

ఖిహృవర్య దీక్షితుడూ, తపస్సంపన్నుడూ ఆయన కణ్వమహా మునికి కస్తీరాగలేదు.

పెంచిన ప్రేమ నిండిన గుండెలో శాథ ప్రట్టింది. కంటసీరు ఒలి కింది. గద్దద వ్యరంతో :

‘లోకమండి ఏమిదో ఎరగసి ఈ అమాయకురాలిమీద దేవతలం దరూ దయ చూపాలి !’ అని ఆశీర్వదించి పంపాడు.

శకుంతల తన కుమారుడైన శరతుని (సర్వదమనుని ముద్దుపేరు) పెంట పెట్టుకుని దుష్టంతుని దగ్గరకు బయలుదేరింది.

ఆరణ్యం దాచి రాజధాని చేరి దుష్టంతుని కోటలో ఆయన కొలు పులో శకుంతలనూ, శరతుని విధిచి కణ్వుని శిష్యులు తరలి వెళ్లారు.

దుష్టంత మహారాజు నరా శవనంలో సింహావనం మీవ ఉన్నాడు. మంత్రి, సామంత, దండనాథులతో విద్యాంసులు కూడా ఆశఫలో ఉచితావనాల మీద ఆపరాధు తున్నారు.

అస్మిత వచ్చిన శకుంతల, తన కుమారుడయిన శరతుని భుజం మీద చెయ్యిపేసి :

‘శాయనా ! నత్య ధర్మ పరాయణదైన ఈ మహారాజు మీనాన్ని గాఱు. ఆయనకు నమస్కరించు,’ అని తనుటడా పేతులు కోదించింది.

శకుంతలు శరతుడు నంకోపంతో ఆశగా తండ్రి వైపు చూశాడు. దుష్టంతుడు : ఓ తరుచీ! సీ లింగము తీసుకుని ఏ ప్రయాజనం కోం వద్దావో అయగు !

శతుంథః మహారాజః పీఠ మీ కుమారుడు. అఱనాదు పీరు వేటకు వచ్చి కచ్చాక్రమంలో గాంధర్వవిధిని నస్తి విపాహం వేసుకునే నుండు నా బిడ్డకు యువరాజ వదవి యి స్తోమస్తారు. ఆ మాట నిలబెట్టుకోవలనిన శారం మీ మీద ఉంది.

దుష్యంతుడు! ఓ మూర్ఖరాలా! సువ్యోవరిభి! నిస్తు సే నెప్పుడూ చూడలేదు. ఇఱవంది అనందర్ఘం ప్రవలాపాలు కట్టిపెట్టి ఉముటిందు.

శతుంథః మహారాజః పీరు నస్తి చూడనేలేదా! గుర్తు తెఱ్పు కోంది. వన్నెండైశ్చ ప్రికం వేటకువచ్చి మాలిసి నది తిరాన కణ్ణ మహార్థి ఆశ్రమం దగ్గర నస్తి కరిసి మీ రాజిన మాటలు మరవ కండి. వంచ భూతాలూ, నూర్య చంద్రులూ, ఆంతరాక్ష-ఇవస్తి మపం చేసే ప్రతి వనికి సాఫులు. వాటి కమ్ము గెప్పి ఎవరూ ఏమీ చెయ్యలేదు.

ఇప్పుడు సేను స్వయంగా వహ్నాను కవక మీరు తిరస్కారణావంతో చూస్తున్నారు. మీ సతలో నా మాటలు ఆరణ్యరోదవంలా ఉన్నాయి. ఒక్కటి మరువకండి. పురుషుడు పుత్ర రూపంలో భార్యాగర్భంలో ప్రవేశించి పిక్కదేవతలు ఉధరిస్తాడు. పుస్తమ నరకంమంచి కుమారుని వల్ల సే బయటవడకాదు. భార్య ఆసేది తండ్రివలె పురుషుని పాతను కోరుతుంది. తల్లివలె టెరిమిలో ఓదారుత్తుంది. మిత్రుని వలె సాయపదుకుంది. లోకంలో ఎవరయినా భార్య కలవానినే విక్రషిస్తారు. విపాహం కనిపాయ ఎంక ధనవంతుడయినా ఆ తంపద, అడవికాపిన వెన్నెం. ఇన్ని విధాల తోడుసీదగా ఉండాలి కవకనే భార్యను ఎమ్ముచునేలప్పుడు రూపంతోపాటు గుఱం, గుఱంతో శీఱం, శీఱంతో తంప్రదాయ పదార్థాలు మాటలుంటారు పెద్దలు.

పోగా -

భార్యగర్భం మంది ప్రవశించిన కాయడు సర్వ విధాలా తండ్రిని పొలి ఉండాడు. అద్దంలో ప్రతి బింబంలా కుమారునిలో తండ్రి రూపం

స్తోత్రములు నే ప్రతీదయ, దర్శనాలు తండ్రికి ఆహ్లాదం కలిగిస్తాయి.

దీశ త్రఫ్ఫుంయి, దుర్గార దారిద్ర్యం అనుభవించే వారయినా భార్య దగ్గర ఉండే ఆకష్మాయ మరచిశిశికారు. అందువల్ల నే భార్యను ఆహాదరంతో, ఆగ్రహంతో బాధించరాదు అని విషేషంఖులు చెపుతున్నారు.

మహిరాశా! అంతకంటే ప్రధాన భర్తాం ఉంది.

అది పుత్ర వార్పుంయం.

పణికనంలో ఎక్కుడ వడితే ఆక్కుడ పాటు, దుమ్ములో దొర్లుతు, అల్లంత దూరంలో తండ్రి కనిపించే పరికి కెలకిం నశ్యతు వచ్చి రెండు కాట్లు చుట్టివేసుకుని ఆశగా చూసే కొదుతకండె ఆనందం కలిగించే విషయం మరొకటి ఉన్నదా?

నామాట మీకు ఎంత చేదుగా ఉన్నా ఈ మీ కుమారుని వై పుచ్చాడంది. మీ ఒడిలో కూర్చుని యువరాజ శివిని ఒలికిందాంనే కోరిక వీడి కన్నుంలో మీకు కనిపిస్తుంది.

చిన్న చిన్న చీమం నుంచి వథ్ఱులు, వథ్ఱువులు తమ సంతానం మీద ఎంతో ప్రేమతో ఉంటాయి. తన గూతిలో ఉన్న కోకిల గుర్తును కూడా కాకి అమాయకంగా తన సంతానమే అని సాకి పొదుగుచుప్పుది.

అది ఎరిగిన పీరు మీ కుమారుని విషయంలో ఆహాదరం చూపడం స్వాయం కాదు.

సామాన్య మానవుడు కూడా తిరిగి తిరిగి యింటికి రాగానే తన బిడ్డఁమ దగ్గరగా తీసుకుని నుద్దులాడి పొంగిశిశికాదు.

మరొక మాట:

తన బిడ్డుకు "కాతక కర్మ" జరుపుతూ

"అంగాదంగా"

సంశేషి....."

నా ప్రతి అవయవం నుండి మహు జర్చిందావు. నా హృదయంలో నువ్వే. నా ఆక్ష్య నువ్వు. అఱువంది మహ్య నూరీచు నుఱంగా బ్రాతుట అంటాడు.

చూడండి నిర్మంచుయిన కొంబిలో ప్రతిచింణంలా పీడు ముమ్మా ర్తులా మిమ్ము పోలి ఉన్నాడు.

అని ఆలా శకుంతల చెప్పుకు రోతున్నది.

మధ్యంతుడు కదలకుండా ఏదవి మేదవకుండా కూర్చున్నాడు.

‘మహిరాశా : రాజ కార్యాలలో మురిగి తేరి పీడు అన్ని విషయాలూ గుర్తుంటచు.

వన్నెండేళు ల్రికం :

వేటకోసం ఆడవికి వద్దారు.

మీ భాజానికి అంవక వరుగి తే లేదికోసం తిరుగుతూ మా ఆక్రమంలో ప్రవేశించి గాంధర్వ విధానాన నమ్మ పెళ్ళి చేసుకూన్నాడు.

అప్పురో లామలలో ఆగ్రా కేటి చెందిన మేవక నా తల్లి.

శేకోపంతుచూ, తపస్సే అయివ విక్యామిత్రులవారు నా జనతులు.

నమ్మ పెంచిన జవకుడు బ్రహ్మర్థి కష్యులు.

అఱువంది ఉత్తమురాలి నయిన నమ్మ తియ్య తియ్యని మాట ఎతో పరిగ్రహించారు. అనాటి మన వమాగ వలం ఈ భాయాడు,

విశ్వరత్నకుశ్శేన పీడు నా ప్రాణ నాథులు. ధర్మ వరుఱయిన పీడు నమ్మ మోపం చెయ్యుకంది.

చిన్న నాడే నా తలిదందులు నమ్మ వదిలీచారు. జవ్వుకు నా ప్రాణ నాథులయిన పీడు కూడా తిరప్పురిప్పున్నారు. కష్టాల నాకు కొత్త కాదు. తాని ఈ భాయాడు మాత్రం పీ కుమారుడి’ అని సిట్టార్పించి.

దుమ్మంతుడు : శకుంతలా : సాధారణంగా అంద్రా లాడడం ఆచారికి వహజ గుణం. సీ మాటలు మరి వమ్మిచేపంక అంద్రాం పుట్టాలా.

ఎక్కడి విశ్వామిత మహర్షి !

పారికి కలిగన మహ్య ఇలా కులఱలా ప్రవర్తిస్తున్నావంది నిమ్మ
శమ్మలేను. మహ్య ఏమేమా కథలు చెపుతున్నావు. నా కసలగుర్తు లేశు.
శకుంతలా ! మహారాణా ! ధర్మ బ్రహ్మలను తాముపాముతో బోఱుస్తారు.
అందుకే భర్తృ హివలకు నా స్తోత్రులు ఉడా భయవదకారు.

మహారాణా ! వంచనూతులు తవ్యించదం కండే ఒక దిగుబుటావి
నిర్మించదం మందిది. అటువండివి నూరు నిర్మించదం కండే ఒక
శత్రువును మందిది. అవి నూరు చెయ్యితం కండే గుణవంతుడయిన
కొదుకుపు కనడం లైష్టం. టుమారులు నూరుగురికండే ఒక్క శత్ర్య
బాక్యం లైయోడాయకం. సత్యమే వరమేశ్వరరూపాది. అందుచేక
మీరు నక్షార్చి మరువకండి. నన్ను విదిచినా బాధలేదు. నేను వెడకాము.
ఆఖరు సారిగా ఇటు పీడికమ్ములలో మీ చూపుని నిలపండి. మీ కొదు
కపునో కాదో తెలుస్తుంది. నరిగ్గా ఆ పమయానికి ఆ శరీరవాడి ఇలా
పలికింది.

‘మహారాణా ! ఈమె సి భార్య. పీఱు సి కుమారుడు. ఆమె
నిఃం చెప్పింది.’

ఆ మాటలు చిని దుష్యంతుడు

‘శభాసదులారా !

విశ్వాసు కదా ధర్మ దేవత వలుకులు.

ఈమె చెప్పిందంతా నిఃమే. కాని ముందుగా అంగికరిస్తే మీ
రంతా ఈ పుష్యాశీంను కంకిస్తారని ఇంతసేషు ఆగాము’

అని కొలువు చాలించి, శకుంతలా భరతులను దగ్గరగా తీసుకుని
అంతస్ఫురానికి వెళ్లి తన తల్లికి నమశ్శురించాడని, విషయం వివరించి,
అశ్రూదాలు ఓంధారు.

(భారతంలో మొదటి ప్రేమ కథ ఇది. సాశ్శం లేని ప్రేమ
శష్టార్చి కల్పిస్తుంది. నాడు ధర్మం రక్షించి ఉండకలోకి ఈ నాడి
ప్రేమ కథి ఇది ఉడా)

జాదం తగదు

(ఈ కథ ఆదివర్గంలో ఉంది.)

తన వలె కష్టాంపాంయిన మహామహాలు వరిక్తలో ఎవరయినా ఇన్నారా అని ధర్మరాజు అశుగగా ఖృష్ణదక్షమహాద్రీ చెపుతున్నాడు.

“ధర్మవందనా! సిహానికి నువ్వువదే కష్టం ఎంకలిదయ్యా! తమ్ములు నలుగురూ, సీభార్య సీదగ్గర ఇన్నారు. ఈ మనాంలోని మునులూ, యిములూ సీకు ధర్మాధ చేస్తూ, ఓదారుస్తూన్నారు.

ఈ మాత్రం కూడా లేతుండా శార్యుకు దూరమై ఎన్నో రాధయ పదిన నలమహిరా ఇన్నాడు. ఆయన కూడా జాదంలోనే రాజ్యం, నంవ దనూ కోఱాయి నానా యాతనలూ పడ్డాడు. ఆ కథ విషు.

శారణదేశంలో ఇండి అనేక రాజ్యాలలో నిషధదేశం ఒకటి. ఆ రాజ్యాన్ని వీరపేసుడనే రాజుకొడుకు నలుడు పారిస్తున్నాడు. ఈ నం మహారాజు సర్వపద్మం సంపన్నుడు, విద్యావంతుడు, రూపంలో మన్మథుడు. సత్కారంలో విద్యాంసులను పూచించే వాడు.

అయికి పాంచరాజవందనా! ఆయనతు కూడా సీలాసే జాదం అంటే మహా ప్రీతి. ఆ విక్కలో మంచి సేర్పు కూడా ఇంది. నరే! ఆ విషయం అలా ఇంచు.

ఆ రోజులలో విదర్శ రాజ్యాన్ని పారించే భీముడనే రాజకి దమ యుండి అనే పేరుగం కుమార్తె ఇందేది. ఆమెకు వదహరేట్టు నిండి నాటికి ఆమె గుణ, శీల, మందర రూపాలను గురించి దేశదేశాలలో చెప్పుటనే వారు.

పొధారణంగా అందం కం ఆదహారికి వివయం ఇందరు. కొండ శీలం ఇందరు. వివయమూ, శీలమూ లేని అందగ్త్రెము గురించి అందరూ ఆటిచోసుకుంటారే తప్ప మంచి మాట అఫరు.

అలా కాటుండా ఈ దమయంకి తన అందం కండి వివయ, గుణ, శీలాలు అందరి మెచ్చుమ్మా ఓండింది.

ఆలానే పదాదార, వద్దుడ రూపొలతు, సాహన వరాక్ర మూల
తోఱగా ఉన్న నలమహిమకి దమయంతి తగిన జల్లాలు కాగలదని దేశ
దేశాలు తిరిగి విద్యాంశులు అంటుండే వారు. ఈవార్త నఱ దమయంలు
రిష్టది చెచిని వదింది. ఛకరినాకరు చూచుకోటుండానే వారి మధ్య అము
రాగం అంటరించింది.

ఆలా ఉండగా, ఛకనాయ నలయ తన ఉద్యానవనంలో విషిరం
సాగించే నమయంలో ఆక్కాడ తిరిగే హంపలలో ఛక రాయంచ నలని
చేతికి చిక్కింది.

దాని అండాన్ని చూసి ఆనందించే నలనికో ఆ హంపః

‘మహిమా! మహ్వ నన్ను విధిచిపెడికి సేమ వివర్గదేశం వెళ్లి
ఆక్కాడ దమయంతికి సీ గుణ, రూప, సాహసాలు విపరించి ఆమెతు సీ
యందు అసురాగం కలిగేలా చేస్తాను’, అంది.

నలయ విధిచిపెళ్లాడు.

హంప తయలు దేరి వెళ్లి విదర్ఘ రాజు ఉద్యానవనంలో విష
రించే దమయంతిని నమినించి నలని గుణగజాలు కిర్తించింది.

ఆ మాటలు విని దమయంతి హంపను లాలించి ఇదే విధంగా నా
గురించి ఆ మహిమకి చెప్పవలనిందిగా ప్రార్థించింది.

హంప అలాగే అని వెళ్లి విషయమంతా నలనికి విశదం చేసింది.

తన తుమా త్రై వయను గమనించి విదర్ఘరాజు వ్యయంవరం వ్రక
చెందాడు.

ఆ స్వయంవరానికి దేశదేశాల రాజులకో పాటు దేవతలు కూడా
వహ్వారు. వారు వచ్చే దారిలో నలని చూసి, తమ వడ్డావ దమయంతి
దగ్గరకు రాయశారిగా వంపారు.

దేవతల అముగ్రహం వల్ల నలయ ఎవరికంణా వడకుండా వరాపరి
దమయంతి అంతఃపురంలో ఆమె ఎదుట నిరిదాడు.

ఆ సుందరాకారుని చూసి దమయంతి ఆక్కర్యంకో

‘ఆర్యా! దివ్యసుందరకారంతో ఈన్న మీరెవు? ఈ అంతః పురంలోకి చొఱటిగ రావదానికి వీయలేదేసి మీరెలా వచ్చారు?’ అంది.

వఱడు: కల్యాచీ! నేను ఇంద్ర, వరుణ, యమ, అగ్నిహంతులు వంపగా వారి అష్టగ్రహం వల్ల ఎవరి కంటటక ఇక్కడట దూరావచ్చాను. కేష స్వయంవరంలో నుప్పు ఈ వఱగురిలో ఒకరిని వరించారి.

దమయంతి: తమరెవరో చెప్పలేదు?

వఱడు: నాన్న వలు దంటాను. విషధ వ్రక్తవర్తిని.

దమయంతి పిగ్గతో, ఆనందంతో తలవంది -

‘మహారాజా! వా మనసైవ్యాదు మిమ్మె ప్రాణనాథునిగా వరించింది. ఆలాడు హంప చెప్పిన నాటిమంచి మిమ్మె అరాధిస్తున్నాను. ఈ స్వయంవరం మీ కోసమే ప్రకటించారు. మీరు నా శర్త. అలా ఇరగని నాయ మరణమే శరణ్యం’ అంది.

వరివరివిధాల దీవతల మవతను గురింది చెప్పి, వారిలో ఎవరినో ఒకరిని వరించడం ఉదితం అని వఱడు ఎంత లోభించినా అంగికరించలేదు దమయంతి. ‘దీవతా వమషంలోనే మిమ్మె వరస్తూను’ అంది.

వఱడు లిరిగి వచ్చి అంతా వివరించాడు.

దీవతలు ఆశీర్వాక మరునాదు స్వయంవర మండపానికి వఱని శేషంలో వచ్చి వారి వక్కనే టుర్పున్నారు.

గమయంతి స్వయంవర నఠలో అఱుగుపెట్టి ఒక్కక్కంసే ఘాస్తూ వఱని పచ్చిపించింది. అక్కడ అయిదుగురు తలమహారాజులు కనిపించగా

‘ఓ దివ్యపురుషురా! నేను ప్రేమించే వలనుమహా మీరో ఎవు? ’ అంది.

వారు వఱగురూ లేచి నిఱణ్యారు. వఱడు కదంలేదు.

ఖప్పాడు దమయంతి ఆ ఎఱగురికి వమష్టింది వఱని మేరలో పూర్ణమాం వేసింది.

దేవతలు వారిని దీవించి వెళ్లారు.

నలుడు శార్యావహితుడై తన రాజ్యానికి వద్దాడు.

వన్నెండు నంపత్తురాలు నుఱ వంతోషాలో నలదమయంతులు కిలివితం సాగిందారు. వారికి ఇంద్రసేనుడనే కుమారుడు, ఇంద్రసేన అనే కుమారై కలిగారు. వారు వక్కాని కీక్షణలో పెరుగుతున్నారు.

ఆ రోజులలో బొరుగు రాజయిన పుష్టిరుడు నలుని దగ్గరకు వచ్చి తనతో జాదం ఆడమన్నాడు.

ఖాదానికి, యుద్ధానికి ఆహ్వానం వస్తే తిరస్కరించరాదు అనే నియమం కల నలుడు అంగికరిందాడు.

జాదం ఆరంభమయింది. పుష్టిరుని మాయజాదంలో నలుడు ఒక్కాక్కా వందెం టిడిపోతున్నాడు.

టిడిన కోద్ది ఆవేశంతో వందెం పెంచుతున్నాడు. గెలిచిన ఆనం దంతో వందెం కాస్తున్నాడు పుష్టిరుడు. రోజులు గదుస్తున్నాయి. భర్త జాదంలో నర్యం టిడిపోతున్నట్టు తెలిసి దమయంతి తన బిఢ్ల లిద్దర్నీ ఒక రథం పీద పుట్టించికి వంపింది.

అన్ని నంపదలూ టిడిపోయిన నలానితో పుష్టిరుడు:

‘ఇంక సీ దగ్గర పైసా కాసులేదు. సీ శార్య జాంది. ఆమెను కూడా వందెం కాస్తావా?’ అహ్వాడు.

నలుడు ఛినపదనంతో కోట దాటి వద్దారు. దమయంతి కూడా అనుషరించింది.

కృతు నగరంలో జంతురాచరి రాజ్యం వితిచి వారు పెడుతున్నారు.

ప్రమాందరూ:

‘జాదం ఎంత వని చేసింది! ధర్మప్రభువయిన నంమహరాజుకి కూడా కష్టాయ తెల్పి పెట్టింది’, అని కంటసిరు పెళ్లారు.

నం దమయంకు లిద్దరూ తిరిగి తిరిగి ఆహారంకూడా దారకనిదోట మంరిసిరు తాగి కాలం గటుపేతున్నారు.

ఆలా ఉండగా ఒకసారు వారి వమీవంలో కొన్ని వత్తులు కని పించగా నలుడు వాటిని వట్టుకోవాలని ఉత్తరియం వాటిమీద విసిరాడు. అవి ఆ బట్టుకోవచే ఎగిరిపోయాయి. అప్పుడు భార్య పైట చెరగు వగం చించి తన ఉత్తరియం చేసుకున్నాడు.

కొంతదూరం నడిచి నాఱుగు దారులు కలిసే ఒక కూడలిలో నించి:

‘దమయంతి! ఇంతవరకు నాతో ఎన్నో కష్టాలు అనుభవించాముః ఇప్పుడు సీతు గ్రేయామార్గం బోధించాలని ఉంది.

ఇదిగో ఇటు దక్కింగా పెడికి అవంతి దేశం చేరుకాము. అయి సుంచి కొంచెం ముంచుకు పెడికి విచర్చ దేశం వస్తుంది’, అన్నాడు.

దమయంతి ఆ మాటలు విని కస్తురు విడిచి ‘నాథా! ఎందుకు చెపుకున్నారు నాట ఈ దారి? రాజ్యం బోయినా, సంవదలు బోయినా కష్టబట్ట బోయినా మిమ్మల్ని సేము విదవలేదు. మీతోనే కష్టమయినా, సుఖమయినా అనుభవించడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాను. ఎలా అయినా మీ దుఃఖాస్నా తగ్గించడానికి నేను మీతో ఉన్నాము. నన్ను వదలకండి’- అంది.

అప్పుడు నలుడు:

‘దమయంతి! భార్యకండి ఈ ప్రవంచంలో స్నేహితుడూ, ఆ త్రణంధువూ ఎవరూ లేదు. ఈ విషయం నే నెరుగుయసు. ఎగి సిమ్మ విడిలిపెడకానని ఎందుకుముకున్నాముః ఒక వేళ సీతు సేము దూరమయినా నా మతస్సు ఎప్పుడూ సీమీదనే ఉంటుంది. మన ప్రేమకు అంతరాయం ఉండదు’ అన్నాడు.

ఆలా మాట్లాడుకుండూ వారు ఒక ప్రతం చేరాడు. ఆ రాత్రి నిది స్తున్న వేళ దమయంతిని విదవలేక విదవలేక విడిలి వెళ్లబోయాడు నలుడు.

తెలతెలవారు తూండగా విద్రులేటన దమయంతి భర్తకోసం గోల గోలువ విలపిస్తూ ప్రతం విడిచి ఉరు దాడి అడవిదారి వట్టి వెదకడం అరంబించింది.

తిరుగుతూండగా ఓకిరాహుదు ఆమెషు చూసి మోహించి బలా
క్షురం చెయ్యుటోయి, ఆ వతివ్రత వేడిచూపులకు తట్టుకోలేక నేఱ
కూలాదు.

దొరికిన పంచుతిని, సీరుతాగి భర్తకోసం పిచ్చిదాసిలా తిరుగుతూ
చెడిదేశం చేరింది. అక్కడిజనులందరూ ఆమెషు పిచ్చిదాసిగా, తావించి
వెంటాదుతూంచేి, రాజభవనం సుంచి చూసిన రాజమాత తన దాసిని
పంచి దమయంతిని రాజభవనంలోకి రప్పించింది”.

దమయంతి రాజభవనంలోని అంతఃపురంలో మహారాణి నందాదేవి
దగ్గరకు రాగానే ఆవిడ ఆదరంతో కూర్చుండ ఛెట్టింది. వరిచారిక లందరిసి
దూరంగా వెళుమని:

‘అమ్మాయా! ఎవరింటి బిడ్డవమ్మా! సీభర్త ఎవరు? ఈ దశలో
ఎందుకున్నావు? అపంకారాయ లేకటోయినా, జాట్లు చిందర వందరగా
ఉన్నా, మాసిన లట్లలతో ఉన్నా సీలో దివ్యకోథ కనిపిస్తున్నది. నత్యం
చెప్పు తల్లి’; అని బుట్టగింపుగా అడిగింది.

దమయంతి విచారంతో!

‘మహారాణి! నేను ఎవరి బిడ్డనని చెప్పుము? ఆ కథ మరచి
బోయాను. ప్రస్తుతం ఏకాకిరి. సైరంగ్రహింపుతోనాతు ప్రవేశంఉంది.
రాజుంతః పురాతలో, నా సియమాలకు భంగం కలగనిచోట ఆ వృత్తిలో
ఉంటాను.

పాభర్త గుడ, శీల రూపవంతుదు. కానీ, అన్యాయంగా జరిగిన
జూదంలో అస్త్రికోఱోయి ఆడవులపాలయాము. ఆయన నమ్మ ఒక
స్త్రంలో ఒంటరిగా విడిచిపెళ్ళాడు. ఆయనకోసం తిరుగుతూ తిరుగుతూ
యిలా వద్దాను. మీరు నా సియమాలకు అంగికరిస్తే యిక్కడి
ఉంటాను’, అంది.

అంగికరించింది మహారాణి.

తన కొమూరైను పిరిచి మహారాణి అన్ని విషయాలూ చెప్పి,
'తుపెను కంటికి రెప్పవలె ఘూనుకోవాలి' అంది. ఆ విధంగా దమ
యంతి వారి అంతఃపురంలో కాలం గటుపుతున్నది.

ఆ రాత్రి ప్రతంలో రయిలుదేరిన నలుడు ఒక మహిరణ్యంతో సాగుతూండగా అక్కడ దావానలం వ్యాపించి మంటలు లేదాయి.

ఆ మంటలలో నుండి ఆ త్రసాదం విరిపించింది. దీన జన రక్షణ దీక్షకల నలుడు అటునదువగా -

‘ఓ పుచ్చాత్ముఽా! ఇఱురా! నేను నాగకాతి కర్మాంఘకుడు. నారదులవారి శాపంపల్లి యిక్కడ క్రిల్లా వడి ఈన్నాము. సీరద్వనంతో నాకు శాపం బోటుందని ఆయనే అన్నారు. నన్ను ఈ మంటల నుండి కాపాడికి సీకు మేచు చేస్తాను’ అని కర్మాంఘకు వఱకగా నలుడు వానిని యావలటు తెచ్చి వదిలాడు.

అప్పుడు కర్మాంఘకుడు :

‘అర్యా! మీరు వచి అధుగులు వేయింది. మీకు తథం కలగుతుంది’, అన్నాడు.

నలుడు వదో అధుగు వేయ్యగానే కర్మాంఘకు నలుని కాటు వేశాడు. ఆ ప్రవిషం ఎక్కుగానే నలుడు నల్లని మరుగుళ్ళ వారయాడు.

నలుడు తెల్లిలోయిమాడగా, కర్మాంఘకుడు :

మహిరాశా! భాధవదట. ప్రస్తుతం నన్ను కలిపురుషుడు బాధిస్తున్నాడు. నా విషంతో వాడు మాయతూంహాడు. అంతవరకూ సీరూపం ఎవరకి తెలియకుండా రఘుప్యంగా గడఫడానికి నేను కాటువేశాను. ఇది మొదలు సీ పేరు బాహుపుడు.

ఇప్పుడు మహ్య అయోధ్యకుచేఖి ఆ రాజు బుతువర్ణుని కొలువులో చేరు. ఆయనటు జూదం అంపి చేచ్చి. ఆయన దగ్గర ఆ విద్య గ్రహించా ఎంటే సీకు తెలిసిన అక్కహృదయం ఆయనకు పేర్చారి. దానితో మిగిలిన కార్యాలు వక్కుండడాయి.

సీకు సీ రూపం ఎప్పుడు కావాలంబి అప్పుడు నన్ను వృరింపు, అని చెప్పి మాయముయ్యాడు.

బాహుక రూపంతో నలుడు అయోధ్య చేరి, రాజు దర్శించి, తనకు అక్కహర్షం తెలుసువనీ, ద్వ్యాతంకూడా వచ్చువనీ, వంట చెయ్యకంతో మంది అపురుషం ఈన్నదని తెచ్చగా, ఆ మహిరాశా వానిని తన అక్కపొలుడుగా దియమించాడు.

ఆలా కాలం గదుపుతున్నాడు నలాడు, సిత్కుం రాజు వేళల దమ యంతినే నృరించు కుంటూ.

తన శుమారై దమయంతి, అల్లాడు నలమహారాజు అరక్కుం పాలయారని విన్నె విదర్ఘరాజు విచారంతో తన నగరంలోని వివ్రవరు లను రావించి:

‘వేదవిదులారా! మిరు దేశ దేశాలు తిరుగుతూ అనేక నగరాలు చూస్తుంటారు. ఎక్కుచయినా నా కుమారై, ఆమె భర్త కనిపిస్తే ఆ వార్త నాట ఆపదించండి. అందుకు ప్రత్యుషకారంగా మీకు అగ్రహిరం యచ్చి వందం గోవులు సమర్పిస్తాను’, అన్నాడు.

వారందరూ తమ పర్యాటనలో నలదమయంతుల జాడ తెలును కోవదారికి ప్రయత్నాలు ఆరంభించారు.

వారిలో సుదేవుడనే విద్యాంసుడు చేది రాజ్యంచేరి, రాజు యింట రుథకార్యం జరిగి వేళ అక్కడ ఉన్న నారీమణిలమధ్య దమయంతిని గుర్తువ్చ్ఛాడు.

పతి వియోగంతో, అరణ్య యూక్రతల క్లైశాలతో కృశించిన దమ యంతి రాహు గ్రస్తమయిన వంద్రలింబంలా, ఎండకు వాడిబోయిన శామరహావులా కనిపించింది.

సెమ్ముదిగా వీలుచూసి ఆమెను ఏకాంతములో కలిసి, తనకథ చెప్పాడు నుదేవుడు.

దమయంతి మాట్లాడకుండా బొఱ బొఱ కస్తింరు విడిచింది. అది చూసి రాజకుమారి సునంద ఆ విషయం తన కల్గితో చెప్పింది.

రాజమాత ఆ విప్రునిచేం వివరా ఉండింది.

ఆయన సంగతులస్తే చెప్పి:

‘మహారాజీ! మాకారా! ఈ అమ్మాయి కనుబొములమధ్య తిలకం వలె ఒక పుట్టుమచ్చ ఉంది. అదిచూసి నేను గుర్తువ్చ్ఛాను’ అనగా రాజు మాత దమయంతిని దగ్గరగా తీసుకుని!

బిడ్డా! మీ అమ్మా నేను ఆక్కు-చెల్లిత్తుం. సీటు ఎంతకి దురవస్థ ప్రశ్నిందమ్మా! అని విధారించింది.

కొంతసేవయాక దమయంతి:

‘ఏనీళు! ఇంతకాలం నే నెవరో తెలియకబోయించా ఎంతో ఆదరంగా చూకావు. ఇప్పుడు నమ్మ ఈ వివ్యాంసుని పెంట మా పుట్టింటికి వంపు. ఆక్కుడ శా బిడ్డ లిడ్డరూ ఉన్నారు. వారిని చూసుకుని కొంత ఆశ్చర్యం పొందుతాము’ అంది.

మరునాడే దమయంతి పుట్టింటికి చేరింది. తల్లిదంట్రులు ఎంతో ఆనందింపారు. కన్న బిడ్డలు తల్లిని కొగిలించుకుని నంతోచంతో కంటసిరు పెట్టారు.

దమయంతి బిడ్డలిడ్డరిని దగ్గరగా తీసుకురి ముద్దాచి, చెమ్మురువిచ్చి, కస్మిరు తుడిచి, బుజ్జగించింది.

ఆ రాత్రి గడిచింది. తెల్లువారింది. మరుచామ దమయంతి తల్లికి తన భర్తను ఆన్యేషించే వ్రయత్తుం సాగించమంది.

ఆ వనికి ఈయులుదేరే వివ్యాంసులందరినీ రావింది దమయంతి:

‘పుణ్య పురుషులారా! మీరు వెళ్లిన ప్రతి రాజవరథలోనూ యా వందేకం వినిపించి, అందరినీ వరిష్టగాచూచి, యాది విశగానే ఎవరు వరిస్తారో వారిని గురించి వివరాలు తెలుసుకు రంచి.

హాదరి అయిన ఓ ప్రాచీక్యరా! వకిసేవకి అంకిత మయిన శార్యము నిద్రలో ఉంటగా విడిచి, ఆమె చీర చెరగు కట్టుకు వెళ్లావు. నాచి నుంచి ఆమె ఆదే దశలో నిన్నె పూరిష్టా కృషిష్టువున్నది. కనికరంతో ఆమెకు సీ దర్శనభాగ్యం ఆముగ్రహించు’

అని దమయంతి వినిపించిన వందేకంతో వెళ్లిన వారిలో అందరూ ఏ శమాబారం లేకుండానే వచ్చారు.

వాంలో మదేషునే వివ్రవరుకు దమయంతి దగ్గరకువచ్చి:

‘అమ్మా! దీక దీకాలు తిరిగి నేను అయ్యాధ్వరో బుతువర్తుని ఆస్తానంలో సి సందేశం వినిపించాను. ఆ సథలో ఎవ్వరూ జవాబివ్యాలేదు. కని, పథదాడి పద్మాక, దారిలో ఒక పురుషు (ఆ మహారాజుగారి అక్షపాంటు, బొముకుడని ఆయన పేరు) నేను వలికిన మాటలకు జవాబిచ్చాడు’ అని చెప్పాడు.

ఒక రథం విదర్పు నగర పరిపద్మలలో వ్రవేశిస్తున్నది. ఆ వేగానికి భూమి కంపిస్తున్నది. రాతికోట గోదలు ఉగివలాదుతున్నాయి. అంత దూరంమంచి అంతఃపురానికి వినబడింది రథ వక్ర నేమిధ్వని.

దమయంతి గుండి పుటించింది. ‘సందేహం లేదు, అది నఱిని సారథ్యమే. అంత వేగంగా మరెవరూ రథాన్ని నడవలేదు,’ అని నిక్కయించింది.

ఆ ధ్వనికి విదర్పులోని గుప్రాయా, ఏనుగులూ గజ గజ లాడి ఆకశంలోకి తంతె త్రి చూశాయి భయంగా.

రథం కోటలోని మర్యాద ప్రాకారానికి రాగానే ఆ వార్త విని విదంగు రాజు మర్యాదగా ఎదురువచ్చి బుతువర్తునికి స్వాగతం పరికి, అంటి మర్యాదలు నడిపాడు.

నగరంలో ఎక్కుడా స్వయంవర సన్నాహిలు కాని, ఆ ప్రముఖులు కాని కనిపించక బుతువర్తులు తెల్లిలోయాడు. ఇలా వ్యయంవర వార్త తనకు ఎందుకు వంపారో తెలియలేదు.

బుతువర్తులు ఎందుకు వచ్చాడో విదర్పు రాజుకు తెలియలేదు.

‘మిక్ర ధర్మంగా వచ్చానన్నా’ డాయన.

‘సంతోషం’ అన్న దీయన.

దమయంతి శన చెలిక త్రైను వీలిది:

‘కేసిః ఆ రథం మీద వచ్చిన రొడ్డి వేషుల కురుపివున్నాడి ఆయన ఎవరో ఆయన కథ ఏవిలో వివరంగా తెలుసుకురా’ అని నంపింది.

ఆమె నెమ్ముదిగా రథం దగ్గరకు వెళ్లి బాహుతుని చేరి కుటం ప్రవ్యాపి సంభాషణ మొదలుపెట్టి, సేకరించిన సమాధారంకో దము యంతి దగ్గరకు వచ్చిపోవాలి.

‘అమ్మా! ఆ రథం మీద వచ్చిన కురూపి బుటువర్తులపారి సారథి. మనం వంపిన శ్రావ్యాంగాని వండిశం విని ఏ సమాధానం యిఱ్చాడో అపే మాటలు చెప్పి వింపించాడమ్మా’ అంది.

దమయంతికి అర్థమయింది ఆ వ్యక్తి నఱజీ అని. అయికి ఈ వికార రూపం ఏవిదో అర్థంకాక, మరోసారి దూకికను వంపి, వాని చర్యలస్త్రీ వసిగట్టి రమ్మంది.

వెళ్లిన దూకిక తిరిగి వచ్చి:

‘అమ్మా! అంతా అద్భుతంగా ఇన్నదమ్మా!

మన కోటమంచి వారికి అస్త్రి వందని వద్దాటాల వంపించారు. అక్కడ వంటకాలలో సీతులేతు, సిప్పులేదు. బాహుతుడు ఒక్కసారి అక్కయున్న శాఖ కుండలలోకి చూరగానే అవి సీతిలో సించాయి. రెండు గడ్డి పరకలు తీసి సూర్యుని కెదురుగా ఉంచారు. అవి మర్మదడం ఆరం బించాయి. శ్రీకాలలో వంట ఫూర్తి అయింది.

ఆ వరివరాలలోని మన లక్షణిమంహాలలో వికసించిన పువ్వులు తీసి ఆయన నలిపి పొరేశాడు. ఆ చెతులలో అంత సరిగినా అవి వారి పొతుండూ అవ్యాది రేపులు విచ్చిన వానన లీపుతున్నాయి.

అలా దూకిక చెపుతూండి దమయంతి విక్ష్యాపం మరింత తెరిగి, ఆయన వంచిన వద్దాటాల తీసుకు రమ్మని చెప్పింది. తెచ్చిన వంట కాల రుచిని ఒట్టి ఆది నఱని తేచి వంటయే అని గ్రహించింది.

తన బిడ్డ లిడ్డరినీ యిచ్చి దూకికను నఱని దగ్గరకు వంపింది.

శారిని చూస్తూనే దగ్గరకు తీసుతుని బాహుతుకు గోలు గోలన వింపించాడు.

అనుమతి కొన్నాడు యింది కొన్నాడు ముద్దుగా ఉండి వారసి, వీంపి దూర గానే వారు గుర్తు వచ్చి విచారించా వసి అమ్మాడు.

ఈ కబురు విన్న దమయంతికి నందేహం పూర్తిగా తీరింది.
తల్లి దగ్గరకు వెళ్లి :

‘ఆమ్మా ! ఆయునను అంతసురానికి రష్ణించి అను విషయం
టెలుపుకోవాలి’ అంది.

అవిద మహారాజుకో సంవ్రదించి బాహుటుని రష్ణించింది.

దమయంతిని చూస్తూనే బాహుటు కంటసీరు పెట్టాడు. దుఃఖం
ఛాంగిపొర్లింది. దమయంతి కూడా అదే దశలో వడింది కొంతసేపు
యిద్దరూ దుఃఖించారు.

దమయంతి దుఃఖాన్ని దిగ్విమింగుతూ :

‘బాహుకా ! పొరారణ్యంలో భార్యను విడిచి వెళ్లిన పురుషుని
ఎక్కుడయినా చూకావా : ఆమె ఎ ఆవరాధం చేసిందని అలా విడిచి
పెళ్లాడో కముక్కున్నావా : దేవతలను కూడా తిరస్కరించి అనురాగంతో
వరించి, సంతానవకిని అయిన నన్ను అలా ఒంటరిగా వదలి వెళ్డం
స్వయమసీ భావించాడా ఆయన : ధర్మార్థ కామాలు మూడూ కలిసి
సాగించి, ఆమలవిష్టాం ఆని ఆగ్ని సాక్షిగా వివాహం చేసుకున్న నన్ను
విడవడం ధర్మమా ? ’

అని అయిగుతూందే బాహుటుని కన్నుం వెంట అశ్రుధారలు
కురికాయి.

‘ఓ మహాసాధ్యి ! యింకా సీ మాటల తూలాలో నన్ను వేధించక.

మనకు కలిగిన కై శాలస్నీ కలిపురుషుని వగవల్ల వచ్చినవి. ఇప్ప
టికి వాడు నన్ను విడిచాడు. కముక యిక్కుడకు రాగలిగాను.

అమురాగంతో ఆనందమయ జీవితం గడిపిన నారీమడి వరపు
షుని వివాహ మూడుకుండరి ఉపాంచలేకపోయాడు. మీ నాన్నగారు సీ
ద్వితీయ వ్యయంవరం వ్రకటించడం వల్ల మా మహారాజును తీసుకు
వచ్చాను’ అని రోదించాడు.

అన్నుడు దమయంతి :

‘నన్న శంకించకండి. మీ శాద కలిపిట్టారికి నేనే ఆ నందిఁం వంపాను. నగరంలో స్వయంవర వన్నాహలు మీకు కనట్టాయా? మా నాన్న గారికి ఈడా మీ రెందుతు వచ్చారో తెలిదు. మీరు ఈవ్వ ఇంత దూరం రథాన్ని ఒక్కరోజులో నడవగలవారు లేరని ఎరుగుదును. శా ఈహ నిఃష్టమయింది’ అంది.

బాహుకుడు కర్క్కెటకుని స్వరించాడు. అంతే! బాహుకుడు నలు దుగా సుంవర దూపంతో సాణ్ణక్కరించాడు. నలదమయింతులు ఇద్దరూ షికరి నాకరు గాఢంగా ఆలింగనం తేసుకున్నారు.

వాడిబోకున్న నారు మధికి తొలకరి చినుకులు వదినట్లు వారి దుఃఖర హృదయాలు ఆనంద గగనంలో విపూరించాయి. మరునారు తెలతెల వారుతూండగా నలదమయింతులు ఆళ్యంగన స్నానంచేసి నూతన వస్త్రాలు ధరించి మహారాజును నమిషించి నమస్కరించారు.

ఆయన వరమ సంతోషంతో వారిని ఆశీర్వదించి నగరంలో ఉత్సవాలు జరిపించారు.

తన సేవకుడుగా ఉన్న బాహుకుడు వలడని తెలియగానే బుకు ఎర్రుడు వచ్చి క్షమార్పణ కోరాడు. ఆనంతరం వారివద్ద సేఱవ శీనుకుని వెళ్చాడు.

నలదమయింతులు కొంతకాలం ఇక్కడి సుఖబోగాల అసుం వించారు

అప్పుడోకనాడు నఱాడు:

‘నే నిప్పుడు పుష్టురుని టిడింతగఁ ద్వారా రఘప్యాల సేర్చు కున్నాను. వెట్టి వాడితో ఆది, టిడించి మన రాజ్యం వంపాదించి వస్తాము’ అని వెట్టి పుష్టురుని జాదానికి పిలిచాడు. పుష్టురుడు వరమ వంతోషంతో జాదానికి దిగి వర్యమూ టిడిబోయి నలగిని పొచాంమీద వచ్చాడు.

వలఁ వానిని క్షమించి:

‘సీ రాజ్యానికి మమ్ముబో’ అన్నాడు.

ఆనంతరం దమయంకిసీ, మిద్దంహూ ఉప్పించి ర్షుమార్థ వర్య పొంపం పొగించి వర్య ప్రశారంజఙడవే పేరు వంపాదించాడు.

అని పూర్వందేయుడు కథ ముగిష్టు :

దర్శనందనా : విన్నావుకద్మా :

ఆయన ఎన్ని క్లైశాబ వడినా ధర్మమార్గం విదవక నత్యం తన్నక వడిచి
సందువల్ల సుఖంగా శీచించి, కిర్తి నంపాదించాడు అన్నాడు.

గురుసేవ పత్నపితం ఇమంది.

(ఇది ఆదివర్యంలోకథ. గురుసేవ ఎంత అవసరమో, దాని చరితం ఎంతటో గొంపారి.)

ఆ రోజుంలో ఛకానాక గురుకులంలో పైలుకు అనే పీఱగల ఉపాధ్యాయు దుండేవారు. ఆయువ దగ్గర ఎందరో విద్యార్థ్యానంచేసేవారు.

ఆ రోజుంలో గురుకులాంటి చదువుకోవడానికి వచ్చే విద్యార్థులు ఆ ఆక్రమంలోనే ఉండారి. వారికి అన్న వస్త్రాలిచ్చి చదువు చెప్పించే కొరం రాజు మీద ఉండేది. నిరంతరం గురు సర్షిధానంలో ఆయున సేవచేస్తూ వినయు విధియుతంతో విద్యనేర్చుకుసేవారు. గురువుగారు కూడా వారిని తన బిద్దులుగా చూసుకుని ఎవరికి ఏ విద్యయందు అలికుచి ఉన్నదో గ్రహించి ఆ విద్యనే సేరేవారు. తనకు కావలసిన విద్యనేర్పి గల గురువును అన్యేషిస్తూ విద్యార్థికింగివారు. అటీ ఆశాతి గురుకులాలు.

అయివంది గురుకులంలో పైలునివద్ద ఉదంకుడని శిష్యులుండి వారు. ఈ ఉదంకుడు విద్యశ్శార్తిచేసుకుని పంపుడాయం ప్రశారం గురువుగారి దగ్గర సెంచుతినుకునే ముందు, చేతులు కట్టుకు నిఱిది, తలవంచి:

‘అచార్య! గురువుక్కిం ఏమివ్యాలో ఆట్టాపించండి’, అన్నాడు
అవ్వుడు పైలుకు చిరువవ్యవచ్చి, ఆశీర్వదించి:

‘సాయునా! సీ పంచి శిష్యుడు దొరకదం మా అచ్చిష్టం. గురు దక్కిం ఏమి అవసరం లేదు,’ అన్నాడు.

ఉదంకుడు ఆలాగే నిఱిది:

‘అచార్య! గురువుక్కిం ఇవ్వకుండా వెళ్ళడం న్యాయయంకాదు. కమక మీరు ఆట్టాపించండి’, అన్నాడు.

వారి వట్టపం, దర్శించించాలి వంతోషంతో:

‘నాయనా! ఇంకొంగా మహ్య చేసిన పేవశు మించిన గురు ద్వింది లేదు. అయినా మహ్య తప్పదండున్నావు కనుక ఆక్రమంలోకి వెళ్లి అమృగారు ఏం కోరుకుంటారో అడుగు’, అన్నాడు పైలాడు.

ఉదంతుడు లోపలకు వెళ్లి గురువుగారిభార్యకు నమస్కారించి విషయం చెప్పాడు.

అప్పుడావిడి:

‘నాయనా! మీ గురువుగారి దగ్గర శింఘుడనే రాజు విద్యనేర్చు కున్నాడు. ఆ రాజుభార్య ధరించే టుండలాలు నాకు తెచ్చిపెట్టు’, అంది.

ఉదంతుడు పరమాసందంతో బయలుదేర ఉండగా ఆవిడి పిరిచి:

‘నాయనా! ఇంక నాటుగు రోషాలలో నేఱు ఒక ప్రతం చెయ్యు లోతున్నాను. అప్పుడికి అవి తీసుకురావాలి’, అంది.

‘చిత్తం, తల్లి’ అని ఉదంతుడు బయలుదేరాడు.

కొంత దూరం విశ్వేషరికి ఎదురుగా ఒక మహావృషథంమీద ఒక నాక పురుషుడు అట్టుగా వచ్చి!

‘ఈ గోమయం భక్తించివెళ్లు. అమమానింపతు. దీన్ని మీ గురువుగారు కూడా భక్తించారు’, అనగానే ఉదంతుడు మాట్లాడకుండా అది తిని, త్వరగా రాజుగారించికి వెళ్లాడు.

మహారాజు చిరునవ్యతికో ఆహ్వానించి, అతని సమాచారం అడిగి: ‘మీ రాకవల్ల మా జన్మ ధన్యమయింది. ఈరకరారు మహాతులు! ఏ పసిమీద వద్దారో చెవుండి’, అనగా గురువత్తికోరిక వివరించాడు.

మహారాజు వినయంగా:

‘ఓ విద్యాంసుడా! మీరు ఏదికోరినా ఇవ్వవలసిందే. ఇవ్వుటు మిరు న్నెయంగా అంతఃపురానికి వెళ్లి మహారాజీని ఆడగుండి. ఆవిడ నంతోచంగా ఇస్తుండి’, అన్నాడు.

ఉదంతుడు క్రూరలలో అంతిపురికిపోయి తిరిగివచ్చి:

‘రాజు! మీరు విద్యాంసులతో పంపోలాడుతా రమకో లేదు. మహారాజీ అంతఃపురంలో లేదు’, అన్నాడు.

రాజు: ఈ మహాత్మా! క్షమిందాలి. అవచ్ఛిన్మతు నా భార్య తనటదు. మీ వందివారు ఆశచిగా ఉన్నారనీ అనలేను.

ఉదంకుసు: గుర్తుకు వచ్చింది మహాత్మా! నేను వచ్చేడారిలో ఆ బొరపొటు జరిగింది. వ్రయాడపు తొందరలో నేను కాళ్ళు, చేతులూ, ముఖం కదగుండా ఆవమిందాను. ఇలాచెప్పి అప్పాడి కప్పుడు అన్ని ముగించి అంతఃపురానికి వెళ్లి ఎదురుగా వినయంతో నిరిచిన రాణికి తన రాకు కారణం చెప్పాడు.

రాణి: విద్యాంసుల కోంక కీర్పురం మా విధి. ఇవిగో రత్న కుండలాలు తీసుకోండి. ఒకమాట. ఈ కుండలాలు దొంగిరించాలని చిర కాలంగా తక్కుకు వెచి ఉన్నాడు. అది కనిపెట్టుకుంటూ వెళ్లండి.

ఉదంకుడు అవి తీసుకుని వక వక వస్తున్నాడు. కొంక దూరం వచ్చేసరకి దారిచెంట మునలి లివ్పగాడు వారిని చెన్నంటి వస్తున్నాడు.

ఉదంకుడు సాయంకాలానికి ఒక చెరువు దగ్గరటచేరి, కుండలాలు ఒట్టున పెట్టి సంధ్యావందనం ఆచంలించగా ఆ బొంగ వాటిని అవహాంబి పొరిపోయాడు.

ఉదంకుడు తిరిగి మాసేనరికి ఆ దొంగవాడు పాములామారి ఒక బిలంలో దూరాడు. దాన్ని తవ్వడానికి ఉదంకుడు క్రమవదుకూంటి దేవీమ్రుదు వ్రాయుధంతో ఆ బిలాన్ని చిచాలం చేశాడు.

దానిగుండా పోయి పోయి ఉదంకుడు నాగరోకానికిపోయి ఆనేక విధాల ప్రార్థనలు చేపినా తక్కుకు కనిపించలేదు.

కసపించకరోగా ఎదురుగా ఇష్టర్యు ప్రీతి కూర్చుని తెలుపు నఱపు దారాలతో వప్పుం నేపున్నాడు.

నేత వ్రకాన్ని ఆదుగురు తిప్పుతున్నాడు. దానికి వస్తేందు ఆకుల ఉన్నాయి. ఎదురుగా ఆక్యంమీద ఒక పురుషుడు కనిపించాడు. అందరినీ స్తుతించగా ఆ పురుషుడు ప్రవన్నవదనంతో - ‘వరం కోరుకో’ అన్నాడు.

ఉదంకుడు: నాగరోకమంతా నా వంటలో ఉంచాలి.

‘అయితే ఈ గుర్తుం చెవిలో గద్దిగా ఉదు’ అన్నాడా పురుషుడు.

ఉదంతుడు ఉదగానాగలోకంనిండా అగ్నిశ్వాపలు వ్యాపించాయి. ఆ మంటంతు కాళలేక తక్కుతుపువ్వి కుండలాలు పమర్చించి పాదాలమీద పడ్డాడు.

ఆప్సాధికే కాలాశికం కావస్తున్నది. ‘గురువత్తిన్న ప్రత పమయానికి ఎలాచేరడం?’ అని విచారిస్తుండగా ఆ పురుషుడు తన గుర్రంయిచ్చి అదృశ్యం ఆయ్యాడు.

మరుష్టంలో ఉదంతుడు గురువుగారి ఆక్రమం దగ్గర దిగాడు. గుర్రం మాయమయ్యాంది.

అప్పాధికి గురువుగారిభార్య అభ్యంగస్నానంచేసి ప్రతాసికి సన్నద్దు రాంపు తున్నది.

ఉదంతుడు ఆవిడ పాదాలతు నమస్కరించి, కుండలాలు అర్పించి, ఆశీర్వాదం హింది, గురువుగారి దగ్గరకు వచ్చాడు.

ఇంక ఆలస్యం ఎందుకయింది: అని గురువుగారు అశుగగా జరిగిన విషయాలన్నిటి వివరించి వాడి అంతరాళం తోథించమని కోరాడు.

‘నాయనా! సీకు ఎదురువడిన పురుషుడు దేవేంద్రుడు. ఆ వృవశం ఆయన ఇరావతం. ఆ గోమయం అమృతం. అది భక్తించక పోతే నువ్వు నాగలోకంలో కీచించవు.

నాగలోకంలో ప్రీతిముఖ చూకావే, వారు ధాత-విధాతలు.

సయిపు తెలుపు దారాలు రాత్రింబవులు. చక్రాన్నికిప్పే ఆరుగురూ బుటువులు. వన్నెండాటులూ మాసాలు. ఆ చక్రం నంపత్తర రూప మయిన కాలచక్రం.

అక్కడ కనిపించిన పురుషుడు దేవేంద్రుడు. ఆ గుర్రం అగ్ని హోట్రుడు.

ఇదంతా ఎందుకు జరిగిందంటే ఇంద్రుడు నాట ప్రాణమిత్రుడు. ముఖ్య నా శిష్యుడను కనక సీకు అపాయం జరగటుండా కాపాదాడు. సీ వలె వినయ విధియతంతో, గురుతుప్రూపవేసి వివ్యసేర్పునే వారిని ఎవ్వుడూ దేవతలు కాపాదుకారు. ఇకమువ్వు మీ ఇంటికి వెళు. సీకు ‘పర్వతరూలూ కటుగుగాక’, అని గురువుగారు ఆశీర్వాదించాడు.

కులంకాదు గుణం ప్రధానం

(ఇది ఆరణ్యపర్యంతో మార్గందేయ మహాముఖి చెంగు కథ. దీప్మింట్, కుల వర్గ వివేషాలు ఉచ్చాచి నాగరక నమాంజలి బలిషంతగా ప్రాచీన కాంంగో ఉండేవి కాపీ, మంచి విషయం ఎవరి దగ్గర ఉన్న గ్రూపమయినచేపని తెలుసు కొరాలి.)

కులం కారణంగా ఉన్నత ప్రాణాలు, మర్యాదలు యివ్వడం ఈ నాడు ఏరిగినంతగా భారతాలం నాడు లేనిలీదు. గుణం ప్రధానంగా మరిషిని మర్యాద చేయడం అందరూ ఎక్కిగండి. అటుపండి అంకం యాది.

ఒకానొక గ్రామానికి సమీవునో ఒక వనం. ఆ వనంలో ప్రశాంత ప్రదేశం. ఆక్కడా చిన్ననది. ఆ నది ఒర్దునే వక్కని సిద్ధిచేస్తే పెళ్ళ చెట్లు. ఆ చెట్లు క్రింద కూర్చుని ఒక విప్రయ తవన్మి చేసుకుంటూ, మధ్యహ్నాం కాగానే గ్రామంలోకి వెళ్లి రిక్షానం చేసి కీర్తిం గటుపు తున్నాడు.

అలా తవన్మి చేసుకునే రోజుంలో ...

ఒకనాడు —

ఆయన రిక్షాటను తేచే పమయంలో చెట్లుమీది కొంగ రెష్ట్ వేసింది. అది ఆయన మీద వడింది.

అంతకో ఆధునకు దాలా కోపం వల్పింది. అంతిః కన్నులు ఎగ్రశీషి వై కి చూశాడు.

చూపిన మరుళ్ళణంలో ఆ కొంగ మాది వడిరోయింది.

ఆయన యథాప్రకారం గ్రామంలో రిక్షయవిశ్ి, ఒక యింటి గుమ్మంలో నిలండిః ‘భవతి : రిక్షం దేహి’, అన్నాడు.

“మాట తెలిని వడగావే యింద్రోని గృహంక్రిం ఆయనకు డి శేవదానికి వంటయింది వయిషు నధిచింది.

ఆదే నమయూనికి ఆమె భర్త దూర ప్రయాణం వేసి యిందికి వచ్చాడు.

భర్తము చూడగానే ఆమె వల్లని సీదితో ఆయన పొదాలు కడిగి, విషన క్రదతో కొంకసేషు విసిరి, భోషనం చెయ్యాలి, వరుండాక, లిక్క తిసుటిని వీథిలోకి వచ్చింది.

అక్కడ సిలబద్ధ ముని కోవంగా చూడాడు. అవ్యాదామే :

‘స్వామి! మీ కోపానికి మాడిపోయే కొంగసుకాము. భర్తను సేవించిన అనంతరమే మరెవరి విషయముయా చూసుకుండాను. వఱి సేవను ఖించిన వరమార్ఘం వేరే లేదు, నాకు’

అని సిలబద్ధింది.

అవ్యాదా ముని తెల్లటోయి :

‘అమ్మా! ఎక్కడో, అదవిలో జరిగిన నా కథ సీతు ఎలా తెలిసింది? నాకు శ్వాసటోధ చెయ్యాల్స్తి’, అని ప్రార్థించాడు.

గృహిది : ‘ముసీశ్వరా! ఇక్కడకు కొద్ది దూరంలో మిథిలానగరం ఉంది. అక్కడ ఒక బోయివాడు మాంస విక్రయం చేసి జీవితం గడుపుతున్నాడు. వానిపేరు ధర్మవ్యాధుడు. ఆయన మీకు నర్వవిషయాలూ టోధిస్తాడు, వెళ్లంది’, అంది. ఆయన బయలదేరి నడిచి నడిచి మిథిలా నగరం చేరాడు.

నగరంలో అడుగు పెడుతూనే ధర్మవ్యాధుని సివాశం గుర్తించి అడిగి, తెలుసుకుని ఆప్రాంతానికి చేరాడు.

అక్కడ రకరకాల జంతువుల మాంసాలు చూసి దూరంగా సిలబద్ధాడు.

వచ్చిన మునిని అంత దూరంలో చూసి ధర్మవ్యాధుడు ఎదురుగా వెళ్లి నమస్కారం చేసి:

‘అర్యా!’ ప్రవామాలు. మిమ్ము వా దగ్గరకు వంపిన వఱిప్రశాశరోమతి మైమంగా ఇవ్వాడా! అని అడిగాడు.

వచ్చిన మునికి మతిలోకింది.

‘ఆక్కడ ఆ యిల్లాలు కొంగ వివచం చెప్పింది. ఈ ధర్మ వ్యాధుడు ఆ ప్రతివత క్షేమం అభిగాయ. ఇంతకంఠగా తనస్నే చేసినా ఏ క్రితి సాధించ లేకపోయాము.

అవిడ పతివ్రత కమక ఆ ప్రత దీప్తిలో దూరదృష్టి నచ్చి ఉండ. వచ్చు.

జంతువుల మాంపం అమ్ముకునే ఈ కనాయి వారికి ఇంత క్రితి ఎలా వచ్చింది’ అని ఆలోచనలో వద్దాయ.

అది గ్రహించి ధర్మవ్యాధుడు:

‘స్వామీ! ఈ మాంపుల వాపన మీరు భరించలేరు. రండి మాయిందికి వెరదాం. నాకు యింతది క్రితి ఎలా వచ్చిందని ఆలోచిస్తున్నారు కదూ! ప్రక్యాక్షంగా మీమ చూపిస్తాను’

అని వినయంగా యిందికి తిసుటివెళ్లాయ. వెయతునే వారిల్లో మంచంమీద వమటన్ను, ముపలి తండ్రి పాదాలకు నమస్కరించి, ఆయన యోగ క్షేమాలు విదారించి, లోవం గదవలో ఉన్న తల్లి నమస్కరించి, అవిడకు సేవచేసి:

‘స్వామీ! ఇదే సేమ చేసేవి. మనం ఎన్ని ప్రతాలు చేసినా, పూజలు జరిపినా, తల్లి రంధ్రులను సేవించుకోపోకి ప్రయోజనం లేదు.

కామ్మిది మాసాలు గర్మంలో మనలమ భరించి, ప్రపంచేదనవది, మనకు జన్మనిచ్చి, నాలుగైదు పంచక్కరాం వయసు వచ్చే వరకూ మన ఆలోగ్యం కోసం ఆ తల్లి ఎన్నో అవష్టాలు వయుతుంది.

అటువండి తల్లి యాం ఎన్ని సేవలు చేసినా తీరుటుందా?

అలానే మన భవిష్యత్తుకు పూర్ణాదులు వేసి, మనకోపం ఎన్నో రాధల వడి తండ్రి యాం ఉడా తీరదు.

అయినా వారిని సేవించుకోవడం వల్ల కొంత యాం కారం తగ్గుతుంది.

వింగి సేవించు కోవడం కండి నేను చేపే సాదన ఏమీలేదు. దాని వల్ల నేనెను నుఖంగా ప్రశాంతంగా బ్రతుకున్నాను. తల్లి రంద్రులను సేవించుకుంటూ ఆలయిద్దలను రస్సించుకుంటూ జీవితం వదుపుకున్నాను. అంటే : మరేంలేదు. మీటు మరో సందేహం కలిగి ఉంటుంది. మాంసం ఆమ్యుకుని బ్రతుకుతున్నాను కదా! అది జీవహింపకాదా, దానిపాల్గొపంకదా అని. ఇక్కడ తమ కొక వరమ రహస్యం చెప్పారి.

అది ధర్మ నూక్కుం అంటే -

ఈ భూగోళంలో ప్రాణికోది అంతా ఒక దానిమీద ఆధారపడి మరొకది జీవిస్తున్నది. రెక్కయి విష్ణుఙు ఎగిరే వట్టలూ, నాయగు కాళ్ళ జంతువులూ యివే ప్రాణులని మీరు అనుటంటున్నారు. మీరు తినే ధాన్యం, కాయగూరలు, వట్ట అన్నింటిలోనూ జీఃం ఉన్నది. అయితే అవి వట్టులవలె ఎగరడం లేదు కనక జీవం లేదముకోవడం న్యాయమా!

జీవి బ్రతికి, పెరగదానికి మరోజీవం బరికాక తవ్వదు.

అలాకాదు, యిదే జీవహింప అంటారా!

నేను మానిసంతలో నా దుకాణానికి వచ్చేవారందరూ మాంసా పూరం వదులుకారా! అందుచేత మీదు ఈ అనుమానం వదిలేయంది. ప్రాణాలు నిలుపు కోవడానికి ఆవక్యకమయిన ఆహారంకోసం జరిపేది పొంపుకాదు.

మరొకమాట : ఈ జంతువులను ఎవరో సంహరించి తెస్తారు. నా వృత్తి ధర్మానుసారం దినిని విక్రయం చేసి బ్రతుకుతాను.

వ్యాపారంలో దొంగ తూకలూ, ఆధిక లాబాలూ వేనెఱగమ.

నా ధర్మాన్ని నేను విడిచి వర ధర్మాన్ని స్వీకరించమ. ఆకలి గాన్న వారికి విడికెయ అన్నం పెడకాను. నా మీద ఆధారపడి జీవించే వారందరి యోగ క్షీమాలు తెలుసుకుంటాను. ఇరుగు, పొరుగులవారి కష్ట నుఛాలలో లాగం వంచు కుండాను.

అన్ని తిని మించిన విషయం -

ఈ మసన్సు ఈవ్వదే యిది ల్లిరంగా నిఱణతదు. ముందు దీన్ని లొంగదియ్యారి. రాగద్విషాంక అతితంగా ఉండారి. నిర్వం బ్లాక్ నిరంతరం వరమేళ్లురాధనం చెయ్యారి.

పేను చేసేది యింకిఁ! ఈ మాత్రం చెయ్యగలిగికి మనకు ఏ బాధటా ఉండవు. ఈ కీవికం ఎంతవరకు వరోవకారానికి ఉపయోగవదికి అంత ధన్యం! అని బోధించాడు.

గాట్లు మాంచం అమ్ముకుని కీవించే తోయబాటు చేసిన ప్రతోధంతు మనస్సు నిర్వంమై ప్రశాంతంగా వారి వద్ద సెంతు కీసుకుని తపస్సు కీసుకునేంఘటు వెళ్లాడాయన.

సుందోవసుందులు

(ఇద్దరు తమలో లాచు పోట్లాడుక్కని ఇద్దరూ నాశనువాన్ని సుందోప సుందన్నాయ మంచారు.)

ఈ నాదికి మారుమూల వల్లెలలోనే కాక, మహింగరాలలో కూడా భారత సంస్కృతం కలవారు ఈ సామేత వారుతుందారు. సుందోప సుందుల వలె కొట్టుకుంటున్నారు అని. ఆ కథ భారతం ఆదివర్యంలో నారదుడు విసివిస్తున్నాడు.

ధర్మరాణ !

పొరణ్యక్క, పొరణ్యక్కిపుల కథ ఎఱగుదుచు కదా ! వారి వంశ ములో కుంఠుడనే పేరు గం రాక్షసుడుండివారు. పీచు మహబలాలి. ఈ బంధారికి ఇద్దరు కుమారులు.

వారు మహి భయంకర దేహులు. పెద్దవారు సుందుడు. వాది తమ్ముడు ఉపసుందుడు. ఇద్దరూ ఎంతో అన్యోన్యంగా ఉండివారు. ఏ విషయంలోనూ వారికి అభిప్రాయ భేదం లేదు.

నిరంతరం ఒకరినాకరు విడువకుండా కలిసి తిరిగే వారు.

అలా ఉండగా వారికి తమ ఘూర్చీకుల వలె తిలోకాలనూ జయిం చాంసే కోరిక కలిగింది. కలగగానే వింధ్యవర్యతం చేరి ఆ గిరి శిలరం మీద వద్దుననం వేసి తవన్పు ఆరంభించారు. అన్నపానాల విడిచేశారు.

వాయువునే ఆహిరంగా గ్రహిస్తూ, ఉండికలి వొటన్ వేలుచీన సింహది తీవ్రదీష్టతో సాధన చేస్తున్నారు. ఆ తవన్పు వేడికి మంటలు లేచేవి. ఎలా ఆయినా ఆ సోదరుల తవన్పుకు భంగం కలిగించాలని దేవ కలు ఎన్నో ప్రయత్నాలు చేశారు. వారు చలించలేదు. ధ్యానసమా దిలోనే ఉన్నారు.

ఖ్రమ్మ ప్రత్యక్షమై వరం కోరుకోమ్మన్నాడు.

ప్రవంచంలో అత్త కష్ట విద్య అంతా తమకు రావాలని, ఇంద్ర శాల మహింద్రశాల విద్యల తమ అధినంలో ఉండాలని, తమకుతమకు

వై రం వచ్చి ఒకరినాకరు చంపుండి తప్ప మరెవరివల్ల ఊపు రాక్కడ
దసీ కోరుకున్నారు.

అనుగ్రహించి బ్రహ్మ ఆదృక్యమయ్యాడు.

వారు తమ నగరం చేరి సేనలతో విశయ యూతకు ఉచుఱు
దేరారు.

ముందుగా అమరావతిని స్వార్థినం చేసుకున్నారు. అనంతరం
భూలోకం, నాగలోకం, యక్కరాక్షస లోకాలన్నీ వశవరుచుకున్నారు.

పెద్దపులి దూషాంతో, సింహికారాంతో గుహలలో దూరి అక్కడ
తపస్సు చేసుకునే మునుఁము పాంసించే వారు.

అక్కమాలలో వ్రవేశించి యజ్ఞసామగ్రిని చించి, విసిరేనే వారు.

అలా ప్రవంచం అంతరు తిరుగుతూ సాధు, నజ్ఞన హింవతో, వర
ప్రీతి బలాక్షారాంతో కీవితం నదుపుకున్నారు.

ప్రవంచంలో ఎప్పాడికి కాంతి లేదు. అంతరు దినారావాలు,
పూశాకారాలు. ఎప్పాట ఎవరంకి కిమ మూరుతుందో తెలీదు. ఎర్కాలి ఎ
నగరం శ్యామలం అవుతుందో తెలీదు.

అలా భయానకంగా ఉన్న సమయంలో దేవతలూ, మునులూ
కలిసి బ్రహ్మను ప్రార్థించగా ఆయన విక్షేకర్ణను విలిచి.

మహాకీర్ణి! ప్రవంచంలో ఎంతది వారి సయినా వరే కముచూపుతో
అక్షర్మించి పాచాక్రాంతం చేసుకోగా సుందరీమచిని వృష్టించు అన్నాడు.

ఆలోచించాడు విక్షేకర్ణ.

ఇంతకుముందు సిర్పించిన సుందరరూపాంన్ని ఉంచినింది అందాన్ని
మయ్యగింజంత (తిలాంక) కిపి ఒక అందగ తైను రూపొందించారు.

కాలిగోరు నుంచి కమరెవ్వం వరకూ అంతా లావణ్యం శాయవారు
తుప్పుది.

తిలాంకగా తీయడం వల్ల ఆమెకు కిరోత్తమ అని పేరుపెట్టారు.

అమై ఏయులుదేరింది.

దేవతా నాయకు అంచరికి కన్న చెపరింది. దేవేంద్రుడు వెయ్య కణ్ణ విప్పి చూడాడు. అంతటి అందగ త్తె అంవసదకలతో, కలిఅందిల రవా ఎందరినో మోహింవజేస్తూ సాగిసాగి సుందేషుంఘులన్న వనా నికి వచ్చి విలాసంగా విహరిస్తున్నది.

ఆది వింధ్యగిరి శిలరం.

అక్కడ విశాలమయిన సాంప్రదాయం.

ఆ చెట్టు సీడలో రకరకాల పావపూతలు.

కనులు మిరుమిఱుగాలిపే కామినీ జనం.

హంపకూరికారల్చాలు.

వింషామరలతో సుందరిమిఱలు.

కమ్మని కండాలతో పాటలు.

ఆ పాటలకు అనుగుణంగా అందిలవటలతో, గాజల గలగలలతో, చూపుం మింమిలంతో సుందరాంగుం నాట్యాలతో ఆ సోదరు లిద్దరూ వరమ నంతోషంగా ఉన్నారు.

అయివందివారి కండికి అల్లంక దూరంలో వయ్యారంగా వయుల కారుస్తూ కనులు క్రిప్తుహూ, కన అందాన్ని ఛిలకతోస్తూ సిరిచింది లిలో క్తమ.

అంత మైకంలో ఉన్న అన్నదన్ను లిద్దరూ ఆ సుందరిని చూస్తూనే కోరమీనం ఎగదువ్వుతూ, పానపూతలు కారవిదిచి, ఆశ నిందిన కనులతో, రావడివితో, అమైవయిపే ఆడుగులు వేళాడు.

ఇద్దరూ దగ్గరగా చేరారు.

అమై భయాన్ని, సిగ్గునీ, అఖివయిస్తూ, భారుతున్న వైట నరి కీస్తున్నట్టు నడించి, విషుద్దిరిగి ఛిరచూపుతో యిద్దరినీ రెచ్చగాట్టింది.

ఒకదు టడిచెయ్య అందుకుంటూంతగా రెండవవాడు ఎతమచెయ్య వట్టుకున్నాడు.

బలమదం, ధనమదం, రాజ్యమదం, వరపాదం ఇన్నిటి మద్యపానమదంలోపున్న వారిని చూసి తిలో త్రమ ఒక కంటీతో నుండుగి రెండవ కంటీతో ఉనుంచుగి రెవ్వగాట్టింది.

“తమ్ముడూ! అన్నగారి శార్య తల్లికో నమానం. నువ్వు దిర్చి శాకకూడదు” అన్నాడు నుండు.

“తమ్ముని శార్య కోదలితో నమానం. నువ్వు దూరంగా వెళ్లు” అన్నాడు ఉనుండు.

మీరిద్దరూ తేఱ్చుకోండి, అని దూరంగా నిఱణడి యిద్దరి వయహా కోరచూపలే వినిఱింది తిలో త్రమ.

కామమదంతో రెచ్చిబోయిన ఉఠయులూ ఒక్క తెలియుండా ఒకరినాకరు విడిగుద్దులతో, మోకాదీబోయలతో కాంటపేష యుద్ధం సాగించారు.

అంతలో గదాదండూలు అందుకున్నారు.

ఆ గదా ఘూతాలతో వారి శరీరాలు నీరి రక్త ధారలు పెం ఏరుల్లా ప్రవహించాయి.

అంతే పర్వత వీహాలయిన అన్నదమ్ము లిద్దరూ నది ప్రవాహంలో బండరాళ్వవలే నేంటూలారు, అని నారదుష కథ ముగించి,

వాయనా! కామవిశాఖి ఎంక చెడ్డరో చూశావా, అన్నాడు.

విద్య విషేష పోతువు :

(ఈ కథ ఆరాయ వర్ణంలో ఉంది)

విదేశ దేశాన్ని పాలించే జనక మహారాజ ఆస్తానంలో వంది అనే మహా విద్యాంసుడు ఉండిచొయ.

ఎంతది మహా విద్యాంసుడైనా వందితో వాడించి గెలవలేక బోటు న్నాడు. అందరినీ టిడించిన ఆహంకారంతో ఉన్న వంది :

‘నాతో వాడించి టిడినవారిని నది ‘ప్రవాహంలో ముంచే స్త్రాను’, అని ప్రకటించాడు.

అలా ఎందరినో సదిలో తోయించి నగర్యంగా ఉన్నాడు వంది.

ఆ రోజులలో —

ఉద్దాంతుని శిష్యుడైన కహాడుడు విదేశ చేరి వంది చేతులలో టిడిబోయి ప్రాచారు విడిచాడు.

అప్పటికి గర్వవతిగా ఉంది కహాడురి భార్య సుఖాత. భర్త మరణవార్త విరి ఎంతో దుఃఖించింది. గ్ంపంలో ఉన్న శితు మీడ ముమకారాన్ని వంపుకో లేక విచారాన్ని విధనాది కీచితం గడుపుతూ కొంత కాలానికి కుమారుని కన్నది.

ఆ బాయిడు తండ్రి శావంపల్లి ఎనిమిది వంకరలతో పుట్టాడు. అందువల్ల అంటరూ వాగిని ‘అప్పావక్కుషు’ అని ఏరిచేవారు.

వన్నెండు సంవత్సరాయ గడిచాయి. అప్పటికి అప్పావక్కుసికి తన తండ్రి మరణ కారణం తెలిసి, వందితో వాదనట బయలుదేరి విదేశ రాష్ట్రానికి వచ్చాడు.

‘నించా వన్నెండితు రాని బాయిడు వంచివండి మహా విద్యాంసు నితో వాడించదమా !’ అని ద్వారపాంతుడు నిరోధించాడు.

‘ద్వారపాంతకా ! విద్యకు వయస్సుతో నిమిత్తం లేదు. జాటు నెరసి వయస్సు ముక్కినవాయ మహా విద్యాంసుతని అముకోటు’, అని వాదిస్తుండగా అటు వ్యాపారాల మహారాజః :

‘ఆర్య ! మా ఆష్టాన విద్యాంసుడు వంది ప్రవంత నూర్చు పముదు. ఆమున ముందు మిగిలిన విద్యాంసులందరూ చిన్న చిన్న నక్కలాలవలె వెల వెల తోతుంగారు’ అనగా ఆష్టావక్తురు:

‘మహిరాజా ! నా వంతి వాడివరు మీ సభా భవశాసనికి వర్ణి ఉండరు, అన్నారు.

‘అయికే ముఖ్యది అవయవాంతో, వన్నెందు అంశంతో ఇరువది నాలుగు వర్యాలతో మూడు వందల అరువది రేటులతో ఉండి దాసిని ఎరిగిన క్షారివా నువ్వు’ అని జనతురు ప్రశ్నించాడు.

‘మహిరాజా ! ముఖ్యది దిఱాలు అవయవాలు, అమావాస్యల వన్నెందు, హర్షిములు వన్నెందు, ఈ ఇరువది నాలుగు చర్యాలు, వన్నెందు సెంతు అంశలు, మూడు వందల అరువది రోజులు రేటులు, అఱువంది వంవక్సర రూపమయిన కాలవక్తం మీకు నమస్త కళ్యాచాల కలిగించుగాక’, అన్నారు.

జనతురు: ఆయి గుర్తాంబంలవలె కనిపిస్తూ, మాత్రుగా జేగలా మీద వడె ఆ రెండితిసీ ధరించే దెవరు?

ఆష్టా: మహిరాజా ! అవి మీ కుతుంబ గృహం మీద వదకూడదని కోరుకున్నాము. ప్రాణ నామాలతో ఉండి ఆ రెంపు తక్కుంచల్ల చిర్యత్తు పుటుంది. వీటిని మేఘం ధరిస్తుంది.

జన : కన్న మూయకుండా సిద్ధించేది ఏది?

ఆష్టా: సిరంతరం సీదిలో ఉండి చెవ.

జన : జన్మించినా చై తన్యం లేచిది ఏది?

ఆష్టా: వథులు పట్టి గ్రుభు.

జన : హృదయా తేలిదేది ?

ఆష్టా: కండరాయి.

జన : ఓ వేదవేత్తా : ఇచ్చుకు మీరు మా మండపాశికి వద్ది వాదన సాగించవచ్చు అని పొరంగా కీసుకు వెళ్ళారు.

ధూరాదు మహావిద్యాంసుడు వంది. అష్టావృత్తుడు ఆయువను శచీపించాడు.

వంది: రాంచా! నిద్రలోయే ఫింపార్చి శేవకు. కాంకూట వివశరిత మయిన పొము వడగ మీద కాబంపెట్టటు.

అష్టా: మహారాణా! వర్యకాలస్నేహైనం కండి చిన్నవి. లేగదూరఱ అంబోకుకంచే చిన్నవి. రాజులందరూ జనకునికంతె అయ్యాలు. దేవతలలో యింద్రుని వలె, నరులలో ఈత్తముడుగా ఉన్న మహారాజుపు మహ్యమాని. మీ విద్యాంసుడైన వందిని వాదారిసి రమ్ముచంది. ప్రారంభిస్తున్నాను నా వాదం.

అగ్ని ఒకటి అయినా అనేక రూపాలలో ప్రకాశం ఇస్తుంది. సూర్యుడొక్కడే సర్వలోకాలట వెలుగు. దేవేంద్రుడొక్కడే ఏకైక వీహికు. పితృ దేవతావతి, యముడొక్కడే, అని ప్రారంభించాడు, వంది.

అష్టా: వంది: ఇందుడు - అగ్ని సిరంతర స్నేహంధంతో ఉండి దేవతలు. అలానే వర్యత నారదులు. అక్యాని దేవత లిధ్యరు. రథా సికి వ్యాయ రెండు. సంతపులు ఇద్దరు.

వంది: ప్రాణికోది అంచా దేవమానవ కిర్యగ్రూపాలు మూడు ధరి స్తుంది. బుగ్యజస్మామాలు మూడే వేదాలు. ప్రాతర్యాధ్యా ప్యాక సాయం సమాలు మూడు. స్వర్గ మర్యాద వరకాలు మూడే లోకాలు. అగ్ని, సూర్య చంద్రులు ముగ్గురే కోడి స్వయంబులు.

అష్టా: ప్రాహృతర్య, గార్భప్రస్తుతి, వాపప్రస్తుతి, పన్నాయైకమాలు నాలుగు. ప్రాహృతి, క్రతియ, వైక్య, కూర్చు శాఖలు నాలుగు. దిత్యులూ నాలుగీ. ప్రాప్తి, దీర్ఘ, ప్స్తుత, హల్లు శేభాంతో కట్టం నాలుగు రకాలు. వరా, వర్యంతి, మర్యాద, వైశారీ అని వాట్కు నాలుగు రోగాలు.

వంది: గార్తువర్య, దక్షిణాగ్ని, అపావసియ, వశ్య అశ్యం అపే అపస్తు శేధంతో యథాగ్ని అయిమ విధాలు. వంక్రి శందస్యుకి

పొదాలు అయిదు. దీవ, పిత్రు, ష్టాని, మండపం, భూర్, యక్కాల అయిదు. కమ్ము, ముక్కు, పెబి, నాఱక, తర్వం అసి క్షానేంద్రి యాలు అయిదు. విపాక, ఇరావతి, వికస్త, వంద్రథాగ, శక్తిదు వామాంతో ప్రవ్రాయక మైనది వంచనాదం.

అష్టా: బొంకా! అగ్ని స్తోవనవేళ ఆయ ఆపులను దక్కిం ఇవ్వారి. అరుణులువులే నంపక్కర కాల వక్కాస్తి నదుపుతాయి. మన స్నేహం కలిసి క్షానేంద్రియాలు ఆయ. కృత్తికలు ఆయ. యక్కాల ఆయ.

వంది: వివ్యాంముఖా! ఆయ, దున్ను, మీక, గుర్రా, కుక్క, పిల్లి, గాదిద- ఇచి ఏడూ గ్రామాంలో ఉండి జంతువులు. నీంహం, శ్రద్ధాలం, లేది, కోదేబు. ఏపుగు, వాసరం, శల్లాకం - యాధి. ఏడూ వన్యమృగాలు. గాయుళి, లృఘతి, జగతి, అతి జగతి, వంతి, త్రిష్టవ్, అముష్టవ్, శేఖాంతో ఛందస్త్రు ఏకురకాలు. అత్రి, పుంచ్యు, క్రతు, మరిది, అంగిరస, వసిష్ఠులు నవ మహార్షులు. భూవ, దీవ, నైవేద్య, ఆవమక, గంధ, పుష్టి, కాంషాలాదులు కూడా ఏడే.

అష్టా: తులాదంభాస్తి ఉంధించే సూక్తాలు ఎనిమిది. నీంహార్స్తి నంహారించే శరభ మృగాస్తి ఎనిమిది పొదాలు. యక్కాల నమ్మి వంలో యూవస్తుంభాస్తి కోజాలు ఎనిమిది. వసుపులు ఎను మండుగురు.

వంది: పిత్రుయక్కావేళ అగ్నిసి ఉపాసించే సామిథిము మంక్రాలు కామ్మిది. ప్రతక్కతి, పురుష, అహంకార, మహత్తత్త్వ, వందరున్నా క్రతల కామ్మిది. వీరి వంచొగం వల్లా వేస్తుస్తి సాగుతున్నది. లృఘతి ఛందస్త్రుకు ప్రతిపాదంలోహు కామ్మిది అక్కరాలు. గడికాశ్రుం యూవస్తు కామ్మిది అంతెంమీద ఆధారపడి ఉంది.

అష్టా: దిట్టులుపడి. గర్వంలో కీషుడు వది మాసాలంటాడు. రోగి, దరిద్రులు కోర్కెలు, రాజదండితుడు, వృత్తిలో మౌర్యులు, మూర్ఖుడు, మొందివాడు ఈ వదిమంది నీందార్థులు. గురుషు, తంత్రి,

పెద్దస్నగారు, ప్రథమ, మాతామహి, పితామహులు, మేనమామ, మామగారు, తండ్రినోదరులు, కుఱింబంలో వృద్ధులు ఈ వది మండి హాకింవ దగినవారు.

ప్రాణికి వది దశలు :

గర్వవాపం, జవనం, కాల్యం, కొమారం, పొగండం, కై కోరం, యోవనం, ప్రొఫక్యం, వార్డుక్యం, మృత్యువు.

వంది: ప్రాణి కోణికి యిందియాలు వదకొండు. విషయాలూ వదకొండే. భూన, కర్మిందియాలతో మనస్సు కలిసి వదకొండు. శ్చూ, స్పృష్టి, రూప, రస, గంధాలు భూనేందియు విషయాలు.

మాట, వరి, సడక, మలాదుల విశర్ధన, భార్య పంచోగం. యిచి కర్మిందియాలు చేసే వములు. వీటి మననం మనస్సు చేసేవది. ఇవి వదకొండు.

కామ, క్రోధ, లోఘ, మోహ, మద, మాతృర్య, రాగ, ద్వేష, హర్ష, కోక, అహంకారాది పికారాలు వదకొండు.

మృగ, వ్యాధ, సర్ప, అడై కహాద, అహిర్ముఖ్యుల్యు, కపారి, పిషాకి, సిర్పంతి, దహిన, స్తోత్రాలు, ఈక్యర - వీరు ఏకాదశ రుద్రులు.

అష్టా: వసివాడా! మాసాలు వస్తేండు. జగతీ ఛంధన్సుకి అక్షరాలు వస్తేండు. ప్రాకృతయళ్ళం వస్తేండు రోజులు సాగుతుంది. అదిల్యులు వస్తేండుగురు.

వంది: తిథులలో త్రయోదశి మంచిది. భూమిమిద వదమూడుద్వీపాల ఉన్నాయి అని ఆగిపోయి ఆలోచన ఆరంభించగా,

అష్టావ్రతులు: మహారాణా! మీ విద్యాంసుడు క్లోకం నగం వదివి విరమించాడు. మిగిలింది సేను చెబుతా.

కేసి దానష్టవితో మహావిష్ణువు వదమూడు రోజులు యుద్ధం చేసాడు. వేదంలోనీ అతింగతి తందన్సు వదమూడక్కరాా వంపితికో వడుత్తుంది. అవగా, వంది తఱ వంచేశారు.

సియామునుసారం వంది తనకు కానే నదిలో మురిగిపోయాడు.
మనకు ఎంత విద్య లాన్నా, వయస్సు మీరినా, విషేషాన్ని దిగ్వింగి
అహంకారంతో నడుచుకునే వారు వంది వరణే వసివారి ప్రభుముందు
వశవమయిరోకారు.

విద్య వినచూన్ని కలిగించారీకాని గర్వ పొతువు కారాదు.

విద్యా దీక్ష

(ఈ కథ ఆదివర్యంలో ఉంది. విద్యాభ్యాస పమయంలో యతర వ్యవహారాల పీద మనమ పెనివ్యకుండా దీఖగా చదివతే మంచి వలితాలు సాధించగలం అనికద ఈ కథ ద్వారా భారతం చేసిన పొతలోఫ)

దాలా రోజుల క్రితం మాట!

కశ్యపుడు అనేముని ఉండివాడు. ఆయనకు దిరి, ఆదితి అని ఇద్దరు శార్యులు. దిరికి కలిగిన విల్లల రాక్షసులు. ఆదితి విల్లల దేవతలు.

ఈ అన్నదమ్ములు నిరంతరం యుద్ధాలు చేసుకుంటూనే ఉండివారు. ఒకవ్యాయ వారు, ఒకవ్యాయ వీరు గలిచేవారు.

ఆలా సాగుతోంది.

అందులో రాక్షసులకు గురువు తుకాదార్యులు. దేవతల గురువుల్పున్నతి. ఆ రాక్షసగురువు దాలాకాలం తపస్సు చేసి మృతనంశివీ అనే విద్య సాధించాడు. దానివల్ల యుద్ధంలో చచ్చిన రాక్షసులంవరిసి మళ్ళి ప్రతికించేవాడు.

ఆప్యదికింక దేవతల అమృతపొనం చెయ్యిలేదు. కనుక వారు చద్విరోద్మేషారు. అది చూచి ఉపస్థితి తనకుమారుడయిన కచుని ఏరిచి తుకాదార్యుల దగ్గర మృత నంశివీ విద్య సేర్పుకురమ్మని పంపాడు.

కచుడు తుకాదార్యుల దగ్గరకు వర్చిసి:

‘శ్రీగురుభోవనుః’ అని పాదాలమీద వ్రారి:

‘సేను ఆంగిరవ వంత్యదను, ఉపస్థితి తనయుడను. నన్ను కచుడు అని ఏయస్తారు. మీ వద్ద విద్యార్థ్యాసానికి వద్గాము’ అన్నాడు.

తుకాదార్యులు ఆ తుర్వవాని విషయార్థికి దాలా సంతోషించి:

‘నాయనా! దాలా ఆవందం’ అని ఆశీర్వదించి తన ఆశమంలో ఉండమన్నాడు.

కచుడు రోజూ పూర్వోదయంకాకుండా లీరి కాంక్షాలు ముగించి వంచ్చావందనాలు యథావిధిగా పొగించి గురుతులు చేస్తున్నాడు.

క్రొచార్యులవాటి దేవయాని అనే కూతురుంది. ఆ అస్యాయా దాలా అందగ్తె. అందులోనూ వయన్ను వదహిరు దాటింది.

ఆ ఏల్లకి కము బీద మసను వడింది. అనేకవిధాప తన ప్రీమును వ్యక్తంచేసేది. కముకి తన విద్యార్థ్యాశం తప్ప మరొదృష్టి లేదు. వయాగా గురువుగారి కూతురు కముక పోదరణావంతోనే చూసేశారు.

ఇలా ఉండగా —

రాళ్ననులందరూ పమావేశ మై ఆలోచించారు.

‘దేవతల గురువయిన బ్యాహవ్యక్తి కొదుకు మన గురువులవద్ద విద్యార్థ్యాసానికి వద్దాయుఁ? క్రువద్దం వారి దగ్గర ఏం వదువుదామని వద్దాయుఁ? ఇహాఁ? మన గురువుగారి దగ్గర మృత నంకివసి విద్య ఉంది.

అది చీయ నేర్చుకు వెదికి మన వంశానికి ప్రమాదం. తనక వీళ్ల అడవిలో చంపి పొరేడ్దాం’ అని నిర్వయించారు.

గురు సేవావంతో అభవిలో ఆశుంటుమేపి వస్తున్న కముకిని వంపేశారు.

ప్రింద్రు గ్రుంకింది.

చీకటి ముదురుతోంది.

రోహా సాయం సంధ్యావేశకు ఆక్రమించేరే కము అవ్యక్తి రాక్షసావడంతో దేవయాని తండ్రి దగ్గరకు వెళ్లి ఏద్దింది. కూతురు దుఃఖం చూదలేక క్రొచార్యులు దివ్య దృష్టితోచూది, కపిలిన సంగతి గ్రహించి మృత నంకివనితో కముని ప్రాణికించారు.

అది విన్న రాళ్ననులకు కముపు మంచి రోయింది. రాగా ఆలోచించారు. కముని పంపారింది కార్పి ఆ బాధిద కలిపిన కల్ప తెద్ది క్రొచార్యులకు విషయంగా అందించారు.

అయిన వెముక ముందు ఆలోచించటండా ఆ మరాపొపం చేశారు. వాట పెళ్లారు.

మళ్ళీ చీకటి వడింది.

ప్రేమపాకంలో ఉన్న దీవయాని తండ్రి దగ్గరకు వచ్చి ఏదీంది.

ఆమన ఔరిపడి దివ్య దృష్టితో యాదు. విషయం తెలిపింది.

‘అమ్మా! ఈ రాక్షసులు వరమ కిరాతకం చేశారు. ఆ దాటణి చితాశస్యం కలిపిన కల్ప నా చేత త్రాగించారు. ఇప్పుడు నా గర్వంలో ఉన్నాడు కచుడు. వాడు కీవించాలండి నా బొట్ట చీల్పుకు రావారి. వద్దాక వమ్ము ప్రతికించారి. అందే లోపం సూక్ష్మ అఱువుగా ఉన్న ఆ ప్రాణికి నా విద్య లోధించారి.

‘వివేంహినులైన రాక్షసులు ఈ విధంగా వాడికి మేలచేశారు’, అని వద్దాపనం పేసి, లోపం ఉన్న కచుని ప్రతోధించి మృత నంజివసి మంత్రం ఉపాచించాడు.

కచుడు ఆయన ఉదరం చీల్పుకు వచ్చారు.

వస్తూనే శాను సీర్పివ విద్యతో గురువుగారిని కీవించజేసి ఆమన వద్ద సెలపు కీసుకు వెదురున్నాడు.

వెను వెంట వచ్చి దీవయాని!

‘ఏమయ్యా! ఇంతకాలం నిన్నే ప్రేమించే వమ్ము విడిచి పెడ శాపా!’ అంది.

‘బోదరి! గురువు తండ్రితో సమానం. ఆ ప్రకారం ముఖ్య నాటు చెల్లిరిచి’, అన్నాడు.

దీవయానికి కోపం వచ్చి:

‘ఇలా వమ్ము హింసించిన వలంగా ఈ విద్య సీకు ఉపయోగ పదు బా’ అంది.

‘బోదరి! విద్య ఎప్పుడూ సిరువయోగం కాదమ్మా! ఈ మృత నంజివసి సీ శాపం ప్రకారం నాటు ఉపయోగపదక బోయినా నేను లోధిం చిన వారికి ఉపయోగపదుతుంది వెట్టు’, అని దీవలోకం చేరాడు.

జ్ఞానసముద్రమైన మహాభారతం

కరుణ, ప్రేమ, అనురక్తి, మమత, ఆత్మియత, భక్తి, ప్రపత్తి వంటి అద్భుత అనుభూతులను పాఠించేది కనుకనూ --

దైవత్యంలో మానవత్యాన్ని, మానవత్యంలో దైవత్యాన్ని దర్శించగల గొప్ప అనుభవం కలిగించేది కనుకనూ --

ఆత్మకు ఉద్దీపనం కలిగించే మహాభారత ఉపకథలకు అధునిక అక్కరమాపం కనుకనూ --

ఇదుగో.....

కథలంటిచెవికొనే పిల్లలకూ, యువతకూ “భారతంలో నీతి కథలు” ఇవే --

- ★ ‘తెలివితో, వంచనతో కార్యాలు చక్కబెట్టుకొనే’ కణిక నీతి అదిపర్యం లోంచి --
- ★ ‘గర్వం ఎటువంటి ఆపదలు తెచ్చిపెట్టండో’ కణ్ణమహాచెప్పే ఉద్యగపర్యంలోని కథ --
- ★ ‘అన్వయిన మహిమ గొప్పది’ అని చెప్పే ఆశ్చర్యమేధ పర్యంలోని కథ --
- ★ ఆరణ్యపర్యంలో మర్గందేయ మహాముని ‘కులం కాదు గుణం ప్రధానం’ అంటున్న కథ --
- ★ ‘జీర్ణం జీర్ణం వాతాపి జీర్ణం’ అనే నానుడిని తెలిపే ఆరణ్యపర్యంలోని కథ --
- ★ ‘ధర్మపరులను ఎవరు పరాభవిసే వారినే ధర్మరక్తకుడు పరాభవిస్తాడని’ ఆరణ్యపర్యంలోని కథ --

ఇలా ఎన్నో, ఎన్నోన్నో “భారతంలోని నీతి కథల” కు ఉపశి గారి అధునిక అక్కర రూపం.

.....చదవండి.

